

Hoge hakken en Hoofddoeken

Waarom Nederlandse vrouwen zich bekeren tot de islam

Céline Maessen

Hoge Hakken en Hoofddoeken

Een kwalitatief onderzoek naar de redenen waarom Nederlandse vrouwen zich bekeren tot de islam

Masterscriptie Religiestudies

**Céline Maessen
Zaagmolenstraat 205b
3036 HN Rotterdam
0645438635
Studentnummer: 5696739**

**Begeleid door: dr. U.L. Popp-Baier
Universiteit van Amsterdam
en
dr. S.J. Vellenga
Universiteit van Amsterdam**

Rotterdam, april 2011

Inhoudsopgave	
Voorwoord	5
1. Inleiding	6
2. Religie in de moderne samenleving	8
2.1 De secularisatiethese voorbij	8
2.2 Kiezen voor een religie	10
2.3 Religie als betekenisgever	11
2.4 Bekering tot de islam in Nederland	13
3. Verantwoording van het onderzoek	16
3.1 Kwalitatief onderzoek	16
3.2 Onderzoeksmethode	17
3.3 Samenvattingen van de interviews	21
3.4 Kanttekening: het bekeringsverhaal als genre	23
3.5 Conclusie	25
4. Bekering en identiteit	26
4.1 De ontwikkeling van de eigen identiteit	26
4.2 De narratieve identiteit binnen het levensverhaal	27
4.3 Nederlands en moslima?	29
4.4 Hoge hakken en hoofddoeken	31
5. Motieven voor bekering tot de islam	33
5.1 Sociaal affectieve motieven	33
5.2 Intellectuele motieven	36
5.3 Sociaal structurele motieven	38
5.4 Bekering als probleemoplossing	41
5.5 Conclusie	43

6. Zingeving in de hedendaagse samenleving	45
6.1 Doelen	45
6.2 Waarden en rechtvaardiging	47
6.3 Controle	48
6.4 Eigenwaarde	48
6.5 Conclusie	50
7. Conclusie	51
8. Aanbevelingen	54
Literatuurlijst	55
Bijlagen	58
- Interviewprotocol Roos	59
- Interviewtranscript Roos	61
-	
- Interviewprotocol Lisa	71
- Interviewtranscript Lisa	73
-	
- Interviewprotocol Annabelle	79
- Interviewtranscript Annabelle	81
-	
- Interviewprotocol Maaïke	88
- Interviewtranscript Maaïke	90
-	
- Interviewprotocol Petra	96
- Interviewtranscript Petra	98

Voorwoord

De reden voor dit onderwerp is misschien wel dezelfde reden als vier jaar geleden toen ik uit tientallen studies religiestudies koos. Ik wil weten waarom mensen geloven. Zoals de bekende televisiepsycholoog Dr. Phil altijd vraagt: *How does it work for you?* Oftewel wat zijn de voordelen waardoor je dit doet? Is het omdat het je hoop geeft? Is het de angst voor de dood? Dat je het idee hebt dat je leven niet voor niets is? Welke betekenis geeft religie aan je leven? En dan deze vrouwen, Westerse vrouwen opgegroeid met waarden en normen gebaseerd op verlichte ideeën. In een maatschappij waar iedere vrouw het Westerse schoonheidsideaal nastreeft. Waarom bekeren deze Nederlandse vrouwen zich nou juist tot dat ene geloof dat in eerste instantie zo ver van ze afstaat? De reacties van familieleden en vrienden zijn niet mild maar toch zetten zij door. Ik wilde weten waarom.

Mijn dank gaat uit naar de vijf vrouwen die ik voor dit onderzoek geïnterviewd heb. Ze nodigden mij bij hen thuis uit. Ik kreeg thee en koekjes maar belangrijker zij vertelden mij hun levensverhaal. Ze waren eerlijk en openhartig. Dank! Ook wil ik hier mijn scriptiebegeleider Ulrike Popp-Baier bedanken voor de goede aanwijzingen aangaande de te gebruiken literatuur. Maar ook voor haar geduld. Soms liet ik maanden niets van mij horen maar als ik haar mailde, kreeg ik altijd snel een antwoord terug.

En natuurlijk wil ik ook mijn ouders, vriendinnen Maaike, Francis, Jacqueline en Boukje, en mijn liefde Akko bedanken. Bedankt voor jullie belangstelling en steun als ik er weer eens doorheen zat. En wat zat ik er soms doorheen! Ik ben zelfs verhuisd om rustiger aan mijn scriptie te kunnen werken. Bedankt Jarno en Daisy voor de mooie en vooral lichte etage. En Ilja, het is toch fijn dat je weet dat er om vijf uur in de nacht nog iemand wakker is die ook aan het werk is.

Het schrijven van dit onderzoek was een gevecht met mijzelf. Een zoektocht naar erkenning. Ik wilde niet, ik durfde niet. Ik ben blij dat ik geworden ben wat er van mij verwacht werd. Al hoop ik dat mijn titel ooit meer wordt dan enkel een statussymbool. Een gevoel van trots.

Céline

1. Inleiding

In de afgelopen vijf jaar is er vanuit verschillende wetenschappelijke disciplines meer aandacht gekomen voor autochtone Nederlanders die zich bekeren tot de islam. Als gevolg van migratie vanuit de moslimwereld hebben moslingemeenschappen een sterke groei doorgemaakt en daarmee is ook het aantal bekeerde Nederlanders toegenomen. Statistieken omtrent dit onderwerp zijn er op dit moment niet. Er wordt geen registratie bijgehouden van het aantal bekeerlingen in Nederland door de Nederlandse overheid of door islamitische instellingen (Harmsen, 2008, p.173-174). In de verschenen academische literatuur wordt aangenomen dat het aantal Nederlandse vrouwen dat zich bekeerd groter is dan het aantal mannen.

De islam wordt regelmatig als tegenpool van de Westerse samenleving geportretteerd. Met name de kwestie rondom de rechten van de vrouw staat centraal in deze tweedeling tussen de 'islam' en 'de Westerse wereld.' Waarom bekeren Westerse vrouwen zich tot de islam? En als 'dé islam' en 'het Westen' echt tegenpolen zijn, wat doet dit dan met de identiteit van deze vrouwen? Met deze vragen in mijn achterhoofd ben ik op zoek gegaan naar literatuur omtrent dit onderwerp maar al snel kwam ik erachter dat als ik echt wilde weten wat deze vrouwen bewoog zich te bekeren tot de islam, ik deze vrouwen zelf moest spreken. Ik hield van december 2009 tot juli 2010 een vijftal interviews met vrouwen die zich onlangs hadden bekeerd tot de islam. Zij vertelde mij hun levensverhaal, het leven voor de bekering, het proces van de bekering en het leven na de bekering. Ik ging op zoek naar overeenkomsten tussen de verhalen maar vooral tussen de motieven die deze vrouwen noemden voor de keuze tot bekering. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt dan ook: Waarom bekeren Nederlandse vrouwen zich tot de islam?

Om deze vraag te beantwoorden, maak ik gebruik van twee deelvragen. De eerste deelvraag luidt: welke motieven hebben Nederlandse vrouwen om zich te bekeren tot de islam? De tweede deelvraag geeft antwoord op de vraag: op welke manier Nederlandse bekeerde vrouwen zin geven aan het leven met behulp van de islam?

De verschillende hoofdstukken moeten meer inzicht geven in de achtergronden en motieven van de vrouwen uit mijn onderzoek. Het tweede hoofdstuk is gewijd aan religie in de moderne samenleving. Het geeft een verklaring waarom religie heden ten dage nog steeds een grote aantrekkingskracht heeft op mensen. Daarnaast probeer ik uit te leggen waarom religie een geschikt systeem kan zijn voor mensen om zin en betekenis te geven aan het leven. Het derde hoofdstuk bevat de verantwoording van dit onderzoek. De methode van het interviewen en de methode van het analyseren van het interview komen aan bod. In dit hoofdstuk staan de

samenvattingen van de interviews met de bekeerde vrouwen. Tevens heb ik hier een kanttekening geplaatst waarin uitgelegd wordt waarop gelet moet worden wanneer men bekeringsverhalen onderzoekt.

Het vierde hoofdstuk is gewijd aan het identiteitsvraagstuk. Dit hoofdstuk geeft niet direct antwoord op een deelvraag maar is belangrijk als achtergrond omdat bekering een identiteitskwestie is. Het hoofdstuk laat zien hoe de eigen identiteit wordt gecreëerd.

Daarnaast wordt er aandacht besteed aan het vraagstuk hoe de Nederlandse identiteit door de vrouwen wordt gecombineerd met de nieuwe religieuze identiteit. Dit hoofdstuk laat zien dat de bekering gevolgen heeft voor de identiteit van de bekeerde vrouwen. In hoofdstuk vijf komen de motieven voor de bekering aan bod. Aan de hand van het analytische perspectief van Egbert Harmsen (2008) maak ik onderscheid tussen vier motieven: sociaal-affectieve motieven, intellectuele motieven, sociaal-structurele motieven en bekering als probleemoplossing. De analyse van de interviews is in dit hoofdstuk verwerkt om de eerste deelvraag van dit onderzoek te beantwoorden. Hoofdstuk zes gaat over religie en zingeving. Als analytisch perspectief gebruik ik hiervoor het werk van Roy Baumeister. Hij onderscheidt vier benodigdheden voor het geven van zin aan het leven. Dit hoofdstuk laat zien hoe de Nederlandse bekeerlingen door middel van de islam, zin geven aan het leven. Dit hoofdstuk geeft antwoord op de tweede deelvraag. Uiteindelijk volgen in hoofdstuk zeven en acht de conclusie en de aanbevelingen voor verder onderzoek.

2. Religie in de moderne samenleving

Binnen de sociologie werd lange tijd gedacht dat religie en moderniteit niet samen konden gaan. De moderniteit en de daarmee verwante rationaliteit gingen het winnen van de religie en de religie zou naar verloop van tijd verdwijnen (Borgman & Van Harskamp, 2008, p.17). Niets is minder waar. Er wordt heden ten dagen zelfs gesproken over de *comeback* van religie. Niet alleen heeft religie in Nederland als gevolg van migratie vanuit de moslimwereld een sterke groei doorgemaakt, ook zijn er stromingen bijgekomen en zijn klassieke stromingen getransformeerd. De religieuze markt is na de ontzuiling in de jaren vijftig van de vorige eeuw opengemaakt. Wat ervoor zorgt dat een individu een veelvoud aan opties heeft om uit te kiezen (Harmsen, 2008, p.173-175). In de volgende subhoofdstukken ga ik dieper in op een aantal theorieën met betrekking tot religie in de moderne tijd. In het eerste subhoofdstuk behandel ik de secularisatiethese. In het tweede subhoofdstuk bespreek ik de *Rational Choice Theory*. Een theorie die verklaart waarom mensen geloven. In het subhoofdstuk dat volgt, leg ik uit waarom religie nog steeds gezien wordt als één van de populairste betekenisgevende systemen. In het laatste hoofdstuk schets ik een beeld van het islamitische geloof. Ik leg uit welke geloofsovertuigingen en dagelijkse praktijken er zijn binnen de islam.

2.1 De secularisatiethese voorbij

Secularisatie is sinds de komst van de sociologie in de negentiende eeuw één van de belangrijkste leerstukken van de godsdienstsociologie geworden. Er kan een onderscheid gemaakt worden in seculariseringgedachte in brede en impliciete zin en de secularisatiethese in expliciete zin. De brede gedachte omtrent secularisering komt uit de achttiende-eeuwse Verlichting. Het gaat om het denken over het inrichten van de samenleving waarbij de publieke invloed van religie wordt beperkt (Van de Donk & Plum, 2006, p.27).

De expliciete seculariseringgedachte valt samen met het ontstaan van de sociologie. De Duitse econoom en socioloog Max Weber (1864-1920) heeft in zijn werk een these ontwikkeld die ervan uitgaat dat het proces van modernisering in de samenleving gepaard gaat met een proces van toenemende rationalisering. De secularisering was voor Weber een gevolg van die rationalisering. Weber stelt dat naarmate de modernisering van de samenleving voortschrijdt, het proces van toenemende rationalisering zich met een ijzeren logica voltrekt en leidt tot een onttoverde wereld waarin voor religie geen plaats meer is (Weber, 1988, p.17-206). Volgens Weber gaan mensen in een moderniserende cultuur hun wereld steeds meer zien in termen als 'middelen' die dienen om een rationeel doel te bereiken. In de modernere wordende wereld zal religie aan betekenis en invloed afnemen omdat rationaliteit dominant is en het

gerationaliseerde wereldbeeld neemt de plaats in van het religieuze wereldbeeld (Borgman & Van Harskamp, 2008, p.21).

Een andere geestelijke vader van de secularisatiethese is de Franse socioloog Émile Durkheim (1858-1917). Hij stelde dat het religieuze geloof vervangen zou worden door de wetenschap. Daarnaast sprak hij over een seculiere moraal in de samenleving die bovenal autonoom werd. Maar Durkheim stelde dat religie nooit verdwijnt uit de samenleving, dit omdat religie haar sociale betekenis nooit zal verliezen omdat zij een publieke functie vervuld. Een maatschappij heeft religie nodig om de sociale cohesie te behouden en om collectieve gevoelens en ideeën te verstevigen. Durkheim zag een functie voor religie in de samenleving maar stelde wel dat deze religie naarmate de tijd zou veranderen. Wanneer de collectief gedeelde ervaring van het goddelijke verdwijnt, ontstaat er een cultus van het individu. Want wanneer de samenleving complex wordt en het werk wordt eindeloos verdeeld, zal de mens het enige zijn dat mensen collectief kan binden. De menselijke persoon zal als een God voor zichzelf en anderen gezien worden waardoor de persoonlijkheid een religieuze aard krijgt (Durkheim, 1973, p.43-57). Durkheim geeft hiermee aan dat religie een instrument is geworden voor het zoeken naar de eigen identiteit en het verwerklijken van de eigen subjectiviteit (Borgman & Van Harskamp, 2008, p.23).

Een voorbeeld hiervan zijn de rechten van de mens, het collectieve besef dat het individu en de integriteit van het individu het hoogste goed is.

In de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw werd de secularisatiethese verder uitgewerkt door academici. De kern van de these stelt dat er een nauwe band (zo niet een oorzakelijk verband) bestaat tussen modernisering en de afname van religie. De wereld zou in toenemende mate seculier worden en de mensen steeds minder religieus. Secularisatie op macroniveau is het onttrekken van belangrijke maatschappelijke domeinen als politiek, economie en kunst aan het gezag van de kerk. De verschillende domeinen werden aparte sectoren waarmee de overkoepelde functie en de macht van de kerk afnam, dit noemt men ook wel structurele differentiatie. Daarnaast stelt de these op microniveau dat de aanhang van de georganiseerde religies verminderd naarmate de modernisering doorzet. Daarnaast speelt de wetenschap een belangrijke rol in de these omdat deze het belang van religie zou terugdringen (Hellemans & Tieleman, 2001, p.30).

Er werd veel kritiek geleverd op de secularisatiethese dit omdat in allerlei delen van de wereld modernisering wel degelijk gepaard gaat met godsdienstigheid, voorbeelden hiervan zien we in de Verenigde Staten. Daarnaast nam de kerkelijkheid in Nederland flink af maar er kwamen ook nieuwe vormen van religie en spiritualiteit. Ook hebben moslimgemeenschappen

in West-Europa een sterke groei doorgemaakt. En hoezeer de rationalisering ook heeft doorgezet, wetenschap biedt de mensen geen antwoord op existentiële vragen. We kunnen hier spreken van een paradox waar religie verdwijnt en tegelijkertijd opnieuw verschijnt (Borgman & Van Harskamp, 2008, p.17).

Overgeleverde vormen van godsdienst als de kerk, wekelijkse kerkgang en bepaalde religieuze overtuigingen verliezen aan betekenis. Maar aan de andere kant worden nieuwe praktijken en gevoelens ervaren als heilig. In de Westerse wereld gaat het hier om het ultieme belang dat wordt gehecht aan het leven en de identiteit van individuen. Dit impliceert dat religie minder gecollectiveerd wordt maar meer geïndividualiseerd. Juist deze geïndividualiseerde vorm van religiositeit bevordert de discussie over de betekenis in de samenleving. Het is niet zo dat in het verleden bekende godsdiensten in deze tijd weer opleven. De veelbesproken ‘terugkeer van religie’ onder andere aangekondigd door de Amerikaanse socioloog Peter Berger (1999) klopt daarom ook niet. Er is sprake van een transformatie. Mensen proberen betekenis en structuur te geven aan hun leven, de één doet dat door te mediteren de ander door de Bijbel of de Koran te gebruiken als antwoord op de vragen die zij zich stellen. Op dit moment is er een veelvoud aan opties om uit te kiezen wat ervoor zorgt dat de discussie over de betekenis van religie opleeft (Borgman & Van Harskamp, 2008, p.18).

2.2 Kiezen voor een religie

In een moderne en individualistische samenleving als die in Nederland voelt iemand zich minder gebonden aan het milieu waarin hij geboren is dan vroeger het geval was. Door de ontzuiling in de jaren vijftig van de vorige eeuw voelen mensen zich niet meer verplicht om in traditionele of religieuze gemeenschappen te blijven die voor hun leden invullen wat waardevol en zinvol is in het leven. Dit zorgt ervoor dat een individu in belangrijke mate zelf bepaalt wat zijn identiteit is en welke normen en waarden voor hem belangrijk zijn. Ook op het gebied van religie bepaalt het individu zelf wat hij wel en niet gelooft. In deze maatschappelijke context is het voor een individu makkelijker geworden om voor een religie te kiezen waarmee hij niet is opgevoed (Harmsen, 2008, p.175). De motieven van een individu om zich te bekeren tot een religie zijn al jarenlang onderwerp van onderzoek. In de jaren tachtig van de vorige eeuw hebben Stark en Bainbridge (1985), en later Stark en Finke (1988), een theorie ontwikkeld waarmee bekering verklaard kan worden. Deze theorie is beter bekend als de *Rational Choice Theory*. Deze theorie stelt dat individuen die zich bekeren tot een religie op zoek zijn naar een beloning om voor te leven. De keuze van het individu is

rationeel omdat de beloning als winst ervaren wordt (Harmsen, 2008, p.175). Stark en Finke stellen dat er twee elementen belangrijk zijn. Ten eerste is er religieus kapitaal, de verbondenheid met een bepaalde religieuze cultuur. Daarnaast spreken de auteurs over sociaal kapitaal wat de inter-persoonlijke verbondenheid inhoudt. De auteurs stellen dat de behoefte van de bekeerling om relaties met anderen zoals familie en vrienden te behouden of te versterken doorslaggevend is voor de keuze (Harmsen, 2008, p.175). Maar beweegredenen om voor een bepaald geloof te kiezen zijn niet eenduidig. Want hoewel Stark en Finke benadrukken dat het bevredigen van de behoefte aan sociale relaties doorslaggevend is, zijn er meerdere beweegredenen voor een persoon om zich te bekeren. Bekeerlingen erkennen de sociale voordelen die de bekering met zich meegebracht heeft maar daarnaast stellen zij dat het geloof *an sich* voorop heeft gestaan bij hun motivatie (Harmsen, 2008, p.175).

2.3 Religie als betekenisgever

De auteurs Hood, Hill en Spilka (2009) van het boek *The Psychology of Religion* stellen in het eerste hoofdstuk dat mensen naar betekenis zoeken in het leven omdat dat iets is dat simpelweg in de mens zit. Mensen zoeken naar betekenissen die laten zien wat werkelijk van belang is in het leven, datgene dat het leven waardevol maakt. Ze stellen dan ook: '(...) *the search for meaning is of central importance to human functioning*' (Hood, Hill & Spilka, 2009, p.12). De auteurs stellen dat mensen actieve betekenisgevende wezens zijn. Volgens Hood, Hill en Spilka is religie uniek in de capaciteit om te kunnen helpen bij de zoektocht naar betekenis en zin. Religie is een manier om te 'weten' hoe het allemaal werkt in het leven. Daarnaast voldoet religie aan de behoefte om controle te hebben over het leven. De auteurs geven vier eigenschappen van religie die aangeven waarom mensen zin en betekenis kunnen vinden in religie (Hood, Hill & Spilka, 2009, hoofdstuk 1).

1. Religie is veelomvattend
2. Religie is toegankelijk
3. Religie spreekt een vorm van transcendentie aan
4. Religie maakt directe claims

Volgens de auteurs is religie een veelomvattende betekenisgever omdat religie meerdere bronnen van betekenis omvat. Voorbeelden hiervan zijn: werk, familie, relaties, waarden en idealen. In het boek wordt Silberman (2005) aangehaald, zij stelt dat de religie veelomvattend is omdat religie op belangrijke zaken in het leven een antwoord biedt en hier betekenis aan

geeft (Hood, Hill & Spilka, 2009, p.15). Ten eerste noemt zij de opvattingen over de wereld en het zelf. Een voorbeeld hiervan is het leven na de dood. Ten tweede noemt zij verwachtingen. Een voorbeeld hiervan is het belonen voor goede daden en het bestraffen van de slechte daden (Hood, Hill & Spilka, 2009, p.15). Ten derde noemt Silberman de doelen die de religie omschrijft. Het streven naar liefdadigheid en naastenliefde is hier een voorbeeld van. Het vierde punt zijn de acties als liefdadigheid en compassie (Hood, Hill Spilka, 2009, p.15). Het laatste punt zijn de emoties als liefde en vrede. Religie is dus veelomvattend omdat het een handleiding biedt voor het leven en antwoorden en betekenis geeft aan de bovengenoemde punten (Hood, Hill & Spilka, 2009, p.16).

Hood, Hill en Spilka stellen daarnaast dat religie toegankelijk is. De auteurs halen Wuthnow (1998) aan die een onderscheid maakt tussen twee typen religieuzen. Het eerste type noemt hij *'religious dwellers'*, dit zijn vaak conservatieve gelovigen die een religieus wereldbeeld hebben gekregen door middel van educatie met behulp van doctrines. Deze gelovigen leven volgens de *'rules of the house'* en vinden steun in de religie doordat deze niet alleen veelomvattend is, maar ook inzichtelijk. De tweede groep religieuzen zijn de *'spiritual seekers'*. Deze groep is meer bezig met het zoektochtproces dan met de uiteindelijke antwoorden op de levensvragen die zij hebben. In plaats van de duidelijkheid worden zij aangetrokken door het veranderlijke karakter van religie (Hood, Hill & Spilka, 2009, p.16). Het derde punt van de auteurs is dat religie een vorm van transcendentie aanspreekt. *'Perhaps more than any other system of meaning, religion provides a focus on that which is "beyond me" Thus many people have "ultimate concerns" that require some belief in an ultimate authority, be it God or some other conception of transcendence in which higher meaning is found'* (Hood, Hill & Spilka, 2009, p.16). Het geloof in een transcendent wezen is voor veel mensen de basis voor het meest overtuigende en vervullende gevoel van betekenis.

Het laatste punt van de auteurs is dat religie directe claims maakt. *'Finally, no other system of meaning is so bold in its proclaimed ability to provide a sense of significance. Meaning is embedded within religion's sacred character, so that it point to humanity's ultimate propose'* (Hood, Hill & Spilka, 2009, p.16). Religie maakt claims die als feit gepresenteerd worden. Een voorbeeld hiervan is dat de islam stelt dat er na de dood voor goede moslims een paradijs bestaat. Hierdoor heeft het zin om tijdens het leven op aarde goede daden te verrichten omdat je daar later voor wordt beloond. Dit impliceert dat het leven niet zinloos is maar dat er een hoger doel is om voor te leven.

2.4. Bekering tot de islam in Nederland

In 2006 maakte het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) bekend dat er in Nederland 857.000 moslims wonen. Dit is ongeveer 5,3% van de bevolking.¹ Er zijn naar schatting momenteel 12.000 Nederlanders die zich bekeerd hebben tot de islam. Dit is enkel een schatting een precies aantal is niet te noemen aangezien er in het algemeen geen sprake is van een centrale registratie van mensen die zich in een bepaald land tot de islam hebben bekeerd door islamitische organisaties of door de overheid. Wel wordt er in het algemeen aangenomen dat er meer vrouwen zijn die zich bekeren tot de islam dan mannen. En dat het aantal bekeerlingen toeneemt (Vroom Najem, 2007, p.7).

In dit subhoofdstuk zal ik meer vertellen over de islam zoals we deze in Nederland tegenkomen. Ik zal ingaan op de overeenstemmingen binnen het islamitische geloof en de verschillen tussen de stromingen in Nederland. Dit is bedoeld om een beter beeld te krijgen van het geloof waartoe de bekeerlingen in mijn onderzoek zich bekeerd hebben.

Islam betekent letterlijk overgave aan God. Het woord moslim komt van dezelfde Arabische woordstam en duidt op iemand die zich heeft overgegeven aan God (Bartels, 1997, p. 107). Volgens de islamitische leer werd het woord van God in het jaar 570 geopenbaard aan de profeet Mohammed. Toen Mohammed aan het mediteren was in een grot in Mekka hoorde hij vanuit het niets een stem die hem de opdracht gaf de verzen van God voor te dragen in de naam van de Heer. Mohammed ontving in 22 jaar vele verzen die samengevoegd werden tot de 114 soera's, hoofdstukken van de Koran. De Koran is de belangrijkste bron van de islamitische leer. Daarnaast is de Hadith een belangrijke bron, dit zijn overleveringen van de handswijze en de uitspraken van de profeet. Op basis van de Koran en de Hadith hebben geleerden in de eerste eeuwen van de islam de islamitische wet ontwikkeld. De islam is verdeeld in verschillende groeperingen en stromingen. Hoewel deze verschillende stromingen allemaal vasthouden aan de eigen interpretaties van de Koran en Hadith bestaat er overeenstemming over de volgende geloofstellingen: het geloof in de ondeelbare God als de schepper; het geloof in engelen als boodschappers van God; het geloof in de profeten en boeken en het geloof in de dag van de wederopstanding, waarop God zal oordelen wie er naar het paradijs gaat en wie bestemd is voor het hellevuur. Daarnaast gelden er voor elke moslim vijf rituele verplichtingen die bestemd zijn om een vroom leven te leiden en God te dienen (Bartels, 1997, p.125).

¹ Het CBS maakte voor deze telling gebruik van de gegevens die zij haalde uit het onderzoek 'Permanent onderzoek naar de leefsituatie' (POLS).

De vijf verplichtingen worden de vijf zuilen genoemd aangezien hierop het bouwwerk van de islam rust. De eerste plicht is het uitspreken van de geloofsleer (*shahada*), dit is de getuigenis dat er geen andere God is dan God en dat Mohammed zijn profeet is. Dit is een zin die elke moslim meerdere malen per dag zegt tijdens het bidden. Het uitspreken van de *shahada* is voor bekeerlingen speciaal doordat zij moslim worden wanneer ze de geloofsbelijdenis voor de eerste keer uitspreken (Bartels, 1997, p.125).

De tweede plicht is de *salaat*, dit zijn de vijf dagelijkse gebeden (Bartels, 1997, p.125).

Ten derde is er de *zakaat*, dit is een religieuze armoedebelasting. De *zakaat* bestaat meestal uit een jaarlijkse donatie van 2,5 procent van het gespaarde privékapitaal aan een goed doel (Bartels, 1997, p.127). De vierde religieuze plicht is het vasten tijdens de maand *Ramadan* (*Saum*). Van zonsopgang tot zonondergang dient men zich te onthouden van eten, drinken, roken en seks (Bartels, 1997, p.128). De laatste verplichting is de pelgrimstocht naar de heilige stad Mekka (*Hadj*). Iedere moslim die het zich kan permitteren moet deze reis eenmaal in zijn leven maken (Bartels, 1997, p.129).

Naast deze overeenstemmingen bestaan er ook veel verschillen tussen de verschillende islamitische stromingen. De moslimgemeenschap is etnisch zeer verscheiden. Zo bestaat er een verschil tussen Turkse moslims en Marokkaanse moslims. In mijn onderzoek is dit minder belangrijk omdat de bekeerlingen een Nederlandse achtergrond hebben. Wel belangrijk om te noemen is het verschil tussen de twee religieuze hoofdrichtingen, de soennitische en de sji'ietische islam (Driessen, 1997, p.162). Deze stromingen zijn ontstaan nadat er een conflict ontstond in 632 over wie de rechtmatige opvolger van de profeet en religieus leider Mohammed moest worden (Driessen, 1997, p.165-167). In de soennitische geschiedopvattingen gelden de eerste vier opvolgers van Mohammed als rechtgeleid. Deze vier opvolgers waren vroege bekeerlingen en vertrouwelingen van Mohammed. In de ogen van de soennieten waren zij de eerste voorbeeldige generatie moslims (Driessen, 1997, p.167). De sjiieten hebben de opvatting dat de neef en schoonzoon van Mohammed, Ali, was voorbestemd om de profeet op te volgen als religieus leider. Op de sji'ietische feestdag Ghadir herdenken de sjiieten de dag waarop Mohammed zelf Ali zou hebben aangewezen als zijn opvolger (Driessen, 1997, p.167). Maar Ali werd driemaal gepasseerd. Pas in 656 werd hij de vierde religieus leider. Maar zijn aanhang verliet hem op een cruciaal moment en in 661 werd hij zelfs vermoord toen hij aan het bidden was (Driessen, 1997, p.166). De sjiieten zijn van mening dat de eerste drie opvolgers van Mohammed tegen de wil van God handelden en dat zij de opvolging door Ali hebben gedwarsboomd. Dit idee is zo sterk geweest dat het in hoge mate de polemiek tussen de twee groepen heeft bepaald. Door deze discussie over het

leiderschap is er ook een ander verschil aan te merken dat hiermee samenhangt. De soennieten beschouwen de klassiek geschoolde Schriftgeleerden als hoogste autoriteit voor interpretatie van de islamitische wet. Staatsleiders dienen de interpretatie van de geleerden te volgen. Dit heeft ervoor gezorgd dat er in soennitische staten vaak een scheiding bestaat tussen religieuze leiders en staatsleiders. Voor de sjiïeten vallen deze twee vormen van leiderschap samen. Hier overheerst het idee dat een onfeilbaar leider leiding moet geven aan de staat. Naast het verschil in overtuiging omtrent het leiderschap zijn er tal van praktische verschillen tussen de verschillende stromingen (Driessen, 1997, p.165). Maar ook binnen de stromingen zijn er weer verschillen. Zo voert een Turkse moslim zijn rituelen net iets anders uit dan bijvoorbeeld een Marokkaanse moslim terwijl zij beiden soenniet kunnen zijn. De soennitische islam is dominant maar liefst 85 procent van de moslims bekennt soennitisch te zijn (Driessen, 1997, p.162). In Nederland ligt dit percentage misschien hoger aangezien de meeste moslims oorspronkelijk afkomstig zijn uit landen die overwegend soennitisch zijn. Bekeerlingen hebben dan ook meestal contact met soennitische moslims. Daarnaast zijn in Nederland de meeste boeken over de islam geschreven vanuit een soennitisch perspectief.

3. Verantwoording van het onderzoek

De hoofdvraag van het onderzoek luidt:

Waarom bekeren Nederlandse vrouwen zich tot de islam?

Om deze vraag te beantwoorden, maak ik gebruik van twee deelvragen. De eerste deelvraag luidt: welke motieven hebben Nederlandse vrouwen om zich te bekeren tot de islam? De tweede deelvraag luidt: op welke manier geven Nederlandse bekeerde vrouwen zin aan het leven met behulp van de islam?

Om deze vragen te beantwoorden heb ik kwalitatief onderzoek gedaan. Ik heb vijf biografisch narratieve interviews gehouden met Nederlandse vrouwen die zich hebben bekeerd tot het islamitische geloof. Daarnaast gebruik ik bestaande academische literatuur over dit onderwerp om mijn onderzoeksgegevens te analyseren en waar nodig is aan te vullen. Dit hoofdstuk is bedoeld om mijn onderzoeksopzet te verklaren en te verantwoorden. In het eerste subhoofdstuk leg ik uit welke twee onderzoeksperspectieven er zijn binnen de sociale wetenschap en welk perspectief op dit onderzoek van toepassing is. In het tweede subhoofdstuk leg ik uit welke manier van dataverzameling ik heb gebruikt en welke methode ik gebruik om deze data te analyseren. In de subhoofdstukken die volgen leg ik uit waarom ik heb gekozen voor deze manier van materiaal verzamelen en wat de voor- en nadelen hiervan zijn.

3.1 Kwalitatief onderzoek

In de wetenschap gaat het om het vergaren van kennis over uiteenlopende objecten. Binnen de sociale wetenschap zijn twee kennistypen te onderscheiden. Kennistype één, kwantitatieve kennis, kijkt naar de natuurlijke orde. Kennistype twee, kwalitatieve kennis, is meer gericht op *meaning*, de waarde die men aan iets geeft. Dit kennistype gaat ervan uit dat ieder mens zijn eigen betekenis geeft aan de wereld waardoor er verschillende werelden ontstaan. Deze betekenis is cultureel en historisch bepaald. De onderzoeker bekijkt geen losstaande objecten maar kijkt naar betekenisgeving binnen een context. De methodologie stelt dat kwalitatief onderzoek de wereld van binnenuit bekijkt. Dit omdat de onderzoeker niet van buitenaf de wereld kan bekijken omdat hij zelf deelneemt aan de wereld. Hollis (1994) verklaart: *'Interpretation is never absent'* (p.76). Dit betekent dat een onderzoeker nooit van buitenaf kan kijken en waarden en feiten kan scheiden. Woolgar (1997) schrijft hierover: *'Scientific practice involves much more than just straightforward application of technical method'* (p. 12). Een theorie is dan ook slechts een manier van hoe de onderzoeker de feiten ziet. Ook Alvesson en Deetz (2000) benadrukken dat: *'theory is a way of seeing and thinking about the*

world, rather than an abstract representation of it' (p.37). De onderzoeker gaat op zoek naar de intenties en beweegredenen voor het handelen van mensen.

Bij kwalitatief onderzoek wordt er vanuit gegaan dat de onderzoeker deel uit maakt van de situatie. Dit zorgt ervoor dat hij niet volledig objectief is. Elke categorisatie in een kwalitatief onderzoek vraagt om een interpretatie en daardoor is het subjectief. Deze subjectiviteit is niet volledig individueel want '*observation occurs in a collective, social context*' (Martin, 2002, p. 35). Hierdoor is de observatie nooit vrij van collectief sociaal geconstrueerde waarden. Ook Easterby en Smith (1991) bespreken de keuze tussen *independent* en *involved*. Zij zien aan de uiterste kant van zelfstandigheid een kwantitatieve benadering van absolute observatie. Aan de andere kant, zien zij coöperatieve studies als uiterste. Ook Martin (2002) benoemt deze keuze, en benoemt deze als *Etic (de outsider)* en *Emic (de insider)*. *Etic* onderzoek lijkt volgens de auteur op kwantitatief onderzoek. Ook wordt het onderzoek vaak vanuit een theorie gedaan en heeft het een *a priori* benadering. De oorsprong van het *emic* perspectief is te vinden in de antropologie waarin men probeert inheemse volkeren en hun gebruiken te begrijpen. Hier wordt niet vanuit een theorie gedacht maar er wordt geprobeerd te participeren in de situatie. Tussen deze twee perspectieven zit een spanningsveld, want de data die een onderzoeker verzamelt worden altijd geïnterpreteerd aan de hand van zijn eigen waarden en normen. Daardoor is een studie nooit *etic*-vrij. Volgens Riessman (1993) is de waarde die men aan iets geeft ambigu en contextueel: '*Although the goal may be to tell the whole truth, our narratives about others' narratives are our worldly creations. There is no view from no where*' (p.14).

Mijn onderzoek is een kwalitatief onderzoek. Door middel van narratieve interviews probeer ik te onderzoeken waarom Nederlandse vrouwen zich bekeren tot de islam. Ik ga op zoek naar de beweegredenen voor het handelen van deze vrouwen. Ik gebruik hierbij een *emic* perspectief. Het analyseren van interviews vraagt om interpretatie wat een mate van subjectiviteit met zich meebrengt. Mijn doel is dan ook niet het vaststellen van wetten omtrent het menselijk handelen. Ik wil graag laten zien wat de vrouwen in mijn onderzoek ertoe bewoog om zich te bekeren tot de islam.

3.2 Onderzoeksmethode

Ik heb voor mijn onderzoek vijf narratieve interviews gehouden met Nederlandse vrouwen die zich hebben bekeerd tot de islam. De vrouwen zijn tussen de achttien en vijfenveertig jaar. De interviews vonden plaats van 29 december 2009 tot 30 juli 2010. De interviews werden afgenomen op verschillende locaties. Drie van de vijf interviews werden gehouden bij de

geïnterviewden thuis. Eén interview vond plaats op een terras van een eetcafé. Het laatste interview werd afgenomen in mijn kamer op het PCHoofthuis van de Universiteit van Amsterdam. De interviews duurden gemiddeld drie kwartier tot een uur. Alle interviews zijn opgenomen met behulp van een voicerecorder en zijn later geheel uitgetypt op de computer. De interviews zijn terug te lezen in de bijlage van dit onderzoek.

De interviews die ik heb afgenomen zijn biografisch narratieve interviews. Deze methode van interviewen is ontwikkeld door Fritz Schütze (1983). De grondgedachte achter deze methode van interviewen is dat het de narratieve competentie van de interviewpartner naar voor komt. De geïnterviewde krijgt de ruimte om haar verhaal te vertellen vanuit haar eigen perspectief. De verhalen gaan over de belevenissen en ervaringen die in hun leven belangrijk zijn geweest. De geïnterviewde wordt bij deze methode niet gestuurd omdat er geen sprake is van een vraagantwoord setting. De interviewer heeft een passieve rol in het interview. Dit zorgt ervoor dat de geïnterviewde niet gestuurd wordt door de vragen van de interviewer en een eigen verhaal over het leven moet produceren. Dit moet zorgen voor een spontaan verhaal, de geïnterviewde raakt verstrikt in het verhaal of zich laat meeslepen in het verhaal waardoor ze de controle over het eigen verhaal verliest. Op deze manier produceert de geïnterviewde meer of andere informatie over zichzelf dan dat zij in eerste instantie misschien van plan was. De narratieve kennis van het eigen leven komt naar voren (Schütze, 1983, p.283-292).

Het narratieve interview wordt op tape opgenomen en later volgens bepaalde regels letterlijk uitgeschreven. Daarbij zal de anonimiteit van de geïnterviewden gewaarborgd blijven. Dit doe ik door onder andere plaatsnamen niet te vermelden. Daarnaast heb ik de vijf vrouwen een fictieve naam gegeven. Naast de transcriptie wordt er een interviewprotocol gemaakt en aan de hand van deze twee documenten wordt het interview geanalyseerd.

Een narratief interview bestaat ideaaltypisch uit zes fasen. In de eerste fase wordt er contact opgenomen met de geïnterviewde en wordt duidelijk uitgelegd wat de bedoeling is van het interview. In de tweede fase begint het interview met een generende narratieve vraag. Ik heb gekozen voor de vraag: wil je mij je levensverhaal vertellen? Vervolgens is het de bedoeling dat de geïnterviewde haar verhaal gaat vertellen. Dit noemt Schütze het hoofdnarratief. De taak van de interviewer is om niet te storen tijdens het verhaal, maar de geïnterviewde te ondersteunen door middel van paralinguïstische uitingen. Wanneer het verhaal wordt afgesloten vindt de overgang plaats naar fase vier. In deze fase stelt de interviewer een aantal vragen die voor meer duidelijkheid moeten zorgen. Deze vragen vallen binnen het referentiekader van de geïnterviewde. In fase vijf worden vragen gesteld buiten het referentiekader van de geïnterviewde, deze vragen kunnen betrekking hebben op literatuur. In

de laatste fase wordt het interview afgesloten. Dit kan bijvoorbeeld door een laatste vraag. Dan wordt de geïnterviewde bedankt.

Het doel van de interviews was het onderzoeken welke motieven er voor bekering zijn en welke invloed religie heeft op het dagelijks leven van de geïnterviewden. Bij de contactopname heb ik dit laten doorschemeren door de zin: *'Aangezien jij je onlangs hebt bekeerd, ben ik wel heel benieuwd naar je verhaal.'* De geïnterviewde wist al een beetje dat het moest gaan over religie, bekering en zingeving. Tijdens de afspraken heb ik nogmaals uitgelegd wat de bedoeling was en heb ik een generende narratieve vraag gesteld. Vaak raakten de geïnterviewden verstrikt in het eigen verhaal. Dit zorgde voor stiltes en ik heb mijn interviewpartners weer een beetje op weg geholpen door een vraag te stellen die binnen het referentiekader viel. Enkel gebruik maken van paralinguïstische uitingen was voor mij niet altijd genoeg. De geïnterviewden hebben gesproken over hun zoektocht binnen de islam, de motieven om zich te bekeren en de reacties van familie en vrienden.

De methode voor het analyseren van de data bestaat uit twee fasen. In de eerste fase van de analyse heb ik gebruik gemaakt van de manier die Jonathan A. Smith (1995) voorstelt in *'Semi-Structured Interviewing and Qualitative Analysis'* en van de methode te vinden in het *Basisboek Kwalitatief Onderzoek* (Baarda, de Goede & Teunissen, 2005). De analyse van dit onderzoek werd gestart met het schrappen van informatie die niet interessant leek voor het onderzoek. Deze niet-relevante informatie werd bewaard in aparte documenten, zodat in een later stadium alsnog gekeken kon worden of de informatie toch relevant was. Vervolgens werd de overgebleven tekst op een cyclische manier gelezen, waarbij tijdens de eerste paar keer lezen aan de linkerkant in de marge de woorden die opvielen werden genoteerd. Dit konden steekwoorden zijn, associaties of een eerste interpretatie van dit fragment. Vervolgens werd de rechterkant gebruikt om de eerste thema's te noteren. Dat wil zeggen dat in één of twee woorden de essentie van dat fragment gevat werd. Hierna werden op een apart vel papier alle thema's of labels opgeschreven en werd er gekeken naar samenhang en/of overkoepelende thema's. Vervolgens moesten deze overkoepelende thema's weer getest worden in de oorspronkelijke context. Wanneer voor een document alle thema's bepaald waren, werd er doorgedaan naar het volgende interview dat op precies dezelfde manier gelabeld werd. Wanneer hier andere of extra thema's naar voren kwamen zijn deze thema's ook weer getoetst op de eerdere interviews, zodat uiteindelijk een lijst met thema's ontstond die voor de hele groep geïnterviewden gold. Vervolgens werden de fragmenten van de verschillende interviews die horen bij een bepaald thema onder elkaar gezet om op die manier te kijken hoe het thema bij de verschillende geïnterviewde vrouwen speelt.

Voor de tweede fase van het analyseren van de data maak ik gebruik van twee analytische perspectieven. Voor het beantwoorden van de eerste deelvraag (welke motieven hebben Nederlandse vrouwen om zich te bekeren tot de islam) maak ik gebruik van literatuur van Egbert Harmsen. Hij onderscheidt in zijn onderzoek vier motieven die Nederlanders hebben om zich te bekeren tot de islam. Harmsen noemt sociaalaffektieve motieven, intellectuele motieven, sociaalstructurele motieven en bekering als probleemoplossing. Ik bekijk of de door Harmsen onderzochte motieven ook van toepassing zijn op de levensverhalen van de bekeerde vrouwen uit mijn onderzoek.

Voor het beantwoorden van de tweede deelvraag (op welke manier geven Nederlandse bekeerde vrouwen zin aan het leven met behulp van de islam) gebruik ik literatuur van Roy Baumeister. In zijn boek geeft hij een beschrijving hoe mensen in de tegenwoordige tijd zin geven aan het leven. Baumeister onderscheidt vier benodigdheden die nodig zijn om zin te geven aan het leven. Ten eerste noemt hij het hebben van een doel in het leven. Vervolgens het hebben van waarden. Ten derde noemt Baumeister het hebben van controle over het leven. Als laatste stelt hij dat het hebben van eigenwaarde belangrijk is als het gaat om zingeving. Voor mijn analyse kijk ik of deze vier benodigdheden genoemd worden door de bekeerde vrouwen. Maar daarnaast bekijk ik ook op welke manier de islam hier een rol in speelt.

3.3 Samenvattingen van de interviews

In dit subhoofdstuk stel ik de vijf geïnterviewde vrouwen voor aan de hand van vijf samenvattingen van de interviews. Dit is bedoeld om een beter beeld te krijgen van wie deze vrouwen zijn. Maar ook om te laten zien welke thema's een belangrijke rol spelen in de levens van de vrouwen.

Roos woont en werkt in de Randstad. Ze heeft rechten gestudeerd en tijdens haar studententijd was zij model. Roos is christelijk opgevoed door haar ouders. Tijdens haar pubertijd nam zij afstand van het christelijke geloof. Maar ondanks dat bleef zij geloven in een hogere macht. Roos kwam in aanraking met de islam door een islamitisch vriendje. Zij raakte geïnteresseerd in het geloof en ging boeken lezen over de islam. Toen het vriendje het uitmaakte, vond Roos steun in de islam. Vanaf dat moment heeft Roos bewust gekozen voor de islam. Er volgde een periode van veel lezen en praten met andere moslima's. Ook bezocht zij lezingen om alles te ontdekken over haar nieuwe geloof. Haar familie was niet enthousiast over de keuze die Roos had gemaakt. Haar vader en broer waren bang dat ze een hoofddoek ging dragen, iets dat zij associëren met vrouwenonderdrukking. Hoewel Roos op dit moment nog geen hoofddoek draagt, is haar kledingkeuze wel veranderd. Zij kleedt zich meer bedekt. Tijdens haar studententijd heeft Roos meegedaan aan missverkiezingen. Uiterlijk waren toen heel belangrijk voor haar. Nu is dat niet meer belangrijk voor haar. Roos wil een goede moslima worden en zich in de toekomst meer richten op het stichten van een gezin. Ze is onlangs getrouwd met een Nederlandse man die zich ook bekeerd heeft tot de islam.

Lisa werkt en woont momenteel in de Randstad. Zij heeft samen met haar islamitische man een jong dochttertje. In haar jeugd is Lisa een aantal keer verhuisd. Een opvallende passage in het interview is het moment van haar studiekeuze. Toen Lisa een keuze moest maken voor een opleiding is zij naar de bibliotheek gegaan en heeft ze een groot boek open laten vallen. Het lot bepaalde dat zij mondhygiëniste moest worden. Lisa is dit ook gaan doen en daar heeft zij tot op de dag van vandaag plezier in. Tijdens haar studie heeft zij twee jaar modellenwerk gedaan maar hier is zij mee gestopt omdat ze het gevoel kreeg dat ze nooit goed genoeg was. Ze is haar studie gaan afmaken en kwam haar huidige man tegen. Hij was moslim en Lisa ging zich verdiepen in zijn geloof. Ze las boeken en ging naar lezingen. Na veel twijfels heeft Lisa voor het slapen gaan gebeden om hulp en kreeg die nacht een droom waarin zij met een bekeerde vriendin in een kamer overschaduwde werden door Allah. Vanaf dat moment wist

Lisa dat ze op de goede weg zat. Ze heeft zich bekeerd en is ruim een jaar na haar bekering een hoofddoek gaan dragen. Hier heeft Lisa veel negatieve reacties op gekregen. Ze is hierdoor ook ontslagen. Maar dezelfde week kreeg ze een baan aangeboden als mondhygiëniste. Onder andere hierdoor gelooft Lisa dat zij geleid en geholpen wordt door Allah.

Annabelle woont en werkt momenteel in de Randstad maar is hier niet geboren. Ze is opgegroeid in een klein dorp in het Noorden van het land. Annabelle is jong getrouwd en heeft toen een dochter gekregen. Er veranderde een boel toen Annabelle ging scheiden. Ineens was ze een alleenstaande moeder. Ze ging een opleiding volgen waardoor ze een betere baan kon krijgen. In deze tijd leerde ze een Egyptische man kennen. Haar eerste ontmoeting met de islam. Annabelle verteld dat ze het destijds een prettig idee vond dat zij en haar vriend gewoon seks hadden tijdens de ramadan. Dat gaf volgens haar aan dat haar toenmalige vriend niet zo extreem bezig was met het geloof. Ondanks deze ontmoeting is Annabelle zich niet gaan interesseren voor de islam. Een aantal jaar later is Annabelle haar huidige man tegen gekomen. Deze was meteen al serieus en stelde haar voor aan zijn familie in Turkije. Ze zijn vrij snel getrouwd en toen kreeg Annabelle de behoefte om zich te verdiepen in zijn geloof. Niet om zich te bekeren maar om te kijken waar haar man mee bezig was. Zij heeft met een vriendin een cursus gedaan bij Dar-al-Ilm. Naarmate de cursus vorderde werd zij steeds meer overtuigd van de islamitische geloofsleer. Annabelle besloot zich te bekeren. Op dit moment vindt Annabelle het moeilijk om er met haar ouders en haar autistische dochter over haar nieuwe geloof te praten. Ze wil dan ook nog geen hoofddoek dragen omdat ze bang is dat haar dochter dat niet accepteert. Annabelle probeert nu door haar daden te laten zien dat de islam mooi is en niet eng.

Maaïke is christelijk opgevoed. Ze is in haar jeugd veel bezig geweest met het geloof. Ze ging naar de kerk, las de Bijbel en ging mee met christelijke kampen. Maaïke kwam met de islam in aanraking door islamitische klasgenoten die met haar in discussie gingen over het geloof. In eerste instantie was dit voor Maaïke een reden om zich nog meer vast te bijten in het christendom maar het gelukzalige gevoel dat ze normaal kreeg wanneer zij bezig was met haar geloof werd minder. Na talloze discussies met de islamitische meisjes van haar opleiding had Maaïke het idee dat ze er niet meer omheen kon en dat de islam voor haar het ware geloof was. Maaïke ging meer onderzoek doen naar de islam en las de Koran. Zij besloot zich te bekeren. Haar ouders hebben moeite met de situatie. Zeker toen Maaïke een hoofddoek ging

dragen. Maaïke woont nog bij haar ouders maar haar moeder en haar zus willen niet met haar naar buiten omdat ze een hoofddoek draagt. Maaïke heeft sinds haar bekering nieuwe vriendinnen gekregen. Daar doet ze leuke dingen mee. Maar uitgaan, strandvakanties en drinken doet ze niet meer. Ook gaat Maaïke trouwen met haar islamitische vriend.

Petra is geboren en getogen in de Randstad. In haar jeugd was ze een stil meisje dat zich meestal afzonderde van de rest. Zij had niet veel vriendinnetjes. In haar pubertijd probeerde ze erbij te horen door het hebben van vriendjes en strakke kleding te dragen. Petra was op zoek naar aandacht van jongens zodat ze zich goed over zichzelf kon voelen.

Petra ging Arabische taal en cultuur studeren omdat het haar leuk leek om een semester in Egypte te studeren. Tijdens haar studie kwam ze in aanraking met de islam. Hoewel Petra niet religieus is opgevoed leek het haar altijd fijn om gelovig te zijn. Tijdens haar semester in Cairo heeft zij zich bekeerd tot de islam. Petra is gelijk na haar bekering een hoofddoek gaan dragen. Petra heeft door haar bekering nieuwe vrienden gekregen. Ze voelt zich geaccepteerd en stelt dat de islam haar respect voor haarzelf geeft. Na haar studie is ze gaan werken als vertaler maar Petra wil zich in de toekomst vooral richten op het vinden van een geschikte man.

3.4 Kanttekening: het bekeringsverhaal als genre

In dit hoofdstuk wil ik een aantal kritieke punten noemen waar ik op gelet heb tijdens mijn onderzoek. Het houden van narratieve interviews heeft voordelen maar kent ook eventuele nadelen als hier niet bij wordt stilgestaan. Dit heeft te maken met het feit dat de bekering van de vrouwen in dit levensverhaal centraal staat. Aan de hand van een studie van Van Nieuwkerk (2006) wil ik een aantal aandachtspunten bespreken.

Een bekeringsverhaal bestaat uit twee delen: de tijd voor de bekering en de tijd na de bekering. Hoewel deze delen verschillend zijn worden deze door de verteller zinvol op elkaar betrokken. Er is een bepaalde continuïteit aanwezig in de gebeurtenissen voor de bekering en de gebeurtenissen na de bekering. Een aantal vrouwen vertelt bijvoorbeeld dat ze vroeger religieus opgevoed zijn. Hoewel dit een andere religie is dan waar ze zich uiteindelijk tot bekeerd hebben, geeft dit wel aan dat ze geïnteresseerd waren in religie. Dat de vrouwen het gevoel hadden dat er meer is tussen hemel en aarde. Na de bekering bestaat dit religieuze gevoel nog steeds, het is nu alleen concreter ingevuld. Doordat de vrouwen stellen dat ze altijd religieuze gevoelens hebben gehad, brengen ze een mate van continuïteit in het verhaal waardoor het verhaal een coherente eenheid wordt. In het artikel '*Gender, Conversion, and*

Islam' stelt Karin van Nieuwkerk (2006) dat er een aantal aandachtspunten zijn bij het lezen van een bekeringsverhaal. Ten eerste is een bekeringsverhaal altijd achteraf gecreëerd. Dit betekent dat de verhalen zijn verteld na de bekering. De vertelde gebeurtenissen zijn door de verteller geanalyseerd in het licht van de bekering. Hierdoor kunnen bekeringsverhalen niet beschouwd worden als volledig feitelijke informatie over het bekeringsproces (Van Nieuwkerk, 2006, p.97). Een voorbeeld hiervan is dat meerdere vrouwen vertellen dat ze vroeger christelijk zijn opgevoed maar dat ze als kind al vraagtekens hadden bij de heilige drie-eenheid of met de identiteit van Christus als de zoon van God. Er is een kans dat ze hier als kind helemaal niet over nadachten maar dat dit een onderdeel is van wat Karin van Nieuwkerk '*common script*' noemt (Van Nieuwkerk, 2006, p.97). Het tweede punt heeft hiermee te maken. Karin van Nieuwkerk stelt dat het beschrijven van het bekeringsproces niet alleen op individueel niveau plaatsvindt maar ook binnen de groep. Bekeerlingen komen samen om te praten over hun ervaringen en voegen gemeenschappelijke narratieve elementen toe aan het eigen verhaal. Door het vertellen en navertellen van de bekeringservaring creëren ze een gezamenlijk model, het *common script* (Van Nieuwkerk, 2006, p.98). Het verhaal over het bekeringsproces komt tot stand doordat bekeerlingen onderling met elkaar discussiëren over zaken waar zij tijdens de bekering mee te maken krijgen. Doordat zij hun gedrag en verhaal afstemmen op andere bekeerlingen levert dat vaak gemeenschappelijke elementen op in de bekeringsverhalen.

Een ander punt is de context waarin het verhaal verteld wordt. De geïnterviewden wisten dat ik het interview ging analyseren en gebruiken voor mijn masterscriptie. Daarnaast waren ze zich ook bewust van het feit dat ik niet bekeerd ben tot de islam en dat ik een Westerse vrouw ben. Hierdoor bestond er een kloof tussen mij en de geïnterviewden wat het vertellen van het verhaal beïnvloedde. Zo gaan ze er soms vanuit dat ik bepaalde vooroordelen heb ten opzichte van de islam. Zij proberen daar met mij over te onderhandelen door te stellen dat zij die vooroordelen vroeger ook hebben gehad toen zij nog niet bekeerd waren. Sommige vrouwen leggen de nadruk op de bekering als eigen keuze. Ze vertellen dat zij zelf geïnteresseerd raakten in de islam en hun islamitische partners zich terughoudend opstelden. Hoewel zij van mij verder niets weten, zijn ze misschien toch bang dat ik denk dat ze zich enkel bekeerd hebben voor hun man. Het kan dat ze door de context van het interview bepaalde gebeurtenissen niet of anders hebben verteld dan dat ze in werkelijkheid gedaan zijn.

3.5 Conclusie

Voor dit kwalitatieve onderzoek heb ik gebruik gemaakt van een emic perspectief, dit zorgt ervoor dat ik het handelen van de geïnterviewden van binnenuit leer begrijpen. Door middel van narratieve interviews geven de geïnterviewden mij een beeld van wie zij zijn en waarom ze zo zijn geworden. Er zitten voordelen aan deze manier van onderzoeken. De geïnterviewden moeten zelf een verhaal vertellen over hun leven en worden niet gestuurd door de interviewer. Dit zorgt ervoor dat er een spontaan verhaal ontstaat waarbij de verteller zelf de keuze maakt wat wel en niet belangrijk is geweest in het leven. Toch moeten de eventuele nadelen niet over het hoofd gezien worden. Het levensverhaal van de geïnterviewden staat in teken van hun bekering wat er voor zorgt dat zij de gebeurtenissen analyseren in het licht van de bekering. Daarnaast kan het zijn dat bepaalde episodes in het verhaal niet spontaan ontstaan tijdens het vertellen maar dat deze onderdeel zijn van een *common script* (Van Nieuwkerk, 2006, p.98).

Ter beantwoording van de vraagstellingen wordt er naast de interviews ook gebruik gemaakt van bestaande academische literatuur over Westerse bekeerlingen tot de islam. Voor het analyseren van de interviews maak ik gebruik van twee analytische perspectieven gebaseerd op literatuur van Egbert Harmsen en Roy Baumeister. Ik wil hiermee nogmaals benadrukken dat dit onderzoek bedoeld is om te laten zien wat Nederlandse vrouwen van verschillende leeftijden beweegt om zich te bekeren tot de islam. En dat er verder niet ingegaan wordt op kwantitatieve gegevens omtrent het onderwerp.

4. Bekering en Identiteit

Bekering heeft te maken met identiteit. Door het aannemen van een nieuwe religie verandert de religieuze identiteit. Er worden nieuwe normen en waarden aangenomen en ook het dagelijks leven verandert ten opzichte van het leven voor de bekering. De vrouwen in mijn onderzoek hebben een Nederlandse identiteit. Dit is interessant aangezien de islamitische wereld en de Westerse wereld vaak geportretteerd worden als tegenpolen. Zowel moslima als Nederlands zijn, kan dan voor een identiteitsprobleem zorgen. In dit hoofdstuk wil ik uitleggen hoe de identiteit van een mens tot stand komt, hoe de identiteit naar voren komt in een narratief interview. Daarnaast wil ik verder ingaan op de Nederlandse identiteit en de problemen die spelen bij een combinatie van deze nationale identiteit met een islamitische identiteit. Dit hoofdstuk geeft niet zozeer antwoord op een deelvraag maar is belangrijk omdat bekering een identiteitskwesitie is. Wanneer men wil weten waarom Nederlandse vrouwen zich bekeren tot de islam, is het raadzaam om na te gaan wat bekering met de identiteit van deze vrouwen doet en wat voor een gevolgen dit met zich meebrengt.

4.1 De ontwikkeling van de eigen identiteit

In het werk *Mind Self and Society* van de Amerikaanse socioloog, psycholoog en filosoof Mead (1967), stelt hij dat de eigen identiteit zich ontwikkelt in een proces van 'role taking'. *Role taking* is het proces waarin het individu reflecteert op zichzelf en betekenis toeschrijft aan zijn handelen en zijn omgeving. Dit doet het individu door de rol of het perspectief in te nemen van de luisteraar. Hij beoordeelt zijn eigen gedrag door de ogen van de luisteraar. Door dit proces verkrijgt het individu zelfbewustzijn. Zelfbewustzijn is het vermogen om jezelf als object te identificeren, op jezelf te reageren en jezelf te beoordelen. Door het zelfbewustzijn kan een persoon de verantwoordelijkheid dragen over zijn eigen gedrag, kan hij leren op anderen te reageren en verschillende rollen op zich te nemen. Dit deel waar het individu zich bewust van is, noemt Mead het 'Me'. In dit proces kan het individu twee rollen op zich nemen, die van 'specific other' of die van 'generalized other'. De *generalized other* vertegenwoordigt de groep waartoe het individu behoort of wens te behoren. Voor de ontwikkeling van de eigen identiteit is het belangrijk dat een individu leert de rol van de *generalized other* op zich te nemen. Hierdoor leert hij te anticiperen op de verwachtingen en reacties van de groep. Door de verwachtingen van de groep in het 'Me' te internaliseren leert het individu in overeenstemming met deze verwachtingen te handelen. Door deze rol op zich te nemen zorgt het individu ervoor dat hij onafhankelijk wordt van 'specific others'. Het

'Me' stelt mensen in staat om leden van een samenleving te zijn en het levert de eigen identiteit een innerlijke representatie van de sociale structuur die ons handelen begrenst. Maykel Verkuyten (2005) stelt dat identiteit altijd gekoppeld is aan een wisselwerking tussen het individu en de maatschappij. De omgeving van het individu is belangrijk omdat deze bepalend is voor de identiteit van het individu. Het gaat bij sociale identiteit voornamelijk om de verschillen en de overeenkomsten die een individu heeft met de anderen uit de omgeving. De sociale identiteit bestaat uit twee niveaus. Ten eerste het individuele niveau, waar een individu zich afvraagt wie hij is. En ten tweede een collectief niveau, waar het niet enkel gaat om het individu maar om de groep en de plaats van deze groep binnen de samenleving. Door de verschillen en overeenkomsten met de omgeving vast te stellen kan een individu of een groep zichzelf identiteit geven (Verkuyten, 2005, p.43).

4.2 De narratieve identiteit binnen een levensverhaal

Door het vertellen van je levensverhaal komt de eigen identiteit goed naar voren. De geïnterviewden wordt gevraagd zelf een verhaal te produceren over het leven zonder dat ze hierbij gestuurd worden door vragen van de interviewer. Door middel van het vertellen van een levensverhaal laten ze zien wie ze zijn en waarom ze zijn wie ze zijn. Levensverhalen verwoorden het gevoel over de eigen identiteit. In het boek van Charlotte Linde (1993) staat het volgende citaat: *'In order to exist in the social world with a comfortable sense of being a good, socially proper, and stable person, an individual needs to have a coherent, acceptable, and constantly revised life story'* (p.3).

Het levensverhaal kan ervoor zorgen dat er coherentie in het leven wordt gebracht. Door het construeren van het levensverhaal ervaart een persoon zich als goed en stabiel persoon. De eigen identiteit is flexibel en past zich aan naar verschillende omstandigheden. Mensen zoeken naar een eenheid in deze identiteit (Linde, 1993, p.3). Mensen gebruiken levensverhalen bijvoorbeeld om te laten zien dat ze bij een bepaalde groep horen en dat ze waardige leden zijn van die groep.

Levensverhalen zijn verbonden aan sociale constructies aangezien de normen en verwachtingen van de verteller zichtbaar worden. Daarnaast communiceren mensen dit zelfbesef naar anderen en onderhandelen ze over dit zelfbesef met de luisteraar.

In het artikel *The Case of Unity in the (Post)Modern Self: A Modest Proposal*. Van McAdams (1997) wordt uitgelegd hoe aan de hand van een levensverhaal een narratieve identiteit van de verteller naar voor komt. De narratieve identiteit is het geïnternaliseerde en evoluerende verhaal van het zelf en het individu. McAdams stelt dat levensverhalen worden ontwikkeld in

de tienerjaren en de adolescentie. Daarna blijft men er het hele leven aan schaven. McAdams ziet de identiteit als het verhaal dat 'I' vertelt over 'Me'. 'I' is het proces van zelf-zijn en 'Me' is het resultaat van dit proces. 'I' en 'Me' vormen samen de eigen identiteit (McAdams, 1997, p.48). Volgens McAdams is deze identiteit meervoudig en veranderlijk maar tegelijkertijd ook één. Het weerspiegelt de wereld in de rollen die men aanneemt. Daarnaast laat het zien wat voor een betekenis iemand hieraan geeft. Het verhaal wat ontstaat uit de narratieve identiteit geeft het individu de mogelijkheid om zichzelf in de sociale omgeving te plaatsen. McAdams geeft in zijn artikel zes principes die volgens de auteur algemeen worden erkend in de persoonlijkheidspsychologie met betrekking tot levensverhalen (McAdams, 1997, p.61-63).

1. Het zelf is verdiepend en verhalend.
2. Verhalen integreren levens.
3. Verhalen worden verteld in sociale relaties.
4. Verhalen veranderen met de tijd.
5. Verhalen zijn culturele teksten.
6. Sommige verhalen zijn 'beter' dan anderen.

Levensverhalen komen dus tot stand door communicatie over en weer met anderen. Een levensverhaal is volgens Linde (1993) een sociale eenheid, het is een uitwisseling tussen twee mensen. Daarnaast is het een orale eenheid wat inhoudt dat alle verhalen een verschillend karakter hebben die bijdragen aan de verschillende inhoud. Een levensverhaal bestaat uit aparte stukjes die bij elkaar een langere tijdsperiode vertegenwoordigen. Deze stukjes zijn niet allemaal losse feiten er zit een causaal verband tussen de gebeurtenissen. Een verhaal moet de verschillende gebeurtenissen met elkaar linken, dit zorgt voor coherentie binnen het verhaal. Deze verhalen over gebeurtenissen worden steeds opnieuw aangepast. Linde stelt dat bijvoorbeeld dat voor veel mensen hun beroep laat zien wie ze zijn. Het zorgt ervoor dat zij hun eigen leven begrijpen. Het uitoefenen van een beroep is een manier van zin geven. Vaak wordt gevraagd waarom je voor een bepaald beroep hebt gekozen? Mensen maken meerdere antwoorden (verhalen) die zij aanpassen aan de situatie. Tegen je vrienden kun je misschien nog zeggen dat je het doet omdat het zoveel verdient maar tegen je toekomstige baas is dat niet zo slim. Daarom vertel je dan een ander verhaal. Zo veranderen levensverhalen, je laat wat weg of vertelt er iets bij. Wat je vertelt hangt af van wie je voor je hebt. Wanneer mensen veel verhalen kunnen vertellen over de beroepskeuze lijkt het of deze keuze goed gemotiveerd

is. Ditzelfde geldt ook voor de keuze voor bekering tot een geloof. Dit zorgt er voor dat je het zelf binnen een coherent levensverhaal plaatst.

Samengevat is een levensverhaal een orale eenheid die steeds wordt aangepast. Een levensverhaal bevat meestal een aantal belangrijke componenten als de keuze voor beroep, huwelijk, scheiding en religieuze en ideologische bekering.

4.3 Nederlands en moslima?

De vrouwen uit mijn onderzoek hebben de Nederlandse identiteit. Daarnaast hebben deze vrouwen doordat zij in Nederland geboren en getogen zijn vanuit de maatschappij Nederlandse normen en waarden meegekregen. Toen de vrouwen zich bekeerden moesten zij deze Nederlandse identiteit combineren met een islamitische identiteit. Dit betekent onder andere dat zij vanuit religieuze beweegredenen nieuwe normen en waarden kregen. Dit kan voor problemen zorgen omdat Westerse ideeën over de islam zowel historisch als heden ten dagen negatief zijn. In het boek '*Orientalism*' stelt de auteur (Said, 2003, p.344) dat de Europese interesse voor de islam niet voortkomt uit nieuwsgierigheid maar uit angst voor een monotheïstisch, culturele en militaire tegenpartij van het christendom. Deze combinatie van angst en haat is te merken tot op de dag van vandaag en heeft gezorgd voor de tegenstelling tussen de islam en het Westen. Hieruit kan opgemaakt worden dat de Nederlandse en de islamitische identiteit gezien worden als twee exclusieve identiteiten die niet met elkaar te verenigen zijn. Aan de hand van een artikel van Karin van Nieuwkerk (2003) wil ik uitleggen hoe Nederlandse bekeerde vrouwen met deze tegenstrijdigheid omgaan. Van Nieuwkerk (2003, p.11-13) beschrijft in haar boek hoe bekeerde Nederlandse vrouwen hun Nederlandse identiteit combineren met de islamitische identiteit. Zij onderscheidt drie categorieën:

1. Moslima's die geen islamitische naam nemen en hun Nederlandse voornaam blijven gebruiken, ze dragen geen hoofddoek en beleven het geloof als een privéaangelegenheid. Deze vrouwen zien de islamitische identiteit als een aanvulling op de Nederlandse identiteit en niet als een vervanging hiervan. Daarnaast blijven zij omgaan met niet-moslims.

2. Moslima's die radicaal veranderen. Ze nemen een islamitische naam en ze veranderen radicaal hun levensstijl. De contacten die ze hebben met niet-moslims zijn minimaal of moeilijk. Deze vrouwen vinden hun nationale identiteit minder belangrijk dan de islamitische identiteit.

3. De derde, en grootste, groep moslima's zit tussen de bovenstaande categorieën in. Ze veranderen hun levensstijl maar zijn loyaal naar beide identiteiten. Ze zien zichzelf als Nederlandse moslima's met een dubbele identiteit.

Twee van de vijf vrouwen uit mijn onderzoek passen binnen de eerste categorie. De andere drie passen binnen de derde categorie. Ik heb geen vrouwen geïnterviewd die binnen de tweede categorie vallen. Niet omdat deze vrouwen er in Nederland niet zijn maar ik denk omdat deze vrouwen niet of nauwelijks in contact komen met Nederlandse niet-moslims. De vrouwen die ik heb geïnterviewd zijn allemaal minder dan vijf jaar geleden bekeerd. Aangezien ze nog niet zo lang moslima zijn en nog bezig zijn met het onderzoeken van het geloof, kan ik mij voorstellen dat de vrouwen van categorie kunnen veranderen. Dat vrouwen die niet zo strikt begonnen zijn in de loop van de tijd steeds strenger worden en misschien ook wel andersom. Op dit moment proberen de bekeerde vrouwen de twee identiteiten zo goed mogelijk te combineren. Dit houdt in dat zij hun kledingkeuze, eetgewoonten en normen en waarden hebben aangepast aan hun nieuwe geloof maar dat zij zich tevens Nederlandse blijven voelen. Uit mijn onderzoek blijkt dat het niet zozeer de vrouwen zelf zijn die een probleem zien in het combineren van de twee identiteiten maar dat het vooral problemen geeft bij familieleden en vrienden van de bekeerde vrouwen. Ook krijgen zij negatieve reacties van vreemden op straat. De maatschappij beschouwt moslims als 'de ander'. Wanneer de Nederlandse moslima's bijvoorbeeld een hoofddoek dragen, worden zij niet langer gezien als Nederlands. Volgens Kaplan (2006) heeft dit twee redenen. Ten eerste is religieuze bekering een emotionele kwestie. De groep verliest een groepslid en zij voelen dit als verraad. Het tweede aspect dat hij aanhaalt heeft te maken met het verschil tussen moslims die wel in Nederland wonen maar niet uit Nederland komen (allochtonen) en Nederlanders die geboren zijn in Nederland en zich bekeren (autochtonen). Vaak wordt er vijandiger gereageerd op autochtonen die zich bekeerd hebben dan op allochtonen. Dit heeft te maken met etniciteit, een sociaal-culturele identiteit, die een bepaalde groep mensen of een aantal bevolkingsgroepen met elkaar verbindt. Een belangrijk aspect van etniciteit is dat er een duidelijk verschil wordt gemaakt tussen groepsleden en niet-groepsleden, tussen 'Wij' en 'Zij.' Wanneer de Nederlandse bekeerlingen een hoofddoek gaan dragen, worden ze door de rest van de groep niet langer gezien als 'Wij.' Het dragen van een hoofddoek wordt in Nederland gezien als ondergeschiktheid en vrouwen die een hoofddoek dragen worden hierdoor gezien als 'de ander' (Kaplan, 2006, p.26).

Ghorashi (2003) deed onderzoek naar vrouwen uit Iran die in Nederland of in de Verenigde Staten gingen wonen en vond een opvallend verschil. Ze stelt dat er in Nederland niet zoiets bestaat als een dubbele nationaliteit. Hoewel de eerste groepen moslimimmigranten al meer dan veertig jaar in Nederland wonen, worden zij nog steeds niet gezien als Nederlanders. Maar ook de kinderen van deze immigranten die gewoon in Nederland geboren zijn, worden aangesproken als Marokkaan of Turk. Dit betekent dat wanneer je in Nederland geboren en getogen bent maar één of beide ouders zijn niet Nederlands dat jij ook niet gezien wordt als Nederlander. Er bestaat in Nederland een duidelijk verschil tussen 'Nederlanders' en 'mensen die in Nederland wonen'. Door dit proces van denken in 'Wij' en 'Zij' is er een homogeen idee ontstaan van 'Nederlands' of van 'de Nederlander.' Dit zorgt ervoor dat mensen met een andere achtergrond er niet bijhoren. Ghorashi (2003) zegt hierover: *'This thick notion of Dutchness also makes the existence of hyphenated identities virtually impossible. Therefore, identification with the Dutch context is limited to strict notions of Dutch and non-Dutch which do not leave space to maneuver among cultural diversity of hybrid positioning'* (p.68). Dit betekent dat het in Nederland alleen mogelijk is om één identiteit te hebben namelijk die van Nederlander of niet-Nederlander. Zo ontstaat de vraag of een Nederlands meisje met een hoofddoek nog wel Nederlands is.

4.4 Hoge hakken en hoofddoeken

Uit de interviews bleek dat de familie en bekenden van de bekeerden veel problemen hadden met het dragen van een hoofddoek. Ze zagen hun vriendin of dochter van een leuke Hollandse meid veranderen in een moslima. Iets wat voor de familie en vrienden onbekend terrein is. Roos verteld in het interview dat haar ouders niet echt stonden te springen toen zij aan haar ouders vertelde dat ze moslim werd. Het verhaal van Roos kom ik in alle vijf de interviews tegen. De bekeerlingen kregen te maken met negatieve reacties vanuit de familie. Drie van de vijf vrouwen uit mijn onderzoek dragen een hoofddoek, het gaat hierbij om de hijab, deze laten het gezicht en soms ook de hals onbedekt. De bekeerlingen doen dit vanuit motieven die zij vinden binnen de islam zoals: het benadrukken van de identiteit als moslimvrouw, het voorkomen van lustgevoelens in mannen, met meer respect behandeld worden door mannen en de behoefte aan het uiten van religieuze devotie en zelfdiscipline. De Koran is niet duidelijk over het dragen van de hoofddoek maar de meeste moslims zijn het erover eens dat het een religieuze verplichting is voor de vrouw.

De vader en broer van Roos begonnen gelijk over het dragen van een hoofddoek toen zij vertelde dat ze zich bekeerd had. Zij vinden het dragen van een hoofddoek een teken van

minderwaardigheid en associëren het met vrouwenonderdrukking. Roos draagt op dit moment geen hoofddoek maar zou dat in de toekomst wel willen doen omdat ze vindt dat het iets is wat bij haar geloof hoort. Ik denk dat de negatieve reacties van haar vader en broer een reden is waarom Roos nog geen hoofddoek draagt. Lisa draagt wel een hoofddoek en haar omgeving reageerde hier negatief op. Haar moeder sloeg haar handen voor haar gezicht en kreeg tranen in haar ogen toen zij haar dochter voor het eerst met een hoofddoek zag. Ook is zij ontslagen omdat ze een hoofddoek ging dragen. De moeder en zus van Maaïke gaan niet meer met haar over straat sinds zij een hoofddoek is gaan dragen. Ook zij associëren de hoofddoek met vrouwenonderdrukking en bovendien vinden ze het dat Maaïke door haar hoofddoek met haar geloof te koop loopt. Maaïke woont momenteel nog bij haar ouders maar haar moeder gaat al twee jaar niet meer met haar de straat op. Ondanks dat dit voor Maaïke pijnlijk is, is ze niet van plan om haar hoofddoek af te doen. Annabelle draagt geen hoofddoek omdat ze denkt dat haar autistische dochter dan het contact met haar verbreekt. De dochter van Annabelle wil niets weten van de islam en er wordt dan ook niet over gepraat. Het is dus verschillend hoe de vrouwen hiermee omgaan. Roos en Annabelle dragen geen hoofddoek vanwege de negatieve reacties en Maaïke en Lisa dragen wel een hoofddoek ondanks de negatieve reacties. Maar uit elk interview blijkt dat de hoofddoek voor de familie het grootste probleem is van de bekering tot de islam. De hoofddoek staat voor hun symbool voor vrouwenonderdrukking. Ik denk dat dit komt doordat er door Nederlanders veel waarde wordt gehecht aan de gelijkheid tussen man en vrouw. In de vorige eeuw is er door vrouwen gestreden voor gelijke rechten, gestreden voor het dragen van een spijkerbroek en nu zijn er deze bekeerlingen die een hoofddoek gaan dragen. Dit druist volgens de familieleden van de bekeerlingen in tegen het beeld van de vrouw in het Westen. Deze vrouw is onafhankelijk, vrij en laat zich niet vertellen dat zij zich moet bedekken. Daarnaast wordt het dragen van een hoofddoek gezien als iets dat je enkel doet voor je man. Hiermee wordt het een opgelegde regel. Dat het in werkelijkheid niet zo zwart-wit is als dat het hier wordt geschetst, moge duidelijk zijn. Maar het gaat hier om de gevoelens van ondermeer de ouders die hun dochter zien veranderen.

5. Motieven voor bekering tot de islam

In de volgende subhoofdstukken behandel ik de verschillende motieven die de geïnterviewde moslima's hebben om zich te bekeren tot de islam. Ik analyseer en vergelijk deze motieven met literatuur van onder andere Egbert Harmsen (2008) die een artikel in het blad *'religie en samenleving'* schreef over bekering tot de islam als keuzemogelijkheid in de hedendaagse Westerse samenleving. Harmsen onderscheidt vier motieven: sociaal-affectieve, intellectuele, sociaal-structurele en probleemoplossende motieven. Deze vier beweegredenen hangen vaak nauw met elkaar samen en overlappen elkaar soms. Hoewel mijn onderzoek deze motieven bevestigt, wil ik deze graag inhoudelijk aanvullen en een kritische noot plaatsen. Hiervoor gebruik ik literatuur van onder andere Monika Wohlrab-Sahr en Karin van Nieuwkerk die met behulp van biografisch narratieve interviews onderzoek deden naar Westerse vrouwen die zich bekeerd hebben tot de islam.

5.1 Sociaal-affectieve motieven

Met sociaal-affectieve beweegredenen bedoelt Egbert Harmsen (2008, p.177) in zijn onderzoek dat sociale relaties met moslims een centrale rol kunnen spelen bij de bekering. Positieve ervaringen met de moslimechtgenoot, partner of vriend en diens familie en/of etnische gemeenschap zet sommige niet-moslims ertoe aan om zich tot de islam te bekeren. Nederlandse moslimbekeerlingen groeien op in een multiculturele samenleving waarin zij in aanraking komen met de islam. Klasgenoten, geliefden, collega's of burens die moslim zijn, roepen bij deze mensen een interesse op in de islam. In het boek *'New muslims in the European context, The Experience of Scandinavian Converts'* stelt Anne Sophie Roald (2004) dat zij persoonlijke contacten met moslims als het begin ziet van het proces van bekering. Uit haar veldonderzoek naar moslimbekeerlingen in Scandinavië waren de meeste van hen ofwel getrouwd met een moslim of ze hadden moslimvrienden of familieleden voordat zij zich bekeerden. Volgens Anne Sophie Roald zullen niet-moslims in Scandinavië, door de negatieve tendensen in de samenleving eerst op een positieve manier in aanraking moeten komen met moslims voordat zij overwegen zich te bekeren. Ze zien dan een verschil tussen het beeld van moslims zoals geschetst in de media en de eigen positieve ervaring. De situatie in Nederland is vergelijkbaar met die van Scandinavische landen. In het artikel *'Het lef om taboes te doorbreken'* van Boukje Prins (2002) stelt zij dat de terroristische aanslagen op het World Trade Center en het Pentagon op 11 september 2001 nergens anders in Europa tot een grotere ontlanding van openbaar wantrouwen jegens de Islam heeft geleid dan in Nederland. De kritiek op de islam nam toe en de angst voor een islamisering van de samenleving groeide.

Wanneer Nederlanders op een positieve manier in aanraking komen met de islam zullen zij geneigd zijn het stereotypebeeld van de islam te laten vallen. Niet alleen positieve contacten met moslims in Nederland kunnen een aanleiding zijn voor mensen om zich te verdiepen in de islam ook positieve ervaring opgedaan tijdens het bezoeken van een moslimsland kan voor mensen een motivatie zijn meer over de islam te willen weten. In de vijf interviews die ik heb afgenomen hadden de vrouwen allemaal positieve sociale contacten met moslims. Vier van de vijf vrouwen is in aanraking gekomen met de islam door middel van een liefdesrelatie. Niet bij alle vrouwen hield deze relatie stand maar de interesse voor de islam was gewekt. Overigens hebben de vier vrouwen nog steeds of wederom een relatie met een moslimman. Opvallend is dat deze vrouwen benadrukken dat ze in eerste instantie helemaal niet van plan waren om zich te bekeren tot de islam. Maar doordat ze samenleefden met een moslim wilden ze meer weten over het geloof.

Lisa: 'Omdat hij moslim is, wilde ik me er in verdiepen. Ik wilde er gewoon wat meer van weten want het is toch je partner. En ik had helemaal niet zoiets van ik wil ook moslim worden, ik had meer zoiets van ik word nooit moslim. Maar ik denk dat iedere bekeerde moslima wel iemand heeft in het leven die ervoor zorgt dat jij je erin gaat verdiepen en niet met de intentie van ik ga me bekeren maar voor diegene. Puur uit interesse' (Lisa: r.62-67).

Hoewel vaak gesteld wordt door niet-moslims dat vrouwen zich vaak bekeren tot de islam omdat hun man dat graag wil, onderschrijven de vrouwen uit mijn onderzoek dat niet. Hoewel de meeste mannen het wel leuk vonden dat de vrouwen zich verdiepten in de islam waren zij terughoudend. Dit omdat zij bang waren dat de wens van vrouwen om zich te bekeren niet voortkwam uit een oprechte overtuiging maar slechts uit drang om de echtgenoot tevreden te stellen.

Lisa: 'Hij wilde me wel helpen maar hij had natuurlijk wel ergens de angst dat ik dat voor hem deed. En hij had zoiets van ja als je dat gaat doen moet je dat voor jezelf doen en niet voor mij. Want geloof is eigenlijk iets individueels en dat moet je absoluut niet voor een ander doen' (Lisa: r.74-77)

De vrouwen stellen allemaal dat hun bekering voort gekomen is uit een interesse voor de islam die komt doordat zij via hun partner in aanraking gekomen zijn met de islam. Ik wil dan ook niet stellen dat de vrouwen zich bekeerd hebben omdat zij een relatie hebben met een

moslimman. Maar de positieve sociale contacten met moslims hebben er wel voor gezorgd dat deze vrouwen zich gingen verdiepen in het geloof. De contacten hebben een aanleiding gegeven om zich te verdiepen maar zijn geen motief op zich. Uit mijn onderzoek blijkt dat daar meer voor nodig is dan enkel trouwen met een moslimman.

Hoewel uit mijn onderzoek blijkt dat positieve contacten met moslims voor de vijf vrouwen een motief was om zich te bekeren, moet er ook gezegd worden dat er sociale nadelen zijn. Deze nadelen hebben te maken met de negatieve reacties die de vrouwen krijgen van hun familie en vrienden. De vijf vrouwen uit mijn onderzoek geven bijvoorbeeld aan dat ze vriendinnen hebben verloren omdat ze door de islam een andere levensstijl hebben. Ze gaan bijvoorbeeld niet meer naar discotheken en ze gaan niet meer in een bikini naar het strand. Hierdoor verdwijnen de gemeenschappelijke activiteiten die zij met hun 'oude' vriendinnen deden. Bekering wordt vaak gezien als een omslagpunt in het leven. Er is een leven voor de bekering en er is een leven na de bekering. Dit komt ook duidelijk naar voor in de interviews. Door de bekering veranderen de interesses en activiteiten van de nieuwe moslima's en deze zijn anders dan die voor de bekering. Daarom is het niet ondenkbaar dat oude vriendschappen verwateren. Daarnaast zoeken veel nieuwe moslima's naar nieuwe contacten met moslims. Ze vinden nieuwe vriendinnen op internetfora en bij lezingen. Vaak zijn deze nieuwe vriendinnen ook Nederlandse vrouwen die zich hebben bekeerd tot de islam en dat schept een band. Ze zijn als het ware lotgenoten die hetzelfde proces doormaken.

Een ander belangrijk punt is dat de bekering voor zowel vriendinnen en familie vaak onverwacht is. Roos deed voor haar bekering mee aan missverkiezingen en was altijd bezig met kleding en make-up. Toen zij zich bekeerde stopte dit. Voor haar ouders was dit abrupt, ze zagen hun dochter van een modepoppetje veranderen in een moslima die niet meer gaf om uiterlijke zaken. Zelf stelt zij overigens dat het voor haar ouders misschien wel abrupt was maar dat zij al langer rekening hield met haar manier van kleden. Roos ging bijvoorbeeld niet meer in bikini naar het strand en kleepte zich in het dagelijks leven meer bedekt dan voorheen. Voor haar ging het stapsgewijs. Het verhaal van Roos kom ik in alle vijf de interviews tegen. De bekeerlingen kregen te maken met negatieve reacties vanuit de familie. Familieleden hebben vaak vooroordelen ten opzichte van het islamitische geloof. Het zijn overigens niet alleen de zorgen en vooroordelen van de familie van de bekeerling. In het interview met Lisa verteld zij dat zij ook vragen had omtrent dit onderwerp toen zij met haar islamitische man wilde trouwen. Ook zij had vooroordelen ten opzichte van de man-vrouwverhoudingen binnen de islam. Bijvoorbeeld dat vrouwen niet zouden mogen werken

en dat zij enkel goed zijn voor het huishouden en het opvoeden van de kinderen. Deze vooroordelen hebben er juist voor gezorgd dat zij zich meer in de islam ging verdiepen om een antwoord te vinden. Ik haal dit onderwerp aan omdat het een terugkerend onderwerp is in de interviews. Omdat er naast sociaal-affectieve voordelen ook sociale nadelen zitten aan de bekering tot de islam. En dat bekering vaak gepaard gaat met twijfels.

5.2 Intellectuele motieven

Naast sociaal-affectieve beweegredenen zijn er ook intellectuele beweegredenen voor bekering tot de islam. Egbert Harmsen (2008) stelt dat de strikt monotheïstische islam door bekeerlingen als logisch en consistent ervaren wordt. Daarnaast zien bekeerlingen de islam als een moreel en ethisch systeem dat de mens in positieve zin kan beïnvloeden. De aantrekkingskracht van de rationele kant van het islamitische geloof kan voor de vrouwen een motief geweest zijn om zich te bekeren. De rationalistische oriëntatie op de islam is namelijk dominant onder bekeerlingen. Omdat zij de islam zien als een rationeel en logisch systeem is het een geloof dat bestudeerd moet worden (Harmsen, 2008, p.179). Dat bekeerlingen de islam vaak als logisch en rationeel ervaren, komt onder andere naar voor in een citaat van Roos.

Roos: 'Ja wat ik aan de islam gewoon heel erg mooi vind dat alles van A tot Z geregeld is. Dat wil niet zeggen dat alles altijd even makkelijk is, alleen het geeft een soort handleiding hoe een mens het leven moet leiden. Nogmaals dat wil niet altijd even makkelijk zijn maar ik vind het wel heel erg mooi dat het zo naar de mensen toegekomen is en dat de mensen daar of ze dat nou willen of niet naar kunnen leven (Roos, r.121-126).

Bekeerlingen lezen veel islamitische literatuur, bezoeken lezingen en voeren discussies met elkaar over het geloof. Mijn onderzoek onderschrijft de visie van bekeerlingen op de islam als een logisch geloof. Daarnaast hebben de vijf vrouwen voor en na de bekering veel gelezen over de islam en de nodige lezingen bezocht. Tijdens deze lezingen ontmoeten ze andere moslims. Opvallend is dat drie van de vrouwen met vragen zaten waarbij ze niet bij hun man terecht konden. Alle drie de mannen waren opgevoed met het islamitische geloof en hadden naast de praktische basis van het geloof nooit verder verdieping gezocht binnen de islam. De vrouwen gingen op zoek naar antwoorden en ontmoeten moslims op het internet of tijdens lezingen die wilden helpen bij het beantwoorden van deze vragen. Vier van de vijf vrouwen hebben een cursus gedaan bij Dar-al-Ilm. Dit is een organisatie die informatie verstrekt over

de islam door middel van cursussen en lezingen. De meeste sprekers van Dar-al-Ilm zijn academisch geschoold. De reden dat Nederlandse bekeerlingen bij Dar-al-Ilm terecht komen is omdat de cursussen in het Nederlands gegeven worden, terwijl lessen in bijvoorbeeld de moskee vaak in het Arabisch of Turks zijn. Hoewel Dar-al-Ilm zegt dat ze alleen informatie verstrekken over de islam en geen mensen proberen te bekeren, raakte toch drie van de vijf vrouwen overtuigd van de islamitische geloofsleer. De vierde cursist Petra was al bekeerd voordat zij de cursus volgde en wilde zich enkel meer verdiepen in het geloof. Petra ging zich meer interesseren in de islam door haar studie Arabische taal en cultuur. Voor haar studie heeft ze veel gelezen over de geschiedenis van de islam en zo raakte zij geïnteresseerd. In het tweede studiejaar ging zij voor haar studie vier maanden in Cairo wonen. Ze ontmoette veel moslims en sprak veel met hen over de islam. In Cairo besloot Petra zich te bekeren tot de islam. Petra vertelt dat ze het als kind een fijn idee vond dat er een God was en dat ze voordat ze ging slapen, kon bidden tot die God. Maar dat ze moeite had met het lezen van de Bijbel. De islam sprak haar op intellectueel gebied meer aan.

In de vijf interviews die ik heb afgenomen, kwam de onvrede met christelijke dogma's aan bod. De drie-eenheid, Jezus als de zoon van God en het sterven van Jezus voor de zonden van de mens, worden door de vrouwen als onlogisch beschouwd. Al eerder noemde ik in mijn onderzoeksopzet het probleem dat bekeerlingen zaken vaak bekijken vanuit het licht van de bekering. Desalniettemin is het toch interessant om te noemen omdat alle vrouwen uit de interviews hierover begonnen en omdat drie van vijf vrouwen christelijk zijn opgevoed. Dit hield in dat ze op zondag naar de kerk gingen, op een christelijke school zaten en meegingen op christelijke kampen.

Maaïke was praktiserend christen en kwam onder andere in aanraking met de islam door haar opleiding. Zij kwam in een klas terecht bij een hecht groepje moslima's. In eerste instantie was dit voor haar helemaal geen reden om zich te verdiepen in de islam maar juist om zich te verdiepen in haar toenmalige christelijke geloof. Regelmatig had Maaïke discussies met het groepje moslima's in haar klas. Zij stelden haar vragen over het christendom waardoor Maaïke meer ging leren en lezen over haar geloof. Tot het moment kwam dat ze eigenlijk geen antwoord kon geven op de vragen die de moslima's haar stelden.

Maaïke: 'Ik merkte gewoon dat het blij gevoel dat ik kreeg vanuit het christendom niet bleef. Ik ging verder nadenken, dieper nadenken. Ik ging nog meer met die meiden in discussie en zij stelden het zo mooi en zo goed. Het klopte gewoon allemaal en ik kon er voor mijn gevoel niks meer tegen in brengen' (Maaïke, r.19-22).

Maaïke kreeg van één van haar klasgenoten een Koran cadeau. Ze ging steeds meer lezen over de islam en raakte steeds meer overtuigd. Zo vond ze in de Koran een passage over het verloop van de zwangerschap van de vrouw. Dat was voor haar een bewijs omdat de mensen toentertijd nog helemaal geen kennis hadden over dit onderwerp maar het stond toch beschreven in de Koran. Ze vond meer bewijzen in de Koran en tegelijkertijd ontdekte ze meer tegenstrijdigheden in de Bijbel. Uiteindelijk bekeerde Maaïke zich niet alleen door sociaal-affectieve beweegredenen maar ook omdat zij in de Koran meer waarheid zag dan in de Bijbel.

5.3 Sociaalstructurele motieven

In dit hoofdstuk wordt er gekeken naar maatschappelijke oorzaken voor bekering tot de islam. Hoewel dit in het onderzoek bevestigd wordt, moet gezegd worden dat enkel maatschappelijke oorzaken nooit een complete verklaring kunnen bieden. Dit omdat de mensen die zich in dezelfde maatschappelijke omstandigheden bevinden niet allemaal moslim worden. Maatschappelijke oorzaken kunnen een rol spelen bij de bekering maar gaan altijd gepaard met overige motieven.

Een maatschappelijke oorzaak die onder andere aangehaald wordt door Sophie Gilliat-Ray (1999) is het probleem van zinloosheid in de sociaal gefragmenteerde en individualistische Westerse samenleving. Zij stelt dat de samenleving geen vaste moraal meer lijkt te hebben aangezien oude waarden steeds opnieuw ter discussie worden gesteld. Westerse autochtonen ervaren problemen door het gevoel van zinloosheid, het gebrek aan hechte sociale banden en morele houvast. Ook kunnen zij niet tevreden zijn met de heersende nadruk op economisch en materieel succes in de Westerse maatschappij (Gilliat-Ray, 1999, p.325-327). Bekering tot de islam kan voor deze mensen een uitweg bieden omdat zij hier sociale banden, ethische principes en zingeving kunnen vinden. Een voorbeeld hiervan staat in een artikel van Yvonne Yazbeck Haddad (2006) over bekeerde Amerikaanse vrouwen. Zij stelt dat vrouwen zich aangetrokken kunnen voelen tot de duidelijke islamitische voorschriften omtrent sekseverhoudingen. *‘Door zich op bescheiden islamitische wijze te kleden, hoeven ze niet meer te voldoen aan idealen op het vlak van mode en fysieke (seksuele) aantrekkelijkheid die in de westerse consumptiemaatschappij heersen en als onderdrukkend kunnen worden ervaren’* (Haddad, 2006, p.36). Dit is een aspect dat duidelijk in mijn interviews naar voren komt. De vrouwen geven aan dat ze niet langer meer bezig zijn met kleding en make-up om er aantrekkelijk uit te zien. Dit terwijl ze voor de bekering hier wel veel aandacht aan besteden. Roos en Lisa zijn beiden professioneel model geweest, een beroep waar je puur beoordeeld

wordt op je uiterlijk en waar het laten zien van de kleding en dus indirect je lichaam een hoofdtaak is. De vrouwen waren elke dag bezig met hun uiterlijk. Maar ook Petra geeft aan dat zij voor haar bekering veel bezig was met haar uiterlijk. Zij verteld dat ze meedeed aan het Westerse schoonheidsideaal om sociaal geaccepteerd te worden door anderen. Zij vond het prettig als mannen haar aantrekkelijk of mooi vonden maar het gaf haar uiteindelijk niet de voldoening die ze zocht.

Petra: ' Als ik dan achteraf verder keek dan dacht ik ze zijn maar geïnteresseerd in één ding. Het gaat helemaal niet om wie ik ben als persoon, het gaat echt alleen maar om mijn strakke broek en mijn borsten. Dat is echt mijn ervaring geweest, het is echt het enige waar mannen op uit zijn' (Petra, r.183-187).

Vlak na haar bekering droeg Petra nog wel make-up maar ook daar is ze mee gestopt omdat ze nog steeds het idee had dat mannen op een seksuele manier naar haar keken. Ook is ze een hoofddoek gaan dragen. In de tijd dat Petra nog niet was bekeerd, was ze erg onzeker. Door middel van strakke kleding en make-up probeerde ze aandacht te krijgen van mannen waardoor ze zich goed kon voelen over zichzelf. Nadat ze bekeerd is stelt ze dat ze die bevestiging niet meer nodig had. De nadruk die de islam legt op het innerlijk van de mens in plaats van het uiterlijke vertoon gaf haar een gevoel van veiligheid en rust.

Naast het heersende schoonheidsideaal spreken de vrouwen ook over de Westerse levensstijl die gepaard ging met feesten en alcohol drinken. De één neemt hier wat meer afstand van dan de ander. Zo stelt Roos dat zij geen behoefte meer heeft aan veel feesten maar dat ze met plezier terugkijkt op de periode in haar leven waarin ze elk weekend uitging. Ze stelt wel dat ze dat nu niet meer gaat doen maar dat ze dat toen leuk vond. Petra ging ook veel uit en dronk alcohol maar deed dit vooral om erbij te horen. Ze zegt dat ze zich daar toen al niet prettig bij voelde omdat deze manier van leven niet bij haar past. Petra heeft zich in haar jeugd altijd een buitenbeentje gevoeld. Ze vond het moeilijk om vrienden te maken en was erg in zichzelf gekeerd. Om erbij te horen probeerde ze mee te doen met de rest van de jongeren. Petra vertelt dat er door haar bekering een wereld voor haar open is gegaan op het gebied van sociale contacten. Doordat ze zich bekeerd had, kwam ze makkelijk in contact met andere moslims.

Petra: ' Je bidt gewoon vijf keer per dag en daarom is de relatie met God, heel persoonlijk maar tegelijkertijd ook iets heel erg gemeenschappelijks. Wat in de islam en in de Arabische

cultuur wel gewoon is. Je helpt elkaar en er is goed sociaal contact. Er is altijd wel iemand nu aan het bidden en je hebt één doel en dezelfde God' (Petra, r.346-350).

De moslimgemeenschap is voor veel bekeerlingen aantrekkelijk. Vrouwen als Petra die altijd het gevoel hadden nergens bij te horen, voelen zich geaccepteerd en gewaardeerd in de gemeenschap. De bekeerde vrouwen ontmoeten andere bekeerlingen en krijgen hechte vriendschappen met hen. Maaïke verteld dat ze sinds haar bekering twee goede vriendinnen heeft gekregen die ook bekeerd zijn. Ze voelt dat er tussen hun een hechte band is omdat ze hetzelfde hebben meegemaakt. Drie vrouwen vertellen over de belijdenisceremonie op de dag dat ze zich bekeerden. Ze nodigde islamitische vriendinnen uit, zowel bekeerlingen als geboren moslima's en spraken ten overstaan van hen de *shahada* uit. Sommige kregen zelfs cadeautjes van de andere moslima's. Zoals boekjes over de islam en een kleedje om op te bidden. Door het uitpreken van de *shahada* en de ceremonie er omheen kregen de bekeerlingen het idee dat ze er officieel bij de groep hoorden. Al de vrouwen die ik heb geïnterviewd hebben hechte vriendschappen gekregen met andere bekeerlingen maar zijn tegelijkertijd ook oude vriendinnen kwijt geraakt. Dit omdat ze bijvoorbeeld in het weekend niet meer uitgingen en daardoor de vriendschap verwaterde. Toch lijkt het niet dat de vrouwen hiermee zitten. Waarschijnlijk sluiten vrienden uit de moslimgemeenschap beter aan bij hun nieuwe levensstijl en is de warmte die ze vinden in de moslimgemeenschap een beter alternatief.

Een ander opvallend punt dat in de interviews naar voren komt en in verband kan worden gebracht met de maatschappij is dat de vijf vrouwen hoogopgeleid zijn maar niet carrièregericht. Geen van de vrouwen geeft aan dat carrière maken belangrijk is voor haar. Dit terwijl het hebben van een goede carrière en het bijkomende salaris voor zowel mannen als vrouwen in de Westerse samenleving een belangrijk doel is in het leven. De vijf vrouwen werken allemaal en willen ook blijven werken. Petra stelt bijvoorbeeld dat ze niet perse wil werken voor geld maar dat ze zeker altijd vrijwilligerswerk wil blijven doen omdat zij zich wilt inzetten voor de maatschappij.

Petra: 'Ik heb mijn studie gekozen omdat ik het leuk vond en niet omdat ik dacht "daar kan ik iets mee." Ik ben ook totaal niet carrièregericht en ben ik ook nooit geweest. (...) Ja ik zou gewoon dolgraag de rest van mijn leven blijven werken ook al is het niet perse voor geld maar gewoon vrijwilligerswerk' (Petra, r.214-225).

Er zijn twee redenen te bedenken vanuit de islam waarom de vrouwen hier niet mee bezig zijn. De eerste reden is dat alle gelovigen als moreel gelijkwaardig beschouwd worden ongeacht maatschappelijke status, succes, sekse of etniciteit. Economische welvaart is binnen de islamitische gemeenschap minder belangrijk dan in de Westerse maatschappij (Harmsen, 2008). Een andere reden dat de vrouwen niet carrièregericht zijn kan zijn dat de islam voor vrouwen een ander doel heeft namelijk moeder worden. Twee van de vijf vrouwen hebben een kind maar opvallend is dat de drie vrouwen die geen kinderen hebben dit een belangrijker doel lijken te vinden. Ze spreken er althans meer over. Opvallend is wel dat de beiden vrouwen die een kind hebben daarnaast fulltime werken terwijl dit financieel niet noodzakelijk is binnen het gezin. De vrouwen stellen beiden dat ze niet te lang zonder werk kunnen dit omdat ze altijd gewerkt hebben in hun leven. Ze zijn er aan gewend geraakt en vinden het werk dat ze doen leuk.

De islam biedt een alternatief voor de Westerse levensstijl die waarde hecht aan materiële en uiterlijke zaken. De Islam heeft duidelijke regels en geeft daardoor structuur aan het dagelijks leven. Daarnaast komen de bekeerlingen makkelijk met elkaar in contact door middel van het internet of ze ontmoeten elkaar bij lezingen over de Islam. Er is altijd een andere moslima te vinden die met je mee wilt gaan naar de moskee of naar een lezing. Hierdoor wordt de behoefte naar hechte sociale banden bevredigd. De morele discipline waartoe de islam oproept, geeft de bekeerlingen het gevoel dat ze weer greep krijgen op hun leven en dat zij hun gevoel van minderwaardigheid kunnen overwinnen.

5.4 Bekering als probleemoplossing.

Bekering als probleemoplossing suggereert dat bekering een manier kan zijn voor het oplossen van problemen met een sociaalstructurele achtergrond. Met bekering als probleemoplossing wordt bedoeld dat bekeerlingen in de islam een manier vinden om met hun problemen om te gaan. De islam biedt de bekeerlingen spirituele rust, regelmaat en morele discipline waardoor zij beter kunnen omgaan met verschillende problemen (Harmsen, 2008, p.183). In het vorige hoofdstuk kwam bijvoorbeeld naar voor dat drie van de vijf vrouwen vroeger veel bezig waren met hun uiterlijk. Lisa was twee jaar model maar kreeg altijd te horen dat ze dunner moest zijn. Uiteindelijk brak het haar op en stopte ze met het werk.

Lisa: ‘(..) dat hele modewereldje is niks voor mij. Het is heel hard en achterbaks. Ik kon niet omgaan met het feit dat je heel dun moest zijn. Ik kreeg vaak te horen ” je moet afvallen” en

dat ik niet goed genoeg was. Op een gegeven moment breekt dat je, bij mij in ieder geval. Ik trok dat na twee jaar niet meer' (Lisa, r. 37-40).

Het werk als model maakte Lisa onzeker en in plaats van zich mooi te voelen, voelde ze zich steeds niet goed genoeg. Het nastreven van het schoonheidsideaal is voor meer vrouwen een probleem. De duidelijke regels in de islam over bedekkende kleding en de nadruk op het karakter van een mens in plaats van uiterlijkheden zorgde ervoor dat de vrouwen minder waarde hechtten aan hun uiterlijk. Daarnaast kregen zij meer eigenwaarde doordat de nadruk kwam te liggen op het regelmatig verrichten van rituelen als het gebed, geduldig en hulpvaardig gedrag en respectvol omgaan met ouders. De vrouwen kregen sociale bevestiging van medegelovigen en daarmee kregen zij een positief zelfbeeld.

Naast de sociale bevestiging spreken de vrouwen ook over goddelijke leiding. Gevoelens van leegte, onzekerheid en doelloosheid in het leven verdwenen door het idee dat alles met een reden gebeurt en god dit in de hand heeft. Lisa gelooft bijvoorbeeld dat je als moslima beproevingen moet doorstaan. Toen ze een hoofddoek ging dragen werd ze ontslagen bij het marketingbureau waar ze werkte omdat het bedrijf hier niet mee geassocieerd wilde worden. Lisa bleef achter haar keuze staan en bleef haar hoofddoek dragen. Haar ontslag bij het marketingbedrijf zag ze als een beproeving. Lisa studeerde naast haar baan voor mondhygiëniste en dezelfde week werd ze gebeld door een meisje die haar vertelde dat een kennis van haar een tandartsenpraktijk had en dat ze nog op zoek was naar een mondhygiëniste. Lisa kon per direct aan de slag.

Lisa: 'Dat was voor mij echt een bevestiging van het is echt goed waar je mee bezig bent want er gaat inderdaad een deur dicht maar er gaat gelijk een nieuwe deur open' (Lisa, r.244-246).

Lisa heeft het gevoel dat ze een band heeft met God en dat ze door Hem geleid wordt. Daarnaast heeft Lisa het gevoel dat God haar helpt op momenten dat ze het nodig heeft. Beter met problemen om kunnen gaan door middel van bekering is vaak gekoppeld aan maatschappelijke problemen zoals hierboven beschreven. Monika Wohlrab-Sahr (2006) onderscheidt drie redenen voor bekering tot de islam. De redenen vallen binnen het hoofdstuk bekering als probleemoplossing omdat zij alle drie veronderstellen dat een bekeerling hier problemen mee kan hebben. Ten eerste noemt Wohlrab-Sahr probleemoplossing, het gaat hier om bekeerlingen die te maken hebben gehad met mensonterende gebeurtenissen als seksueel misbruik en geweld. De islam kan hierbij helpen doordat het een praktijkgerichte benadering

kent ten opzichte van morele kwesties. Aan de hand van deze morele richtlijnen kan de bekeerling zijn eer of waardigheid herstellen. De tweede reden die Wohlrab-Sahr noemt is de disciplineren van het eigen leven. Hiermee wordt bedoeld dat rituele en morele disciplineren van het dagelijks leven een manier kan zijn om weer grip te krijgen op het eigen leven. Ten derde noemt de auteur bekering als een symbolische manier om afstand te nemen van de problematisch ervaren werkelijkheid waar de bekeerlingen uit afkomstig zijn. Naast afstand nemen van de samenleving kan het ook voorkomen dat bekeerlingen zich ook tegen deze samenleving gaan verzetten. Wohlrab-Sahr ziet bekering als een radicale transformatie van het wereldbeeld van een persoon en de daarmee verbonden vormen van concrete probleemoplossing. Zij veronderstelt dat bekering altijd in een context van persoonlijke crisis plaatsvindt (Wohlrab-Sahr, 1999, p.87-89). Daarom dat haar drie redenen voor bekering betrekking hebben op probleemoplossing. Zij ziet bekering als een radicaal veranderingsproces. Hoewel er voorbeelden te vinden zijn in de interviews dat de bekeerde vrouwen een manier hebben gevonden om met maatschappelijke problemen om te gaan, kan ik niet bevestigen dat bekering altijd gepaard gaat met een persoonlijke crisis. Positieve sociale contacten met moslims staan vaak aan het begin van het proces van bekering en niet zozeer een persoonlijke of spirituele crisissituatie.

5.5 Conclusie

Uit het onderzoek blijkt dat er verschillende beweegredenen zijn voor de vrouwen om zich te bekeren tot de islam. In de meeste gevallen is het een combinatie van verschillende motieven die elkaar opvolgen en versterken. Het begin van het proces van bekering, ook wel de aanleiding te noemen, zijn de positieve contacten met moslims. Het hebben van intieme (liefdes) relaties met moslims hebben er bij de vrouwen voor gezorgd dat zij zich gingen verdiepen in de islam. Vervolgens gingen de vrouwen de islam bestuderen en vonden zij intellectuele beweegredenen om zich te bekeren. De islam wordt door de bekeerlingen gezien als een rationeel en logisch geloof dat door middel van vaste rituelen en regels duidelijk maakt wat je te doen staat in het leven (Harmsen, 2008, p.179). Daarnaast kampten de vrouwen ook met sociaalstructurele problemen omdat zij moeite hadden met de Westerse idealen van de samenleving waarin zij zijn opgevoed. Voorbeelden hiervan zijn het Westerse schoonheidsideaal en de nadruk die de Westerse maatschappij legt op maatschappelijk succes. Omdat de vrouwen het idee hadden dat zij hier niet aan konden voldoen, kampten zij met een gevoel van leegte en zinloosheid. De islam bood hier een oplossing aangezien de gelovigen

als moreel gelijkwaardig worden gezien ongeacht maatschappelijk succes, sekse of etniciteit (Wohrab-Sahr, 1999, p.379-380).

In de islam vonden de vrouwen een manier om zin te geven aan het leven door middel van vaste regels, discipline en het idee dat zij geleid worden door God. Daarnaast worden zij hierin gesterkt doordat zij opgenomen zijn in de moslimgemeenschap die deze waarden en doelen onderschrijft en versterkt.

6. Zingeving in de hedendaagse samenleving

In het boek van Roy Baumeister (1991) geeft de auteur een beschrijving hoe mensen in de tegenwoordige tijd zin geven aan het leven. Dit boek is gebaseerd op de feiten die binnen de sociale wetenschappen zijn gevonden met betrekking op geluk & lijden, liefde & werk en religie & de dood. Baumeister probeert uit te leggen waar en hoe het leven van mensen betekenis krijgt, hoe deze betekenissen functioneren en welke vorm ze krijgen. Het boek verklaart waarom het leven betekenis moet hebben, waarom er voorkeuren voor betekenissen bestaan en wat er gebeurt als het leven zijn betekenis verliest. Baumeister stelt dat het leven altijd betekenis heeft maar vraagt zich af of het leven ook zin heeft? *'Life has lots of meaning, but does it have a meaning?'* *Meaning* definieert Baumeister als: *'shared mental representations of possible relationships among things, events and relationships'* (Baumeister, 1991, p.16).

Betekeningen zijn dus de gedeelde mentale representaties van mogelijke relaties tussen dingen. De functie van deze betekenissen is dat een mens hiervan kan leren en het zorgt voor zelfcontrole. Door het zoeken naar deze verbindingen kunnen mensen zin geven aan hun leven. Baumeister stelt dat individuen op hun eigen manier betekenis geven aan hun leven. Deze betekenissen die een individu geeft aan het leven zijn gebonden aan de cultuur en samenleving waarin hij leeft. *Life meanings* komen niet voort uit een innerlijk gevoel maar zijn dus sociaal afhankelijk. Meestal kiest een individu tussen verschillende betekenissen, gegeven door de eigen cultuur en samenleving. Dit kiezen van betekenissen is een belangrijk proces, hierdoor maakt iemand zijn eigen set van betekenissen wat zorgt voor een coherent geheel. Baumeister maakt geen onderscheid tussen de persoonlijke- en sociale betekenissen. Want hoewel betekenis wordt gecreëerd door individuen zijn die individuen zelf weer producten van de samenleving. In zijn boek geeft Baumeister (1991) vier benodigdheden die nodig zijn om zin te geven aan het leven. Deze benodigdheden of *'needs'* zijn: het hebben van een doel, waarden, controle en eigenwaarde.

6.1 Doel

De eerste *'need for meaning'* is het hebben van één of meerdere doelen in het leven. Baumeister maakt een onderscheid tussen extrinsieke en intrinsieke doelen in het leven. De extrinsieke doelen noemt hij *'goals'*, dit zijn met name uiterlijke doelen als mooi of slank willen zijn. Daarnaast bestaan er volgens hem intrinsieke doelen die hij *'fulfillments'* noemt. Deze doelen richten zich meer op een innerlijke staat die men wil bereiken. Er bestaat ook nog een verschil tussen doelen die op korte termijn in vervulling gaan en doelen die op

langere termijn in vervulling gaan. Mensen hebben doelen nodig omdat ze dan iets hebben om naar toe te werken en iets om zich op te focussen. Baumeister stelt dat het niet belangrijk is of het doel ooit bereikt wordt maar dat het hebben van een doel belangrijk is. Doordat mensen een bepaald doel voor ogen hebben maken zij een concept in hun hoofd. De keuzes die een persoon maakt, zullen verbonden zijn met het bereiken van het eigen doel. Mensen zullen bepaalde handelingen en gedragingen laten zien om tot het doel te komen. Het doel en de bijbehorende handelingen in het hedendaagse leven worden verbonden aan het bereiken van het doel in de toekomst. Gebeurtenissen in het heden krijgen dus zin omdat het verbonden wordt met gebeurtenissen in de toekomst (Baumeister, 1991, p.34).

Uit de interviews blijkt dat er een verschil zit tussen de doelen die de bekeerlingen hadden voor de bekering en doelen na de bekering. Zo streefden de vrouwen voor de bekering extrinsieke doelen na zoals als schoonheid en succes. Doelen die horen bij de Westerse maatschappij. Zeker voor de vrouwen die in de modewereld zaten, was uiterlijk belangrijk omdat zij hier hun geld mee verdienden. Na de bekering verdwijnen de meeste extrinsieke doelen en maken ze plaats voor intrinsieke doelen. Zo willen de vrouwen graag een goede moslima worden zodat zij een plekje krijgen in het paradijs. Ook het stichten van een gezin en het moederschap wordt door meerdere vrouwen genoemd als doel. In de islam ligt de nadruk meer op het karakter van de mens en zijn extrinsieke doelen als maatschappelijk succes minder belangrijk. Doelen die door de geïnterviewden genoemd worden als: rekening houden met je naasten en respect tonen voor je ouders, moeten bijdragen aan het hogere doel: een beter mens worden. Daarnaast hebben zij als Nederlandse bekeerling nog een extra doel in het leven en dat is laten zien aan andere Nederlanders dat de islam niet eng is maar dat het een mooi geloof is.

Annabelle: 'Ik probeer naar de buitenwereld toe, door mijn gedrag te laten zien dat de islam mooi is. En dat doe ik ook naar mijn ouders toe. Ik probeer door mijn gedrag, door meer behulpzaam te zijn, meer geduldig te zijn, altijd te helpen met van alles en nog wat. Ik hoop dat ik ze in laat zien wat het als persoon betekent om moslim te zijn' (Annabelle, r.280-285).

Ik heb meerdere vrouwen gevraagd waarom zij meededen aan dit onderzoek en de antwoorden die ik kreeg, hadden allemaal te maken met het feit dat de vrouwen wilden laten zien dat de islam niet zo is als in de media geschetst wordt. Door middel van goede daden verrichten hopen de bekeerlingen dat er een positiever beeld ontstaat van de islam.

6.2 Waarden en rechtvaardiging

De tweede 'need' is het hebben van waarden in het leven. Deze waarden worden gebruikt als motivatie voor activiteiten. Daarnaast zorgt het voor rechtvaardiging van datgene wat men doet. Activiteiten en gedragingen kunnen gerechtvaardigd worden op basis van een waarde die zichzelf hier aan toekennen of op basis van waarden die leven binnen een gedeelde maatschappelijke context. Het geloof dat een bepaalde activiteit goed is, is voor mensen een reden om het wel te doen, net als wanneer er geloofd wordt dat een activiteit slecht is dit helpt om het vooral niet te doen. Waarden zijn dus een vorm van motivatie.

Zowel gebeurtenissen in het verleden als in het heden worden door mensen gerechtvaardigd. Soms maken mensen aanspraak op zogeheten basiswaarden. Deze waarden behoeven geen rechtvaardiging een voorbeeld hiervan is: omdat God het wil. Mensen zullen altijd proberen hun daden te rechtvaardigen ook als dit betekent dat waarden enkel 'gebruikt' worden en niet voortkomen uit ware motieven (Baumeister, 1991, p.36).

De bekeerde vrouwen krijgen door de islam nieuwe waarden. Voorbeelden hiervan zijn: geen alcohol drinken, halal eten en bedekt gekleed gaan. Deze basiswaarden komen rechtstreeks uit het geloof en behoeven voor hen geen extra rechtvaardiging. Daarnaast zie je dat er waarden belangrijker zijn geworden voor de vrouwen na de bekering, een voorbeeld hiervan is respect tonen naar anderen. Dit is ook een belangrijke waarde in de Westerse maatschappij maar door de bekering hechten de vrouwen hier meer aan. Ook zijn er Westerse waarden die ingaan tegen de islamitische waarden. Een voorbeeld hiervan is het vieren van verjaardagen.

Roos: 'Mijn moeder is bijvoorbeeld morgen jarig en verjaardagen zijn niet toegestaan. Ik zou mijn moeder heel erg teleurstellen als ik niet op haar verjaardag zou verschijnen met als achtergrondinformatie: het is niet islamitisch' (Roos, r.210-213).

Roos stelt dat verjaardagen vieren binnen de islam niet toegestaan is maar dat zij wel naar de verjaardag van haar moeder gaat omdat haar moeder dat belangrijk vindt. Dit rechtvaardigt zij door te stellen dat het binnen de islam belangrijk is om respect te tonen voor je ouders. Uit de interviews blijkt dat het niet altijd makkelijk is om de islamitische- en Westerse waarden te verenigen maar dat de vrouwen hierin toch bepaalde keuzes maken die zij proberen te rechtvaardigen tegenover zichzelf.

Roos: *'Ik wil gewoon de goede dingen eruit halen en de goede dingen doen. Met mensen rekening houden en de vijf zuilen. Stil staan bij wat zich in de wereld afspeelt en niet zozeer dingen als een verjaardag'* (Roos, r.243-247).

6.3 Controle

De derde 'need' is controle. *'Simply put, efficacy means feeling capable and strong. Having a meaningful life is more than having goals and values; you must feel that you have some capability to achieve these goals and realize these values'* (Baumeister, 1991, p.41).

Mensen willen het idee hebben dat zij controle kunnen uitoefenen op de dingen die zij doen. Het is belangrijker dat mensen denken dat ze controle hebben, dan dat ze dat ook daadwerkelijk hebben. Het idee dat je controle hebt op de situatie zorgt ervoor dat je minder stress ervaart. Deze controle is ook belangrijk in verband met de doelen die een mens zichzelf stelt. Je moet het idee hebben dat je door middel van controle deze doelen kan bereiken. Hoewel ik eerder stelde dat het niet zo belangrijk is of je de doelen ooit bereikt, is het wel belangrijk dat je doelen redelijkerwijs te behalen zijn. Er zijn twee vormen van controle. Ten eerste is er primaire controle waarbij je de omgeving verandert zodat deze past bij het zelf. De tweede vorm van controle is secundaire controle, waarbij je het zelf verandert zodat het bij de omgeving past (Baumeister, 1991).

Binnen de islam zijn de eerder genoemde vijf zuilen belangrijk. Door bijvoorbeeld te vasten tijdens de ramadan worden de vrouwen een betere moslima. Dit is voor de vrouwen een belangrijk doel en door zich te houden aan de zuilen houden zij controle op dat doel. Daarnaast is het opvallend dat de vrouwen vaak de controle op grote gebeurtenissen in het leven overlaten aan God. Zij voelen zich gesteund door God en vertrouwen op Hem. De vrouwen vinden het belangrijk dat zij in dit leven goede daden verrichten maar uiteindelijk is het aan God om te beslissen of ze het goed hebben gedaan.

6.4 Eigenwaarde

De vierde 'need' is volgens Baumeister eigenwaarde. Mensen hebben behoefte aan waardering van anderen. Dit is de reden dat mensen zich vergelijken met anderen. In deze zoektocht naar eigenwaarde zoeken mensen vaak naar zaken waar zij superieur in zijn ten opzichte van anderen. Zo kun je je als mens onderscheiden van anderen. In eerdere eeuwen was de eigenwaarde van een mens gebaseerd op hiërarchie. Het feit dat je tot een bepaalde klasse behoorde, zorgde ervoor dat je wist wat je waarde was in de samenleving. Meestal werden mensen in een bepaalde klasse geboren wat ervoor zorgde dat je het hele leven lang

dezelfde waarde bezat. Wanneer je in een hoge klasse werd geboren, was je superieur aan de klasse onderaan. Deze superieure gevoelens maakten de eigenwaarde. In de hedendaagse samenleving is er geen klassenmaatschappij meer. Het is nu veel moeilijker om te bepalen waar je staat in de samenleving. Er wordt nu dus veel meer gezocht naar een positief gevoel van eigenwaarde. Volgens Baumeister (1991) bestaan er twee basissen voor eigenwaarde. Ten eerste is er de collectieve basis. Dit houdt in dat mensen hun identiteit baseren op het behoren tot een bepaalde groep. Ten tweede is er een individuele basis, wat inhoudt dat je jezelf vergelijkt met de leden uit de groep. Een voetballer in de eredivisie baseert zijn identiteit op het feit dat hij behoort tot de groep voetballers. Hiermee heeft hij meer aanzien dan bijvoorbeeld een schoonmaker of een verkoper. Maar individueel zal hij zijn eigenwaarde en identiteit baseren op de vergelijking met de andere voetballers van zijn club. Dit kan er voor zorgen dat zijn eigenwaarde niet positief is als blijkt dat hij de slechtste van de groep is. De kans is dan groot dat de voetballer zijn eigenwaarde baseert op de collectieve basis (Baumeister, 1991, p.44).

Uit de interviews blijkt dat de vrouwen eigenwaarde probeerden te halen uit uiterlijke zaken. Ze probeerden te voldoen aan het Westerse schoonheidsideaal. Dit was voor sommige vrouwen niet makkelijk omdat zij eigenlijk altijd het idee hadden dat zij niet mooi genoeg waren. Dit resulteerde in een laag eigenwaarde. Een voorbeeld hiervan is Petra, zij was zeer gefocust op haar uiterlijk.

Petra: *'Ik droeg echt altijd make-up. Er was echt geen moment dat ik er aan dacht om zonder make-up het huis uit te gaan. Nee dat doe je niet'* (Petra, r. 200-202).

Petra: *'Dat was in de tijd dat ik heel erg onzeker was en juist die aandacht wilde. Zodat ik me goed over mezelf kon voelen'* (Petra, r.210-211).

Na haar bekering ging Petra een hoofddoek dragen en stopte ze met het dragen van make-up. Ze stelt dat de islam haar respect voor zichzelf heeft gegeven en dat het uiterlijk minder belangrijk is geworden. Haar eigenwaarde is hierdoor gestegen. Dit kom ik ook tegen in de verhalen van andere vrouwen. Na de bekering steeg de eigenwaarde van de vrouwen omdat zij de uiterlijke en materiële zaken in het leven minder belangrijk gingen vinden.

Maaïke: *'Ik ben gewoon gelukkig. De islam heeft me echt rust gebracht en zekerheid. Als ik vragen heb dan kan ik dat in de islam vinden'* (Maaïke, r.220-221).

6.5 Conclusie

Uit de interviews blijkt dat de vrouwen hun extrinsieke doelen verruild hebben voor intrinsieke doelen. Een collectief doel is het bereiken van het paradijs en zij proberen dit te controleren door zich aan de islamitische regels te houden. Ook zijn de waarden van de vrouwen afgestemd op dit doel. De focus op dit intrinsieke doel is goed voor hun eigenwaarde. De vrouwen hebben een manier gevonden om meer diepgang te geven aan het leven. Zij nemen afstand van de Westerse doelen als succesvol, rijk en mooi zijn. De vrouwen hadden voor de bekering moeite met deze Westerse idealen en vinden in de islam een alternatief. In de dagelijkse rituelen en morele discipline vinden zij de spirituele rust waar zij naar op zoek waren. Door zich te verdiepen in het geloof geven zij zin aan het leven.

7. Conclusie

In dit onderzoek staat de vraag centraal: waarom bekeren Nederlandse vrouwen zich tot de islam? Om deze vraag te beantwoorden maak ik gebruik van twee deelvragen. Deelvraag één: welke motieven hebben Nederlandse vrouwen om zich te bekeren tot de islam? Deelvraag twee luidt: op welke manier geven Nederlandse bekeerde vrouwen zin aan het leven met behulp van de islam?

In het tweede hoofdstuk beschrijf ik wat de rol van religie is in de moderne samenleving en waarom mensen behoefte hebben aan een religieus kader in het leven. In het derde hoofdstuk is de onderzoeksopzet toegelicht. In hoofdstuk vier tot en met zes worden de onderzoeksresultaten gepresenteerd en wordt beschreven waarom Nederlandse vrouwen zich bekeren tot de islam en wat dat voor een gevolgen heeft.

Dit onderzoek bestaat uit vijf biografisch narratieve interviews met Nederlandse vrouwen die zich onlangs bekeerd hebben tot de islam. Deze methode van interviewen is ontwikkeld door Fritz Schütze (1983). De grondgedachte achter deze methode van interviewen is dat het de narratieve competentie van de interviewpartner naar voor komt. De geïnterviewde krijgt de ruimte om haar verhaal te vertellen vanuit haar eigen perspectief. Dit zorgt ervoor dat de geïnterviewde een spontaan levensverhaal verteld zonder gestuurd te worden door vragen van de interviewer. De interviews heb ik uitgewerkt in een transcript en geanalyseerd aan de hand van de methode van Jonathan A. Smith (1995). Ik heb gezocht naar thema's binnen de verschillende passages in de interviews. Daarna heb ik gekeken of er tussen de verschillende interviews overkoepelende thema's te vinden waren.

Naast het analyseren van de eigen data heb ik gebruik gemaakt van wetenschappelijke literatuur van onder andere Egbert Harmsen (2008) en Karin van Nieuwkerk (2006). Beiden auteurs deden onderzoek naar de motieven van Nederlandse vrouwen om zich te bekeren tot de islam. Daarnaast gingen zij dieper in op de veranderingen waar deze bekeerde vrouwen mee te maken kregen in het dagelijks leven. Voor het beantwoorden van de deelvragen maak ik gebruik van twee analytische perspectieven. Voor deelvraag één maak ik gebruik van het onderzoek van Egbert Harmsen. Aan de hand van het onderzoek maak ik onderscheid tussen vier motieven voor bekering: sociaal-affectieve motieven, intellectuele motieven, sociaal-structurele motieven en bekering als probleemoplossing. Uit het onderzoek blijkt dat er in de meeste gevallen sprake is van een combinatie van verschillende motieven die elkaar opvolgen en versterken. Het begin van het proces van bekering, wat we ook wel de aanleiding kunnen noemen, zijn positieve contacten met moslims. Het hebben van intieme (liefdes) relaties met moslims heeft ervoor gezorgd dat de vrouwen zich gingen verdiepen in de islam.

Vier van de vijf vrouwen uit mijn onderzoek hadden op het moment dat zij zich gingen verdiepen in de islam een relatie met een moslimman. Hoewel zij zelf stellen dat dit niet de oorzaak is van hun bekering is dit wel de aanleiding geweest om het geloof te bestuderen. Naast sociaal-affectieve motieven zijn er intellectuele beweegredenen. De aantrekkingskracht van de rationele kant van het islamitische geloof is voor bekeerlingen een motief om zich te bekeren. De islam wordt door de bekeerlingen gezien als een rationeel en logisch geloof dat door middel van vaste rituelen en regels duidelijk maakt wat je te doen staat in het leven (Harmsen, 2008, p.179). De bekeerlingen zien de islam als een logisch geloof dat bestudeerd moet worden. De vrouwen uit mijn onderzoek bezochten lezingen en hebben veel islamitische literatuur gelezen. De rationalistische oriëntatie op de islam zorgt ervoor dat de vrouwen de islam als logisch en consistent ervaren.

Ten derde hebben de vrouwen sociaal-structurele motieven om zich te bekeren tot de islam. De vrouwen kampten voor de bekering met sociaal-structurele problemen omdat zij moeite hadden met de Westerse idealen van de samenleving waarin zij zijn opgevoed. Voorbeelden hiervan zijn het Westerse schoonheidsideaal en de nadruk die de Westerse maatschappij legt op maatschappelijk succes. Omdat de vrouwen het idee hadden dat zij hier niet aan konden voldoen, kampten zij met een gevoel van leegte en zinloosheid. Sociaal-structurele motieven kom ik in alle interviews tegen en spelen in dit onderzoek een belangrijke rol. Drie van de geïnterviewde vrouwen waren voor de bekering zeer gefocust op het uiterlijk. Zij hadden constant het idee dat zij niet mooi genoeg waren en hadden hierdoor weinig eigenwaarde. De islam bod hier een oplossing aangezien de gelovigen als moreel gelijkwaardig worden gezien ongeacht schoonheid, maatschappelijk succes, sekse of etniciteit (Wohrab-Sahr, 1999, p.379-380). Vrouwen verlegden de focus van het uiterlijk naar het karakter en het worden van een goede moslima.

Het laatste motief is probleemoplossing. Dit motief heeft in mijn onderzoek betrekking op de eerder genoemde sociaal-structurele problemen van de vijf vrouwen. De vrouwen vinden in de islam een manier om het gevoel van minderwaardigheid te overwinnen. De islam biedt de bekeerlingen spirituele rust, regelmaat en morele discipline waardoor zij beter om kunnen gaan met eerdere problemen. Ook gevoelens van leegte en zinloosheid nemen af na de bekering. Dit houdt verband met de tweede deelvraag: op welke manier geven Nederlandse bekeerde vrouwen zin aan het leven met behulp van de islam? Voor het beantwoorden van deze vraag maak ik gebruik van een analytisch perspectief van Roy Baumeister. Hij stelt dat er voor het geven van zin aan het leven vier benodigdheden zijn: het hebben van een doel, waarden, controle en eigenwaarde. Uit het onderzoek blijkt niet alleen dat de vrouwen doelen

hebben waardoor zij het leven als zinvol ervaren maar dat deze doelen ook zijn veranderd toen zij zich bekeerden tot de islam. Voorbeelden hiervan zijn: een goede moslima worden en een plek in het paradijs krijgen. De vrouwen richten zich op deze doelen en proberen deze te verwezenlijken door zich te houden aan de rituele verplichtingen van de islam. Door middel van vaste regels, discipline en het idee dat zij geleid worden door God, hebben de bekeerde vrouwen het idee dat zij zin geven aan het leven. Zij worden hierin gesterkt doordat zij opgenomen zijn in de moslimgemeenschap die deze waarden en doelen onderschrijft en versterkt.

8. Aanbevelingen

Er zijn een aantal punten te noemen die interessant kunnen zijn voor verder onderzoek.

Ten eerste, zijn de vrouwen die ik heb geïnterviewd voor het onderzoek minder dan vijf jaar geleden bekeerd. Dit betekent dat het islamitische geloof voor deze vrouwen nieuw is. De vrouwen uit mijn onderzoek zijn zeer positief over het geloof. Maar dit kan natuurlijk komen doordat zij als het ware op een roze wolk leven. Zij ontdekken een nieuw geloof en een nieuwe gemeenschap en dat is spannend. Men kan zich afvragen hoe de beleving van het geloof zich ontwikkelt naarmate de tijd vordert. Zijn deze vrouwen over tien jaar nog steeds moslima? En zo niet, waarom niet?

Ook de rol van de moslimpartner verdient meer aandacht. Hoewel de vrouwen stellen dat zij zich niet bekeerd hebben voor hun man, kan men zich wel afvragen of het islamitische geloof stand houdt als de relatie beëindigd wordt?

De vrouwen uit mijn onderzoek hadden voor de bekering moeite met de Westerse idealen en doelen als maatschappelijk succes, rijkdom en schoonheid. Maar de vrouwen uit mijn onderzoek zijn tussen de achttien en veertig jaar. Daarbij moet vermeld worden dat de vrouw van rond de veertig aanzienlijk minder spreekt over het ervaren van maatschappelijke druk. Horen deze complexen niet gewoon bij de leeftijd van deze vrouwen? Hebben jonge vrouwen vaker sociaalstructurele motieven om zich te bekeren dan oudere bekeerlingen? Een groter kwalitatief onderzoek dat de motieven die er zijn voor bekering koppelt aan leeftijd kan een uitkomst bieden.

Daarnaast is het interessant om de familie en vrienden van de bekeerlingen aan het woord te laten. In het onderzoek komt naar voren dat er vanuit de familie vaak negatieve reacties komen. De moeder van één van de vrouwen wil bijvoorbeeld niet meer met haar dochter naar buiten sinds zij een hoofddoek draagt. Ik heb natuurlijk gevraagd waarom haar moeder niet meer met haar gezien wil worden maar ik heb haar moeder hier nooit over gesproken.

Waarom vinden ouders het lastig dat hun dochter zich bekeert tot het islamitische geloof? Wat zijn de voornaamste bezwaren?

Dit kwalitatieve onderzoek naar de redenen waarom Nederlandse vrouwen zich bekeren tot de islam is een kleinschalig onderzoek. Een onderzoek met meer data kan meer inzicht geven in de verschillende achtergronden van bekeerlingen.

Literatuurlijst:

- Ahmed, L. (1992), *Women and Gender in Islam*, New Haven, p.144-69.
- Allievi, S. (2006), 'The Shifting Significance of the Halal/Haram Frontier. Narratives on the Hijab and other issues', in: Nieuwkerk, Karin van (ed.), *Woman Embracing Islam, Gender and Conversion in the West*, Austin: University of Texas Press, p.120-152.
- Alvesson, M., Deetz, S.(2000), 'Chapter 2: Alternative Social Science Perspectives', in: *Doing Critical Management Research*, London: Sage Publications.
- Asha, Gh. (1996), 'Moslimvrouwen: tussen sjarie'a en moderne tijd', in: R. Lavrijssen (red.), *Islam in een ontzuilde samenleving*, Amsterdam, p.27-38 & 44-56.
- Baarda, D.B., M.P.M. de Goede, J. Teunissen. (2005), *Basisboek kwalitatief onderzoek. Praktische handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*, Groningen: Wolters-Noordhof.
- Baumeister, R. (1991), *Meanings of Life*, New York: Guilford.
- Berger, P.L. (red.) (1999), *The Desecularization of the World. Resurgent Religion and World Politics*, Washington en Grand Rapids.
- Bruce, S. (1999), *Choice and Religion, A Critique of Rational Choice Theory*, Oxford en New York: Oxford University Press.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2009), *Religie aan het begin van de 21ste eeuw*, Den Haag en Heerlen, 2009.
- Douwes, D. Koning, M. Boender, W. (red.) (2005), *Nederlandse moslims. Van migrant tot burger*, Amsterdam: Amsterdam University Press/ Salomé.
- Driessen H. (red.). (2008), *In het huis van de islam*, Nijmegen: SUN.
- Durkheim, E. (1973), 'Individualism and the intellectuals', in: R. Bellah (red.), *Emile Durkheim: On morality and society*, Chicago en London, p.43-57.
- Easterby-Smith, M., Thorpe, R., Lowe, A. (1991), 'Chapter 3: The Philosophy of Research Design', in: *Management Research, an introduction*, London: Sage Publications.
- Emmons, R.A. (1999), 'Chapter 7: Personal Goals and Life Meaning', in: *The Psychology of Ultimate Concerns. Motivation and Spirituality in Personality*, New York: Guilford.
- Haddah, Y. Y. (2006), 'The Quest for Peace in Submission. Reflections on the Journey of American Women Converts to Islam', in: Nieuwkerk, Karin van (ed.), *Woman Embracing Islam, Gender and Conversion in the West*, Austin: University of Texas Press, p. 19-47.
- Harmsen, E. (2008), 'Nieuwe Moslims in West-Europa. Bekering tot de islam als keuzemogelijkheid in hedendaagse westerse samenlevingen', in: *Religie & Samenleving*, Jrg. 3, nr. 3.

- Hijmans, E. (1994), *Je moet er het beste van maken. Een empirisch onderzoek naar hedendaagse zingevingsystemen*, Nijmegen: ITS.
- Hood, R.W., Jr., Hill P.C. & Spilka, B. (2009), *The Psychology of Religion. An Empirical Approach. Fourth edition*, New York: Guilford Press.
- Hollis, M. (1994), *The Philosophy of Social Science. An Introduction*, Cambridge: Cambridge University Press
- Linde, C. (1993), *Life Stories. The Creation of Coherence*, New York en Oxford: Oxford University Press.
- McAdams, D.P. (2008), 'Personal Narratives and the Life Story', in: John, Robins & Pervin (eds.). *Handbook of Personality: Theory and Research. Third edition*, New York: Guilford Press, p. 242-262.
- McAdams, D.P. (1997), 'The Case of Unity in the (Post)Modern Self: A Modest Proposal', in: Ashmore, Richard D. & Jussim, Lee (eds.). *Self and Identity. Fundamental Issues*, New York en Oxford: Oxford University Press, p. 46-78.
- Nieuwkerk, Karin van. (2006), 'Gender, Conversion and Islam. A Comparison of Online and Offline Conversion Narratives', in: Nieuwkerk, Karin van (ed.), *Woman Embracing Islam, Gender and Conversion in the West*, Austin: University of Texas Press, p. 95-115.
- Popp-Baier, Ulrike (1998), *Das Heilige im Profanen. Religiöse Orientierungen im Alltag. Eine qualitative Studie zu religiösen Orientierungen von Frauen aus der charismatisch-evangelikalen Bewegung*, Amsterdam: Rodopi.
- Prins, B. (2000), *Voorbij de onschuld. Het debat over de multiculturele samenleving*, Amsterdam: Van Gennep.
- Prins, B. (2002), 'Het lef om taboes te doorbreken: Nieuw realisme in het Nederlandse discours over multiculturalisme', in: *Migrantenstudies*, 18, p. 241-254.
- Riessman, C.K. (1993), 'Chapter 1: Theoretical Contexts', in: *Narrative Analysis*, London: Sage Publications.
- Roald, A. (2004), *New Muslims in the European Context. The experience of Scandinavian Converts*, Leiden en Boston: Brill.
- Schütze, F. (1983), 'Biographieforschung und narratives interview', in: *Neue Praxis*, 13, p. 283-292.
- Smith, J.A.. (1995), 'Semi-structured interviewing and qualitative analysis', in: J.A. Smith, R. Harre, L. Van Langenhove, *Rethinking methods in Psychology*, Londen: Sage, p. 9 – 26.
- Swatos, W. H. & Christiano, K. J. (2000), 'Secularization Theory: The course of a Concept', in: Swatos, William H. & Olson, D. (eds.), *The Secularization Debate*, Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, p. 1-20.

- Ter Borg, Borgman, Buitelaar, Kuiper en Plum (red.) (2008), *Handboek Religie in Nederland*, Zoetermeer: Meinema.
- Uden, H.P.J. (2000), 'Psychotherapie en zin', in: Belzen, J.A. van (ed.) *Op weg naar morgen. Godsdienspsychologie in Nederland*, Kampen: Kok, p. 114-133.
- Verkuyten, M. (2005), *The Social Psychology of Ethnic Identity*, New York: Psychology Press, p. 39-73.
- Vroon-Najem, V. E. (2007), *Pushing the Limits of Dutchness. Agency and Change in the Context of Female Conversion to Islam*, Masterscriptie geschreven aan de Vrije Universiteit van Amsterdam.
- Weber, M. (1988), 'Die protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus', in: *Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie I*, Tübingen, p.17-206.
- Wohlrab-Sahr, M. (1999), *Konversion zum Islam in Deutschland und den USA*, Frankfurt en New York: Campus Verlag.
- Wohlrab-Sahr, M. (2006), 'Symbolizing Distance, Conversion to Islam in Germany and the United States', in: Nieuwkerk, Karin van (ed.), *Woman Embracing Islam, Gender and Conversion in the West*, Austin: University of Texas Press, p. 71-87.
- Woolgar, S. (1996), 'Chapter 2: Psychology, Qualitative Methods and Ideas of Science', in: Richardson, J. (ed.), *Handbook of Qualitative Research Methods for Psychology and the Social Sciences*, Leicester: BPS Publications.

Internetbronnen:

- www.daralilm.nl (laatst bezocht op 3 februari 2011)
- www.bekeerlingen.nl (laatst bezocht op 28 februari 2011)
- www.ontdekislam.nl (laatst bezocht op 30 januari 2011)
- www.moslima.nl (laatst bezocht op 30 september 2010)

Documentaire:

'Dat het paradijs voor mij zal zijn.' Documentaire van Merel Beernink. Deze documentaire toont drie Nederlandse vrouwen die zich hebben bekeerd tot de islam. De bekering heeft voor deze vrouwen grote consequenties. Te zien is hoe deze vrouwen het leven opnieuw inrichten en hoe zij omgaan met de kritiek die zij krijgen naar aanleiding van de keuze om zich te bekeren. Te bekijken via: www.ikonrtv.nl

Bijlagen

1. Interviewprotocol Roos

Algemene gegevens

Interview:	Biografisch-narratief
Algemene gegevens:	Roos, moslima.
Datum afname:	Dinsdag, 29 december 2009, 13.00-16.00
Plaats afname:	Bij de geïnterviewde thuis

Verklaring gebruikte tekens:

I:	Geïnterviewde spreekt
C:	interviewer spreekt
--	voor een korte pauze
---	voor een langere pauze
(__)	wanneer de woorden niet te verstaan zijn
((lacht))	commentaar: reactie/emotie

Elke zin moet beginnen met een hoofdletter en eindigen met een punt

De naam van de respondent (of andere namen, plaatsnamen en namen van organisaties, uitzonderingen zijn namen welke bepalend zijn voor het begrip van het verhaal) mag niet voorkomen in de tekst.

Contactopname

Ik had eerst iemand anders in gedachte. We hadden een interview gepland maar zij ging onverwacht naar Frankrijk voor drie weken. Ik wist dat mijn moeder een collega had die zich onlangs had bekeerd tot de islam en vroeg haar of zij mijn mail aan haar wilde doorsturen.

'Hallo Roos,

Dit jaar ga ik afstuderen en daar horen de nodige projecten bij. Een van de projecten gaat over hoe mensen zin geven aan het leven. Hiervoor houd ik een narratief interview met een gelovige. Dit is geen standaard vraagantwoord interview, maar een interview waarin de geïnterviewde haar levensverhaal verteld in ongeveer een half uur. Tussendoor stel ik geen vragen zodat je zelf kunt kiezen wat je wilt vertellen wat ervoor zorgt dat je niet gestuurd wordt. Aan de hand van het interview analyseer ik het met behulp van literatuur. Dingen waar ik bijvoorbeeld naar kijk is of mensen doelen hebben in het leven, of ze belangrijke waarden hebben etc. Aangezien jij je onlangs hebt bekeerd, ben ik wel heel benieuwd naar je verhaal. In het interview komen geen namen, leeftijden en plaatsen. Je bent dus anoniem. Daarnaast

kun je met deze vorm van interviewen geheel zelf kiezen wat je wel en niet wilt vertellen. Het lijkt mij heel leuk om jou te interviewen, laat mij weten of het je wat lijkt.

Groetjes, Céline Maessen'

Ik kreeg drie dagen later een mail terug waarin Roos schreef dat ze het erg graag wilde doen en dat het haar leuk leek. Ik heb van mijn moeder haar telefoonnummer gekregen en haar gebeld voor een afspraak. We hebben toen een afspraak gemaakt bij haar thuis.

Ontvangst

Voordat ik naar haar toeging had ik oliebollen gekocht. Roos ontving mij hartelijk. Ze maakte een compliment over mijn outfit. Ik hing mijn jas op en Roos vroeg mij of ik mijn schoenen wilde uitdoen. Ik durfde haar eigenlijk niet te vragen waarom en trok mijn schoenen uit. Roos ging thee zetten en we praatten wat over haar werk en over haar huis. Ondertussen bekeek ik haar huis. Het huis was strak ingericht, maar vrouwelijk. Overal stonden vazen en potten met potpourri. Op de tafel lag het boek: de ideale moslimvrouw. Maar voor de rest was er niets in het huis wat mij deed denken aan de islam. Toen de thee klaar was zijn we op de bank gaan zitten met een oliebol erbij. Die hebben we voor het interview opgegeten.

Interviewsituatie

Het interview vond plaats in de woonkamer met open keuken. Roos nam plaats op de bank en ik zat schuin tegenover haar op de stoel. Tijdens het eten van de oliebol heb ik nog een beetje met het opnameapparaat geklooid om te kijken of het goed stond afgesteld. Ondertussen heb ik Roos nog één keer verteld wat de bedoeling was. Ik heb het opnameapparaat op tafel gelegd en toen zijn we begonnen. Ik heb haar wel gevraagd om haar levensverhaal te vertellen alleen ben ik het vergeten op te nemen, dus die staat niet in het transcript. Roos ging heel snel van start en na twee minuten was ze al bij haar studententijd. Uit zichzelf is ze toen terug gegaan naar haar jeugd maar dit was alsnog heel kort. Niet veel later in het interview liep ze weer een beetje vast daarom heb ik haar toen een vraag gesteld. Om haar weer op weg te helpen. Tussendoor ging er ook nog een telefoon die snel werd uitgezet. Het is mij niet gelukt om veertig minuten mijn mond te houden. Ik heb haar wel tussendoor een paar vragen gesteld.

Korte samenvatting van de inhoud

Roos is erg kort over haar jeugd. Het was een gelukkige tijd. Toen ze haar eerste vriendje kreeg, werd ze erg stil maar toen dat over was, ontdekte ze de leuke dingen in het leven. Tijdens haar studententijd heeft ze meegedaan aan missverkiezingen waardoor ze veel heeft gereisd. Uitgaan en haar uiterlijk waren toen heel erg belangrijk voor haar. Haar tweede vriendje was met de islam bezig en dat heeft ervoor gezorgd dat de interesse van Roos gewekt werd. Toen dat overging heeft ze heel bewust gekozen voor de islam. Er volgde een periode van veel leren en praten met andere moslims. Het uiterlijk werd minder belangrijk voor Roos. De reactie van de familie was in eerste instantie niet zo goed. Voor hun was hun mooie miss ineens verandert in een vrome moslima. De familie heeft er dan ook erg aan moeten wennen. Uiteindelijk heeft Roos de ware gevonden. Hoewel ze eigenlijk geen relatie wilde is het er toch van gekomen en gaan ze trouwen. De vriend van Roos heeft zich ook bekeerd tot de islam, maar niet voor haar dat weet ze zeker.

2. Interviewtranscript Roos

I: Doet ie wat?

C: Ja

I: Mijn naam is X, X jaar.

I: Ehm Geboren te X, opgegroeid in X. en ehm sinds X jaar weer wonend in X.

I: Ehm wat ik net zei opgeroeid in X een gezin met mijn broertje en met papsie en mamsie. Eigenlijk mijn hele leven daar gewoond, leuke jeugd gehad.

I: X op school geweest, zowel de basisschool als de middelbare school.

I: Vervolgens eh na de school, na de middelbare school richting X te gaan om naar het HBO te gaan.

I: En ehm na het HBO ben ik universiteit gaan doen in X, opleiding Rechten.

I: En nu werkzaam.

I: Maar goed ik zal even teruggaan naar --((lacht)) ja naar wat, ja ik weet niet zo goed wat ik moet vertellen..

I: Uhm van toen ik heel erg klein was kan ik me niet zo heel veel meer van herinneren. Ik weet wel dat we in een hele leuke buurt woonden met een hele hoop kinderen en dat er genoeg te doen was en ja ik had het thuis erg naar mijn zin.

I: We deden altijd wel leuke dingen, mijn ouders probeerden ons zoveel mogelijk te vermaken met ons weg te gaan en leuke dingen te doen.

I: Ehm ik denk dat toen ik ging puberen ik voor mijn ouders af en toe wat minder makkelijk was, maar goed dat zal er wel bijhoren denk ik.

I: Ik ging meer dingen buiten de deur zoeken, meer dingetjes op straat doen. Met vriendinnen weg.

I: Ik denk dat mijn vader wel af en toe een hartverzakking heeft gekregen maar ((lacht)) daar is die overheen gekomen, gelukkig.

I: Toen ik eh zeventien was kreeg ik mijn eerste relatie, dat was voor mij wel iets heel erg nieuws omdat ik daarvoor zo blue als maar zijn kan was en ehm((lacht)) toen dacht ik echt oké leuk holladié.

I: En toen zat ik in een relatie en toen was mijn wereld wel heel anders.

I: Ik weet dat ik toen voor een zeventienjarige niet heel erg veel meer deed, was heel rustig en heel stiller en echt heel erg introvert en eh nou goed deze relatie heeft bijna vijf jaar geduurd en ik ja ik keerde eigenlijk steeds meer in mezelluf.

I: En eh op een gegeven moment ga je toch denken misschien is het wel heel verstandig als je een keus gaat maken hiermee te stoppen.

I: En toen ik daar mee gestopt ben uiteindelijk, na er na vijf jaar een punt erachter te hebben gezet, ontdekte ik echt de wereld om mij heen. ((lacht))

I: Toen had ik echt zoiets van oh leuk *there's a wereld out there*, ja toen ben ik echt ehm van alles gaan doen wat ik leuk vond.

I: Heel veel gaan reizen – heel veel stappen.

I: Ja eigenlijk alles wat ik maar kon bedenken, greep ik met twee handen aan en uhm dat vond ik ook wel heel erg leuk ehm. ((lacht)) ja ik heb toen heel erg mijn tijd zeg maar benut om, waarvan ik dacht leuk om dat nu te doen en eh ik ben nog jong.

I: Dus met twee handen vastpakken en gaan met die banaan.

I: Dat heeft ook wel een soort (___) omdat ik dacht goh is toch wel leuk (___), maar ja, *so be it*, het is nou eenmaal zo.

I: Ik ben toen ook op een gegeven moment mee gaan doen met missverkiezingen, meer omdat ik toen dacht goh dat zijn heel leuke en prachtige reizen. ((lacht))

I: Nu moet ik er niet meer aan denken maar goed toen vond ik dat heel erg leuk.

I: Op een gegeven moment heb je dan toch heel veel gezien van de wereld, dat vond ik wel heel erg leuk, andere culturen, verschillende mensen, andere gebruiken, andere talen.

I: Ik wil er meer op die manier naar kijken en niet als één of andere vleeskeuring, in je badpak of in je avondjurk rondhobbelen maar echt om in contact te komen en dat heeft er wel voor gezorgd dat ik over heel de wereld ehm mensen heb leren kennen.

I: Helaas zijn al die contacten inmiddels een beetje verwaterd want het valt gewoon niet bij te houden.

I: Maar dat was wel een hele leuke periode, dat heeft er wel voor gezorgd dat ik (___) internationaal zeg maar werd uitgezonden en dat ik dat gewoon echt leuk vond en nogmaals ik moet er nu niet meer aan denken maar ik vond dat toen erg leuk.

I: Maar ja goed dat zorgde er ook wel voor dat ik af en toe gewoon vijf zes weken van huis was en ja dat rijmde niet zo heel erg met mijn studie.

C: Mhm

I: Maar goed, weet je dat hebben we uiteindelijk ook weer overleefd en ehm daarnaast wat ik zei ik ging veel stappen, had een hoop vriendinnen, ging zo'n beetje elke dag de deur uit dan weer naar die toe dan weer dat doen. (___) maar toen vond ik het echt ontzettend leuk en ik werkte daarnaast ontzettend veel om alles een beetje te kunnen bekostigen.

I: Je moet wat hè?

I: En ehm dat heb ik een aantal jaar vol gehouden en ja op een gegeven moment wordt je wat ouder dus dan ga je ook wat anders tegen dingen aankijken en – nou toen heb ik mijn volgende relatie gekregen.

I: Toen was ik X. En nou die heeft er eigenlijk wel voor gezorgd dat ik een beetje met beide beentjes op de grond terecht kwam en ervoor gezorgd dat ik anders tegen dingen in het leven ben gaan kijken.

I: Op zich eh die relatie was zeg maar niet al te best en die is ook naar twee jaar over gegaan maar daar is voor mij wel de basis gelegd voor de islam en toen die relatie uitging had ik wel zoiets van nou ga ik op de oude voet verder of ga ik verder met waar ik nu mee bezig ben en wat toch wel heel erg mijn aandacht trekt en – toen heb ik besloten om het laatste te doen.

I: En toen ben ik mij eigenlijk steeds meer gaan verdiepen omdat ik wel zoiets had van datgene waar ik daarvoor mee bezig was hè al dat stappen en al dat uiterlijke en al dat leuke van de wereld zeg maar, dat zag ik in een keer wel heel erg anders.

I: De dingen daarvoor die er echt heel erg toe deden voor mij die stonden in een heel ander perspectief, daar keek ik in een keer heel anders tegen aan en dat heeft er in geresulteerd dat ik de beslissing heb genomen om me te bekeren.

I: Ehm((lacht)) Ga ik zo snel? o, jee oké.

I: Ik heb niet echt hele ja ehm echt dingen waarvan ik zeg o dat is me bijgebleven of waarvan ik echt denk dat zijn dingen die indruk op me gemaakt hebben, meer in de positieve zin (___)

I: Ik zit even te denken wat ik nog meer kan vertellen dan.

C: Vertel eens iets ehm over je bekering.

I: Ja hoe ik dat heb gedaan.

I: Van huis uit ben ik christelijk opgevoed.

I: Ik heb ook ehm ja – Laat ik het zo zeggen mijn ouders hebben wel een christelijke achtergrond maar mijn moeder doet er helemaal niks mee en mijn vader wel ehm ja bij tijd en wijlen, die bidt voor het eten en verder hè als er bijzondere aangelegenheden zijn dan bidt 'ie maar verder we gaan gingen niet naar de kerk.

I: Als kind ga je wel op, op een kerkkoor gezeten en ik ging ook altijd mee op een kamp van (___) weet je dus van huis uit wel christelijk opgevoed en ik heb ook op een christelijke basisschool en een christelijke middelbare school gezeten.

I: Dus in die zin zou je kunnen zeggen dat we christelijk zijn maar ja niet praktiserend en maar ik had eigenlijk al van kleins af aan want je krijgt natuurlijk van die bijbellen en

lezingen, had ik wel zoiets van ik snapte nooit echt heel erg goed hoe een persoon dus zeg maar Jezus ook zeg maar ja deel uitmaakt van een drie-eenheid, die eigenlijk weer een eenheid is.

I: Dan dacht ik bij mezelf oké..weet je ik geloof wel dat die man bestaan heeft en dat hij hele goeie dingen gedaan heeft, maar hoe dat dan met die drie-eenheid zat dat kon ik nooit heel erg plaatsen en daar ging ik ook echt vragen over stellen bij mezelf want ik geloof wel dat er iets was want ik geloof niet dat de mens er zomaar is en dat er een wereld is die zo georganiseerd is, dat het er ook zomaar is.

I: Daar vind ik het echt allemaal een beetje te mooi voor geregeld en ehm er zijn natuurlijk ook wel dingen gebeuren ehm waarvan je zegt, laat een god dat gebeuren?

I: Maar ik geloof dat dat ook zeg maar iets is dat, ja ehm, ja bij een soort van goddelijke ordening hoort en ja of dat nou leuk is of niet, of dat het mensen nou overkomt of niet, dat hoort er denk ik gewoon bij.

I: Maar goed dat heb ik me eigenlijk van kleins af aan altijd al af zitten vragen: ja hoe zit dat nou? En er moet wel iets meer zijn en was ik zeg maar steeds meer gaan lezen over de islam.

C: Hoe oud was je toen?

I: Toen was ik ehm nou het heeft me eigenlijk een aantal jaar geleden al heel erg geïnteresseerd alleen toen heb ik er niet aan toegegeven toen was ik denk ik een jaar of X en uiteindelijk de laatste twee jaar ben ik me er echt in gaan verdiepen en vorig jaar ben ik ook echt echt er in gedoken.

I: Echt ja weet je lezingen gaan bezoeken en naar moskeeën gegaan en mensen gaan opzoeken die er ook mee bezig zijn, een aantal boeken aangeschaft en op internet.

I: Alle middelen die er zijn heb ik wel aangegrepen.

I: Ja wat ik aan de islam gewoon heel erg mooi vind ik dat er, eigenlijk is zeg maar alles van A tot Z geregeld.

I: Dat wil niet zeggen dat alles altijd even makkelijk is, alleen het geeft zeg maar een beetje een soort handleiding hoe een mens het leven moet leiden en ja nogmaals dat wil niet altijd even makkelijk zijn maar ik vind het wel heel erg mooi dat het zo naar de mensen toegekomen is en dat de mensen daar of ze dat nou willen of niet naar kunnen leven.

I: En dat greep mij heel erg aan, hoe je met je ouders om moet gaan, met je medemens ehm – met je partner met je kinderen, dat vind ik heel erg mooi.

I: Dat heeft me eigenlijk ja naast het geloven in één god zeg maar het meest aangetrokken in de islam.

I: Ik ben er wel van overtuigd dat de basisprincipes en dat geldt voor alle godsdiensten weet je wel heb je naaste lief, spreek geen kwaad over anderen, probeer anderen te helpen, ik denk dat of je het nou over het katholicisme hebt of over de islam of over het boeddhisme, volgens mij is dat gewoon voor alle geloven hetzelfde.

I: Alleen ik heb gewoon niks met poppetjes en (___) en ehm en een paus die een soort van aartsvorst is, dat heb ik zelf niet zo erg veel mee, daar kan ik niet zo veel mee.

I: In die zin kwam ik waarschijnlijk ook bij de islam terecht, zo van er is een god, je kan hem niet zien het is er ook maar één en eh die komt zeg maar niet in de vorm van een beeld of eh een verschijning of wat dan ook, die is gewoon overal en dat ik wat mij het meest heeft aangetrokken daarin.

C: Heb je wel een beeld van god? Heeft Hij bepaalde eigenschappen?

I: Ja ja Ehm Ik denk zeg maar dat god de de eigenschappen bezit in de meest hoe moet je dat zeggen, absolute zin zeg maar, weet je bijvoorbeeld even uit gaan van Allah, wat wij dan onze god noemen. Ja weet je die is bijvoorbeeld vergevend weet je wel maar dan ook echt in de meest maximale zin van het woord.

I: Ik vind dus ook dat wij mensen zeg maar hè dat mensen ook zeg maar hum, moeten kunnen vergeven ook naar elkaar toe en ook in de zin van hè die god is zo dus jij moet ook zeg maar streven naar datgene wat hij is, vergevend, liefvallig, noem maar op zeg maar.

I: Ik vind dat ik wel het streven van de mens zeg maar, ik denk ook als je die dingen nastreeft, de mens is nooit perfect Ik denk niet dat een mens ooit perfect kan worden, maar dan moet het wel(____) naar redelijke zin lukken naar perfectie te streven.

I: En verder, ja nogmaals ik geloof niet dat ie verschijnt in de zin van een beeld of een verschijning, voor mijn gevoel is God overal.

I: Weet je is God hè om ons heen is god niet ergens boven in de hemel ofzo, ik geloof ook echt dat Hij zeg maar al jouw daden en al de dingen die jij doet bij wijze van spreken kan zien en dan heb ik niet het idee dat Hij direct om me heen is want dan zou Hij bij iedereen moeten zijn.

I: Maar meer zo van wees je bewust van dat ie wel hè dingen ziet die jij doet, dus ik heb ook voor mezelf wel heel erg zoiets van uhm, vroeger kon ik me veel meer storen aan mensen die hele slechte dingen deden en dan dacht ik van ja die komen daar mee weg en ehm dat kan toch niet zomaar en nu kijk ik er nog steeds wel boos tegenaan in de zin dat ik het nog steeds slecht vind en het ook afkeur, maar ik geloof wel zeg maar dat mensen bestraft worden ofwel hier ofwel in het hiernamaals door degene die dat gezien heeft.

I: Weet je ook al doen ze het stiekem en zijn ze ermee weggekomen zeg maar weet je hun dag komt zeg maar ooit wel een keer.

I: Dat geloof ik wel heel erg sterk en ja in die zin denk ik wel dat God zeg maar alle goeie en alle slechte dingen van de mens ziet en dat ie wel zeg maar het goeie tegen het slechte opweegt en dat de goede dingen wat zwaarder wegen, hè dat wel zeg maar als mensen slechte dingen doen dat ze wel vergeven kunnen worden, mits het niet hele hele slechte dingen zijn zeg maar elk mens begaat elke dag zonden maar goed je hebt kleine dingetjes en je hebt grote dingen.

I: En uhm ja, Ik denk wel dat je daar ook voor gestraft wordt zeg maar, voor de echt slechte dingen. –

I: Ja en dat je het dan zeg maar hebt over het hiernamaals dat is ook wel iets dat in de Islam echt sterk een rol speelt.

I: Je bent hier tijdelijk en dat is hetgeen waar je hierna verblijft, weet je ik wil niet alles in het perspectief zetten van nou ik doe het nou alleen maar zo omdat ik dan een plekje maak in uh ja in het paradijs want ik vind gewoon ja uh je bent gewoon, dat is niet alleen maar redenen om dingen te doen maar probeer er wel zeg maar rekening mee te houden.

I: Als ik zeg maar iets doe waarvan ik denk oeh dat is niet handig, dan heb ik wel voor mezelf altijd een stok achter de deur van oké dat moet ik volgende keer laten of ik moet berouwen, ik moet het zeg maar proberen anders te doen en met sommige dingen gaat het heel makkelijk en met andere dingen heb ik echt zoiets van oké ik moet nog een beetje leren ((lacht)).

I: Ja weet je dat zijn ook vaak van die menselijke dingen die dan ja weet je die soms zo niet kwalijk lijken maar die soms ook heel erg slecht kunnen zijn, net als bijvoorbeeld weet je ja roddelen is binnen de islam echt een zonde en ik betrap mezelf wel op dat ik niet echt slecht praat over iemand maar ik roddel wel eens zeg maar ((lacht)).

I: Ja maar dat maakt ook niet uit want datgene is ook alleen maar datgene wat ik moet verantwoorden bij God, dus ja weet je (____) Ik vind wel dat je over dingen eerlijk moet zijn enzo het heeft geen zin om schijnheilig te gaan lopen doen.

I: Ik bedoel ik doe ook dingen die niet mogen ja dat is mijn eigen verantwoordelijkheid en er is niemand op aarde waarvan ik vind dat ze me daar op moeten wijzen tenzij ze het met goede bedoelingen doet zo van nou je kan beter zus of zo en dan blijft het altijd mijn eigen keuze want ja ik bedoel een ieder komt alleen en een ieder gaat ook alleen en ik denk dat je

verantwoording moet afleggen voor de dingen die je zelf hebt gedaan en niet uh voor je vriend of je vriendinnetje of weet ik veel heeft gedaan.

I: Dus ja ik vind ook gewoon dat je daar je eigen keuzes in moet maken en in het begin vond ik dat moeilijk want toen had ik doordat ik alles had gelezen dacht ik van ik mag dat niet meer en ik kan dat niet meer en ik kan zus niet meer, maar er zijn ook dingen waar ik me niet in kan vinden, en uh misschien dingen die ik ooit wel ga doen of misschien ooit niet ga doen of ja dat hangt er maar een beetje vanaf hoe sterk je geloof is, wordt.

I: -- En er zijn natuurlijk ook wel dingen waar je binnen deze cultuur tegenaan loopt, dingen die hier heel normaal zijn maar in de islam echt verboden zijn of niet aan te raden zijn.

I: Ja dat vind ik lastig want ik heb wel te maken met twee Nederlandse ouders die uh bepaalde dingen gewoon ja normaal vinden en uh ja het respect voor je ouders telt ook heel erg zwaar dus ja dan denk ik nou goed dan maak ik voor mezelf een keuze misschien tussen twee kwaden en dan probeer ik het een beetje juist te doen. En ja.

C: Noem daar eens een voorbeeld van?

I: Uhm nou ja weet je bijvoorbeeld uh mijn moeder is bijvoorbeeld morgen jarig en islamitisch zijn verjaardagen niet toegestaan, ja weet je ik zou mijn moeder heel erg teleurstellen als ik niet op haar verjaardag zou verschijnen met als achtergrondinformatie het is niet islamitisch.

I: Aangezien mijn ouders toch al niet zo staan te springen, ja zo heb ik wel meer dingetjes weet je met uh ja ik drink zelf geen alcohol ja mijn ouders drinken dat wel dus als we aan tafel zitten dan drinken zij een wijntje.

I: Nou ja nou weet ik dat zeg maar de regels gelden niet alleen maar voor niet drinken maar ook voor niet serveren en niet inkopen en niet aan tafel zitten en hè blablabla maar ja weet je ik bedoel ik kan in mijn eigen huis stellen ik schenk geen alcohol maar als ik met mijn ouders uit eten ga of één van hun dan kan ik moeilijk vragen wil je alsjeblieft dat wijntje (___). Dat vind ik nog heel erg lastig.

I: Ik vind ook niet dat ik het bij een ander op moet leggen namelijk, het is mijn keuze, mijn beslissing en ja weet je ik bedoel tot op bepaalde hoogte kunnen mensen er in meegaan maar ik vind niet dat je zeg maar datgene moet opleggen wat jij vindt bij een ander.

I: Dus dat zijn dan wel dingen waarvan ik denk eigenlijk hoort het dan niet, eigenlijk klopt het dan niet, maar ja ik wil ook niet mijn ouders constant tegen het verkeerde been aan gaan schoppen dus laat ik het maar gewoon voor wat het is.

I: Kijk en mijn moeder houdt wel rekening met mij en met mijn eetkeuzes en met mijn drinken en dat soort dingen, dan denk ik van nou ja goed dan heb je een goeie middenweg en dan zit je eigenlijk nog niet helemaal aan die rechte kant maar ja, weet je wat ik kan enzo.

I: Wat heb ik nog meer voor een voorbeelden er zijn er talloze, ja het zijn vaak die hele kleine dingetjes weet je?

C: Ja

I: Bij ons uh heel normaal zijn en hè cultureel ingebakken of het nou religie is of niet ik bedoel net zoiets als kerstmis nou ja weet je ik bedoel dat heeft eigenlijk helemaal niks meer met christendom te maken maar dat is ook gewoon eh ja meer een traditioneel feest geworden, met een Kerstman en kerstcadeautjes en een boom en weet je (___)

I: Bedoel islamitisch gezien mag dat ook eigenlijk helemaal niet, maar ik vind het ook wel heel erg leuk en gezellig om met mijn familie samen te zijn ((lacht)).

I: Ja dat zijn dan ook gewoon dingen die ik dan ook gewoon doe en ik vind dat eigenlijk dat je daarin sommige mensen zijn daar heel erg strikt in en ja heel rechtlijnig en ik heb zoiets voor mezelf van nee dat wil ik niet.

I: Ik wil gewoon de goede dingen eruit halen en de goede dingen doen en en met mensen rekening houden en mijn verplichtingen aan de vijf zuilen wil ik voldoen, maar uh de goede dingen er voor mezelf echt eruit te halen dus rekening houden met anderen, de zakat betalen

dat soort dingetjes, stil staan bij wat zich in de wereld afspeelt en niet zozeer weet je ja dingen als een verjaardag of het draaien van muziek of ja weet je ja hele ja het scheiden van mannen vrouwen ja ik snap de achterliggende gedachte wel van maar ja ik geloof niet dat dat in een land als Nederland zeg maar toe te passen is en dat hoeft voor mij ook helemaal niet en daar kan ik me ook niet heel erg in vinden en ja misschien kijk ik er over een jaar heel anders tegenaan maar dat weet ik niet zeg nooit nooit.

I: Maar vooralsnog denk ik nee hoor ik doe gewoon mijn ding en ik ben wie ik ben nou daar ga ik alleen maar op af en (___)

C: En heb je altijd gezocht naar iets? Of is het echt gewoon op je pad gekomen?

I: Nee het is echt op mijn pad gekomen, ik heb nooit echt nee ik ben nooit echt zoekende geweest.

I: Het is eigenlijk ik vond het eigenlijk altijd wel best zo zeg maar ((lacht)) vond het wel prima. Ik heb het wel naar mijn zin en ik heb het niet slecht en weet je een hoop dingen zijn me gegund en ja maar ja het komt denk ik ook een beetje door mijn ex die was uh op en af met de islam bezig en ehm door hem ben ik mij echt gaan interesseren erin en bij hem zag ik zeg maar af en toe een soort van daling van zijn interesse en dan was ik degene die zat te pushen van kom ga een boek lezen of ga naar de moskee of uh en dat zorgde er bij mij alleen maar weer voor een prikkeling.

I: Het grappige was is dat de reden dat hij het uitmaakte is omdat hij voor de islam koos en ik niet in dat plaatje paste.

C: Oh

I: Ja heel apart. ((lacht))

I: En toen dacht ik ja nou kan ik eigenlijk twee dingen doen, ik bedoel ik voelde me ook best wel verdrietig en ik heb toen eigenlijk zeg maar echt steun gehad aan de islam.

I: Toen heeft het mij echt gevonden zeg maar en ik de islam en toen en dat was voor mij echt een moment van dat ik dacht hé nou ga ik het anders aanpakken en toen zag ik ook in een keer voor mezelf dat ik heel veel van die ja wereldse zaken er niet echt toedoen.

I: Maar ik heb daarvoor niet echt heel erg gezocht ofzo, het is niet dat ik -- ik heb het altijd wel interessant gevonden maar niet dat ik nee daarvoor leefde het niet zo erg. - - -

C: Wat doe je er praktisch aan?

I: Praktisch doe ik vijf keer per dag het gebed tenminste dat probeer ik het gaat soms niet altijd vijf keer per dag.

I: Het liefst doe ik het gewoon op het tijdstip maar dat is niet altijd makkelijk weet je wel je zit met werk en je bent niet zeg maar altijd hè thuis als het tijd is, maar op werk heb ik wel een ruimte waar ik dat kan doen maar ja ook dat is niet altijd handig, dan ben ik net begonnen en dan gaat net de telefoon en dan kan ik weer terugrennen en dan moet ik alles uittrekken enzo ((lacht)) dat is niet echt heel fijn.

I: En ja ik drink geen alcohol meer, probeer me echt aan de voedselvoorschriften dus echt halal te houden, uh ik heb de ramadan dit jaar voor het eerst gedaan en dat vond ik op zich wel heel spannend want het ik was benieuwd of ik het ging halen, midden in de zomer bloedje heet ((lacht))

I: Maar het is helemaal goed gegaan, vond het een hartstikke leuke maand. -- en uh ja het was wel uh best wel pittig moet ik zeggen maar ja ook wel leuk om te weten dat iedereen met hetzelfde bezig is.

C: Doe je dit in een groep of alleen?

I: Er zijn ook wel veel mensen om me heen die het doen.

C: Oké

I: Toen ik hier mee begon toen heb ik wel echt heel veel mensen leren kennen zeg maar die ook islamitisch zijn, praktiserend en uh ook heel veel mensen die je echt willen helpen enzo.

I: In het begin van oh je bent nieuw en geef me je telefoonnummer en ga maar mee naar lezingen en mensen zijn heel erg bereid om je ja heel erg te helpen, om je mee te trekken naar dingen toe want in begin is het echt gewoon een zoektocht van waar moet ik zijn en uh met wie en wat is betrouwbaar en wat niet.

I: Want (___) je moet niet die volgen want dat is niet goed of je moet niet dat doen en dan denk ja zegt mij nou wat wel of niet goed is want het blijft ja uh een menselijke benadering van iets en ja het is gewoon allemaal hartstikke nieuw en ja het is allemaal in een andere taal en het is weet je andere begrippen en hè waar je dingen kan vinden.

I: Ja het is gewoon hartstikke weet je je moet gewoon heel veel leren en dan is het wel heel erg fijn als mensen zeggen hobbelt maar met ons mee want we gaan naar een lezing van die en die of je kan daar in de moskee terecht of we gaan samen dit of dat doen want ik nog de eerste keer dat ik naar de moskee ging had ik echt zoiets van mmm bibber de bibber de bibber, moet ik daar naar binnen. ((lacht))

I: Weet je je hebt echt het idee dat je één of andere nono bent die weetje dat je ook zeg maar komt kijken zo en uiteindelijk kom je tot de ontdekking dat er heel veel mensen zijn die net beginnen of die misschien wel al heel bezig zijn maar helemaal niet zoveel kennis bezitten want ik bedoel ook dat is weer iets waar je mensen vaak op hun uiterlijk beoordeelt en dat je dat in ieder geval niet moet doen zeg maar.

I: Mensen kunnen er soms heel islamitisch uitzien dat je denkt van ohw weet je wel wat knap maar ondertussen doen ze ook weer dingen waarvan je denkt oké ja

C: ((lacht))

I: Maar in het begin dacht ik wel ohw de moskee en wat moet ik dan doen? (de telefoon gaat)

I: Sorry ((lacht)) Dat staat er nu ook op. Effe uitzetten, sorry hoor meis.

I: Ja in het begin.

I: Ja ehm het is wel heel erg leuk dat mensen je dan meenemen en ook heel erg bereid zijn om je bij van alles te helpen en dan in een keer bij die zus een bijeenkomst en dan zit je ineens weer bij die thuis.

C: Denk je dat dat heel veel heeft uitgemaakt?

I: Ja Jawel jawel dat is heel fijn zeker in 't begin, zeker als je echt wilt gaan praktiseren enzo weet je wel dat mensen je ook echt wat kunnen leren zeg maar.

C: Ja

I: Ja dat maakt het toch wel iets toegankelijker allemaal, ik vond dat wel heel prettig ja ja.

I: Ik vond dat heel fijn ik had dan ook een meisje leren kennen die uh nou goed die kende ik via iemand anders nou iemand had mijn telefoonnummer aan haar gegeven, nou goed zij belde mij, nou ja weet je kom een keer langs en dan praten we erover en het dat je dan ook mensen dingen hoort uitleggen enzo.

I: Dat is uiteindelijk een hele goeie vriendin van mij geworden, maar het is wel heel erg leuk dat mensen je zo met open armen ontvangen en het ook heel fijn vinden om je dingen te leren enzo.

I: Ja dat vond ik zelf heel prettig want ja nogmaals het is wel een hele omschakeling het is niet effe dat je zegt van nou ik lees effe een stukje van de bijbel en ik weet het, het is echt het is echt een way of life en dat heb je niet zomaar onder de knie zeg maar. ((lacht))

C: En de reacties?

I: Pff ja dat was lastig, heel verschillend echt heel veel mensen die zeiden van ach kind als het jou als het jou een goed gevoel geeft en uh je bent daar gelukkig mee dan moet je dat lekker doen, weet je maakt me allemaal niet uit.

I: Maar er waren ook wel bepaalde mensen die (___)

I: Maar mijn familie mijn ouders en mijn broertje vonden het niet zo heel erg leuk, op zijn zachts gezegd want die waren daar niet zo blij mee.

I: Maar dat is inmiddels ook wel een beetje - - Maar dat komt denk ik ook omdat, het is ook een beetje onbekendheid en alles wat er van de islam naar buiten komt is allemaal negatief, (___) en bomaanslagen en mensen die elkaar de hersenen inslaan enzo, dus ik snap het ook wel.

I: En ik had ook niet echt verwacht dat mij moeder een gat in de lucht zou springen, niet echt.

I: Maar verder eigenlijk ja mijn vriendinnen enzo de meeste vonden het wel leuk of interessant.

I: Ja twee die zoiets hadden van waar begin je aan en die ook echt wel zoiets hadden van nou ik weet niet of ik hetzelfde naar je kan blijven kijken en toen had ik iets van nou ja ja oké als dat zo is dan so be it weet je wel, ik bedoel ik laat jou ook in je waarde en ja als je dat bij mij niet doet nou ja dan zijn we heel snel klaar zo en ja op zich het gaat nog steeds goed alleen ja je merkt toch wel dat als je bepaalde onderwerpen aansnijdt dat ze dan toch anders reageren als dat ze vroeger zouden hebben gedaan.

I: Maar op zich ja de meeste mensen ja uh best wel leuk en die willen er wel wat meer over weten, hoe je tot die keuze bent gekomen en ja wat je dan nu zoal doet en wat er bij komt kijken en ja uh dat is dan ook wel weer leuk.

I: Maar goed ja mijn naaste familie was niet echt heel echt te spreken in het begin.

I: Wat vooral ook echt en dat was echt het aller-grappigst vond ik zelf, echt de grootste issue waar echt mijn broertje gelijk over begon en ook mijn vader was echt de hoofddoek.

C: Mhm

I: Want die vinden dat echt ver-schrik-ke-lijk! Zij vinden dan echt vrouwenonderdrukking en nou die vinden dat echt minderwaardig enzo, dus dat was echt op een gegeven moment ging de discussie niet meer over bekering maar of ik wel of geen hoofddoek zou dragen.

C: Draag je hem?

I: Nee, alleen soms thuis of als ik naar de moskee ga en verder uh verder ben ik er nog echt niet aan toe.

I: Ik vind het wel een verplichting ik vind dat het er wel bij hoort maar ik weet niet of ik daar ooit daar ooit rijp voor ben.

I: Ik vind dat best wel iets, niet in de zin van alleen maar een hoofddoek dragen maar ik vind dat dan alles gelijk zo over is weet je wel gewoon ik hou nu wel rekening met mijn kleding enzo maar ik zie mezelf bij wijze van spreken wel in een jurk naar het strand gaan maar ik zie mezelf niet met een hoofddoek en iets helemaal langs aan enzo op het strand bij wijze van spreken.

I: Dat zijn van die dingen dan denk ik dan is alles in een keer zo anders zeg maar daar ben ik nog niet echt aan toe.

I: Maar het was voor hun echt op een gegeven moment ging het echt niet meer over bekering maar alleen nog maar over van 'je gaat geen hoofddoek dragen hè.' ((lacht)) Dat was ook echt het enige waar het over ging.

C: Maar van missverkiezing naar een hoofddoek is ook wel een grote stap.

I: Dat was denk ik ook wat mijn ouders datgene waarvan ze zoiets hadden van mmm ze was altijd zo van het uiterlijk en je wilde altijd mooie kleding en uh dat heb ik nog steeds wel maar goed dat vond ik toen nog veel interessanter.

I: Weet je alles draaide altijd om make-up en haartjes en nou ja weet ik veel wat allemaal nou ja inderdaad die missverkiezingen en ja je kon het eigenlijk niet bedenken en dit was echt in één keer woep, voor mij natuurlijk was dat niet zo want ik had een aanloop genomen dus ik hield al rekening met dingen die ik aanhad.

I: En ja weet je wel op het strand voelde ik me niet zo heel erg gemakkelijk in een bikini dus kocht ik iets wat wat langer was en iets bedekter was.

I: Maar ja voor hun was het in één keer zoiets van hé je gaat van modepoppetje in één keer over naar ((lacht)) Dus ik snap ook wel dat het voor hun een hele grote omslag was terwijl voor mij zeg maar is dat stapsgewijs gegaan.

C: En je vriend is hij ook gelovig?

I: Ja ja het grappige is dat hij is ook christelijk opgevoed en uh het grappige was dat ik uh ik ken hem al een tijdje hè. En uh in het begin dacht ik echt van nee weet je ik hoef het niet eens een kans te geven want het gaat hem toch niet worden weet je wel. Ik wilde ook niet echt een relatie want ik had zoiets van ja islamitisch gezien is dat ook niet toegestaan dus ik had zoiets van nou of trouwen of helemaal niks weet je wel.

C: Radicaal

I: Heel radicaal in één keer, ja maar dat kwam eigenlijk omdat in die andere twee relaties die ik had gehad had ik zoiets van nou leuk je hebt alles gegeven enzo en uiteindelijk levert het je geen klap op. ((lacht))

C: ((lacht harder))

I: Dus ik had zoiets van nou hè ik ben nou op een leeftijd dat ik iets serieuzer wil zijn en een ander beeld van mijn toekomst heb en ik heb een keuze gemaakt dus ik wil me ook aan die keuze houden zeg maar, ik wil niet hè vandaag iets hebben besloten en het morgen weer over het balkon heen gooien.

I: Dus ik had zoiets van nou ja luister het gaat hem gewoon niet worden, het zit er gewoon niet in weet je wel heel erg jammer en hij had volgens mij alles verwacht behalve dat ik dat zou zeggen ((lacht)).

I: Maar het grappige was wel door de islam was ik wel heel anders naar mensen gaan kijken en ik zag in hem eigenschappen die ik ik had waarschijnlijk voorheen alleen gedacht oh leuk koppie en nou hij is wel aardig en zeg maar vanaf daar verder gegaan en dan gaan daten, nou je weet hoe het gaat enne nu zag ik bij hem in één keer eigenschappen waarvan ik dacht van uh nou wat bijzonder weet je echt iemand die eigenlijk echt in het leven stond zoals ik ooit hoopte islamitisch te zijn ((lacht)).

I: Toen dacht goh dat is wel bijzonder dus toen dacht ik weet je wel misschien moet je gewoon geduld hebben en hem gewoon de tijd gunnen want ik bedoel uh ik heb er ook een hele periode over gedaan voor dat ik was waar ik wilde zijn en uh ik had zoiets bij mezelf van ik hou gewoon een aantal maanden aan en dan en als het dan nou dan heeft hij ook gewoon de tijd om aan dingen te wennen en dan dan zien we wel.

I: En het grappige is eigenlijk hij uh in de loop der tijd over de islam heel veel is gaan lezen en ik heb heel veel aan hem verteld enne hij heeft ook mee gedaan met de ramadan en dat hij uiteindelijk ook bekeerd is.

I: Maar we doen het echt het is wel grappig we doen het echt op onze eigen manier.

I: Ik weet ook zeker dat hij doet het niet voor mij want dat zou ik ook echt niet willen want dat is echt not done, dat is echt verboden en ja weet je hij is ook echt een te nuchtere man om dat ook echt te doen weet je hij is gewoon een nuchtere boer die lekker weet je met twee beide beentjes lekker op de grond staat.

I: Nee dat weet ik gewoon zeker dat dat het niet is en het is heel erg leuk want je kan we geven er echt samen invulling aan, dus datgene waarvan wij denken nou daar kunnen we wat mee dat doen we en datgene waarvan we denken na weet je dat is gewoon niet voor ons weggelegd dat doen we ook gewoon niet.

I: Het is wel heel erg leuk gewoon weet je dan gaan we samen boodschappen doen en dan kijken wat zit erin? Of kut dit of dat (___) Weet je daar vul je mekaar ook in aan.

I: Ik ben blij dat ik hem die tijd heb gegeven, in het begin heb ik er best wel moeite mee gehad en dan dacht ik van oh en dat mag helemaal niet wat ik nu doe en dat is haram maar ja maar nu denk ik van nou ja weet je wel ik weet dat wel maar aan de andere kant we zijn niet

bij elkaar om een beetje te viezelevozen het is wel echt serieus, we gaan ook binnenkort trouwen ja weet je wel dus ik hoop dat dat dan het wel goed zit.

C: Je zei net ik heb nu een beter beeld van hoe mijn toekomst eruit gaat zien.

I: Ja Ja Ik wil wel gewoon huisje boompje beestje, het klinkt heel saai maar dat lijkt me toch wel heel leuk. Ja uiteindelijk wel.

I: Vroeger zou ik gezegd hebben blèh maar nu we zijn nu aan het kijken voor een huisje en weetje en ja ik wil wel kindjes op den duur en dat mag voor mij ook best wel snel, mijn klok tikt ((lacht)).

Einde interview

1. Interviewprotocol Lisa

Algemene gegevens

Interview:	Biografisch-narratief
Algemene gegevens:	Lisa, moslima.
Datum afname:	Vrijdag 30 juni 2010
Plaats afname:	Bij de geïnterviewde thuis

Verklaring gebruikte tekens:

I:	Geïnterviewde spreekt
C:	interviewer spreekt
--	voor een korte pauze
---	voor een langere pauze
(__)	wanneer de woorden niet te verstaan zijn
((lacht))	commentaar: reactie/emotie

Elke zin moet beginnen met een hoofdletter en eindigen met een punt

De naam van de respondent (of andere namen, plaatsnamen en namen van organisaties, uitzonderingen zijn namen welke bepalend zijn voor het begrip van het verhaal) mag niet voorkomen in de tekst.

Contactopname

Ik zag Lisa op het trouwfeest van de college van mijn moeder die ik al eerder geïnterviewd had voor het vak religie en zingeving. Lisa had een paarse lange jurk en een paarse hoofddoek. Ze zag er feestelijk uit maar het was duidelijk dat ze een Nederlandse was. Ze had tijdens de ceremonie een klein baby'tje bij zich en ze zat naast mijn moeder. s' Avonds heb ik haar aangesproken met de vraag of zij misschien wilde meewerken aan mijn scriptie. Ik heb haar e-mailadres gekregen en ik heb haar enkele dagen later een email gestuurd. Lisa wilde wel meewerken maar ze wilde graag bij haar thuis afspreken omdat ze net een kindje had gekregen en dan was het makkelijker om thuis af te spreken.

Ontvangst

Ik had met Lisa afgesproken bij haar thuis. Ik ging er met de auto heen en kreeg enkele weken later een boete binnen omdat ik vijf kilometer te hard reed! Enfin, Toen ik binnen kwam had Lisa geen hoofddoek op en toen zag ik dat ze eigenlijk heel lange haren had. Het kleine kindje

lag op de grond te spelen. Lisa zette thee met koekjes maar zelf at ze niet omdat ze bezig was met een sapkuur.

Interviewsituatie

We zaten naast elkaar op de bank en tijdens het interview maakte de baby af en toe geluidjes. De baby lag op een kleedje op de grond. Op de achtergrond stond de tv aan maar het geluid stond uit. Het interview verliep heel soepel. Ik heb haar weinig onderbroken en ze vertelde heel gestructureerd haar levensverhaal. Ze vertelde heel chronologisch en er zat een duidelijke hoofdlijn in haar verhaal. Misschien had ze er van te voor veel over nagedacht maar misschien heeft ze voor zichzelf een duidelijk en coherent verhaal. Het was in ieder geval heel prettig voor mij dat ik haar niet hoefde te sturen en een passieve rol kon innemen. Tijdens het interview heeft ze de baby op de bank gelegd omdat ze af en toe wat aandacht wilde. Maar meer dan wat geluidjes was het niet. Toen ik thuiskwam wilde ik de tape afluisteren maar toen bleek dat ik de recorder tijdens het interview op de verkeerde stand had gezet waardoor er niets van te verstaan was. Omdat ik dit een goed interview vond heb ik het bestand overgezet op mijn computer en ik heb het bewerkt. Toen heb ik mijn computer aangesloten op mijn versterker en zo heb ik de tape toch kunnen beluisteren en uitwerken.

Korte samenvatting van de inhoud

Lisa is in haar jeugd een aantal keer verhuisd waardoor ze opnieuw kon beginnen. Ze had wel altijd een paar vriendinnetjes maar werd ook gepest op school. Toen Lisa een keuze moest maken voor een opleiding is zij naar de bibliotheek gegaan en heeft ze een groot boek open laten vallen. Het lot bepaalde dat zij mondhygiënist moest worden. Gek genoeg, is Lisa dit ook gaan doen en heeft zij daar tot op de dag van vandaag plezier in. Tijdens haar studie heeft zij twee jaar modellenwerk gedaan maar hier is zij mee gestopt omdat ze het gevoel kreeg dat ze nooit goed genoeg was. Ze is haar studie gaan afmaken en kwam haar huidige man tegen. Hij was moslim en Lisa ging zich verdiepen in zijn geloof. Ze las boeken en ging naar lezingen. Na veel twijfels heeft Lisa voor het slapen gaan gebeden om hulp en kreeg die nacht een droom waarin zij met een bekeerde vriendin in een kamer overschaduwde werden door Allah. Vanaf dat moment wist Lisa dat ze op de goede weg zat. Ze heeft zich bekeerd en is ruim een jaar na haar bekering een hoofddoek gaan dragen. Hier heeft Lisa veel negatieve reacties op gekregen zowel van haar familie als van andere mensen. Ze is hierdoor ook ontslagen. Maar dezelfde week kreeg ze een baan aangeboden als mondhygiënist. Onder andere hierdoor gelooft Lisa dat zij geleid en geholpen wordt door Allah.

2. Interviewtranscript Lisa

I: Ik ben geboren in X. Ik heb nog één zusje, zij is drieënhalf jaar jonger dan ik. Ik ben verhuisd naar X. Toen ben ik nog een keer verhuisd en daar heb ik gewoond tot mijn negentiende. En uhm Toen ben ik nog een keer gewoond naar X daar heb ik anderhalf jaar gewoond en uhm op de basisschool heb ik wel altijd veel vriendinnetjes gehad maar ik werd ook altijd gepest. Omdat ik verkering had met de populaire jongen uit de klas. Ik had één goede vriendin en die ging ook mee naar de middelbare school, naar de brugklas en uhm het gepest ging daar door. (___) Toen ben ik ook naar de mavo gegaan. Daar heb ik meer vriendinnen gekregen. Het pesten hield niet op maar ik kreeg wel meer vriendinnen. Ik ben toen wel van school veranderd met een vriendin ben ik naar een andere school gegaan. Ik heb toen veel andere mensen leren kennen en uh via via ben ik toen ik de hardcore scene terecht gekomen (lacht). Ja echt heel erg. En uh ja gingen we naar feesten en heel veel uitgaan. En uh op een gegeven moment wilde ik daar heel graag uit maar ja dat was wel lastig omdat al je vrienden daar inzitten. Dus dat was wel lastig en toen uhm even kijken hoor, toen ik daar in verzeild raakte was ik zestien en toen ik er mee klaar was, was ik achttien. Dus toen ik daar uit wilde was dat heel lastig want al je vrienden zitten daarin en dan is het heel lastig om uit een bepaalde groep te stappen. Toen zijn mijn ouders verhuisd en dat was voor mij een hele goede manier om te zeggen: 'nou doe iedereen.' En toen ben ik eigenlijk opnieuw begonnen. En uhm ik wilde heel graag doorstuderen en toen ben ik naar het HBO in X gegaan. Ik heb eerst mavo gedaan en daarna heb ik één jaar Havo gedaan maar dat heb ik niet afgemaakt want ja ik ging heel veel uit en ja was nogal rebels en toen haalde ik de havo niet en toen kon ik kiezen of op de havo blijven of een mbo opleiding doen. Ik wist echt niet wat ik moest doen en toen heb ik een heel groot boek gehaald bij de bibliotheek met allerlei opleidingen en toen heb ik het letterlijk zo open laten vallen en toen kwam er dus mondhygiëniste uit. Toen ben ik dat gaan uitzoeken want het leek me eigenlijk wel heel leuk maar het was een Hbo opleiding. Dus je moest of een havodiploma hebben of een (___) opleiding die ben ik toen gaan doen. En dat vond ik heel erg leuk maar ik merkte dat ik heel erg onder mijn kunnen bezig was want ja ik had op de basisschool een havo/vwo-advies gekregen. Dus ja daarom wilde ik wel graag doorleren en uhm ik kon in X een woning krijgen dus dat was heel fijn dat dat heel makkelijk was. (___) en ik ben op de middelbare school begonnen met modellenwerk maar in dat groepje waarin ik toen zat werd dat niet geaccepteerd. Ja je weet toch iedereen had van die grote schoenen en ja gewoon gabbers zeg maar. Maar ik vond kleding heel leuk dus toen ik op mezelf ging wonen ben ik weer begonnen met modellenwerk. En op een gegeven moment ging dat zo goed dat ik er tussenuit ging en ik heb ook veel in het buitenland gezeten. En ook missverkiezingen en van alles en nog wat en twee jaar heb ik dat gedaan. En toen ben ik weer naar school gegaan.

C: Waarom?

I: Omdat ik het heel graag af wilde maken en dat hele modewereldje is niks voor mij. Het is heel hard en heel achterbaks en ook omdat ik niet m kon gaan met dat je heel dun moest zijn. Ik kreeg heel vaak te horen van je moet afvallen en dat ik niet goed genoeg was en op een gegeven moment breekt dat je, bij mij in ieder geval. Ik trok dat na twee jaar niet meer. En ik wilde heel graag mijn opleiding afmaken. Want als je je propedeuse haalt kun je er wel tussenuit maar het is maar twee jaar geldig. Dus als je dan weer terug wilt moet je je eerste jaar ook weer overdoen dus ja ik had gewoon zoiets van ga maar terug en dat heb ik ook gedaan. En uhm in die tijd heb ik dus ook mijn man leren kennen. Ik eb hem dus via uh een vriendin van mij haar vriend dat was een vriend van hem en we waren toen ja in X weet je wel? Op het strand en toen kwam haar vriend dus met X en dat was voor mij wel liefde op het eerste gezicht ja.

C: Voor hem ook?

I: Ja hij vond mij wel meteen leuker dan dat hij andere meisjes leuk vond en ja dat was wel.. ja dat het wel wat ging worden en ja sindsdien zijn we eigenlijk samen. Uhm en ja hij is dus moslim. En dingen zoals ramadan dat is wel heel erg belangrijk voor hem en () dan ging ik kijken hoe hij dat dan deed en dat vond hij ook wel prima want ja dat interesseerde me wel heel erg een stoere jongen die zich zo over kon geven aan iets dat je niet zag. En ja ik ben wel van huis uit wel opgevoed met het Lutherse geloof. Want ja mijn moeder is eigenlijk atheïst en mijn vader is Luthers. En mijn ouders hadden afgesproken we voeden de kinderen Luthers op, ja mijn vader deed dat. En de verantwoording ligt ook helemaal bij jou. En ik weet nog wel dat toen mijn zusje en ik wat ouder waren, ja pubers dat we dan op zondag naar de kerk moesten terwijl we uit wilde slapen. We gingen niet iedere zondag. Maar er waren wel periodes dat we vaker gingen. Ja en in het begin ga je naar een kinderkerk en daar ga je tekenen en plakken en ja dat vond ik leuk maar als je ouder wordt () en ik had er ook gewoon helemaal niks mee. Maar toen ik zeg maar mijn man leerde kennen dacht ik van er is wel iets maar ik weet niet zo goed wat. En uhm omdat hij dan moslim is, wilde ik wel me er wel in verdiepen. Ik wilde er gewoon wat meer van weten want ja het is toch je partner. En ik had helemaal niet zoiets van ik wil ook moslim worden, ik had meer zoiets van ik word nooit moslim. (lacht) maar ik denk dat iedere bekeerde moslima wel iemand heeft in het leven die ervoor zorgt dat jij je erin gaat verdiepen en niet met de intentie van ik ga me bekeren of zo maar voor diegene puur uit interesse. Tenminste bij mij wel en ja ik ken best veel bekeerlingen en bij de meeste is het wel door hun partner en ik ken er ook een aantal die niet meer bij hun partner zijn maar die wel door zijn gegaan met het geloof. Ja ik weet niet hoe je het uitlegt maar ik denk niet dat je het uit jezelf bedenkt. Vooral met hoe het nu in de media gebracht wordt. Maar uhm toen ben ik gaan lezen en ook omdat hij mij geen antwoord meer kon geven op dingen. Op de basisdingen kon hij dan wel antwoord geven maar ik ben heel erg iemand van oh waarom dan? waarom dan? Als je met het geloof ben opgevoed weet je vaak de basisdingen wel maar voor de rest ja dat is gewoon zo. En hij wilde me wel helpen maar hij had natuurlijk wel ergens de angst dat ik dat voor hem deed. En hij had zoiets van ja als je dat gaat doen moet je dat voor jezelf doen en niet voor mij want geloof is eigenlijk iets heel individueel vind ik dat moet je absoluut niet voor een ander doen. En toen ben ik via via met een meisje in contact gekomen die ook bekeerd was, een Nederlandse. En van haar heb ik een boek gekregen en dat ging over het leven van de profeet. Daar was ik zo van onder de indruk, van het hele verhaal. Hoe eerlijk hij was en hoe een goed karakter hij had. () En karakter is binnen de islam echt echt heel belangrijk en heel veel mensen weten dat niet, maar ik vind dat zo mooi. Ik had echt zoiets van wow hier wil ik echt nog wel veel meer over weten. En toen ben ik via dat meisje met een ander meisje in contact gekomen die wel met een islamitische man getrouwd was want ja ik had wel zoiets van ja als ik hier mee doorga.. Ik zou wel heel graag met mijn man willen trouwen en ja ik wilde wel weten hoe dat dan zou zijn als Nederlandse vrouw. Want je hebt natuurlijk al die vooroordelen dat je als vrouw niet mag werken en dat je als rouw alleen maar goed bent voor het huishouden en de kinderen en uhm denk dat dat wel dingen waren waar je dan over na gaat denken. En die vooroordelen, heb je dan ook. En ja toen heb ik een cursus gevolgd en echt veel lezingen en boeken gelezen.

C: Wat vond je vriend ervan?

I: Uhm ja hij vond het heel leuk en hij was wel heel blij dat ik uhm hoe zeg je dat? Dat ik de islam opnieuw gevonden had. Want ja in de islam wordt iedereen als moslim geboren en () Maar waar je op een geven moment wel tegenaan loopt is dat ik op sommige punten meer weet dan hij en dat ik hem wel eens dan zeg van ja dat mag niet en uhm dus dat is wel moeilijk en uh voor mij ook niet leuk weet je wel dan denk ik dat zo hij eigenlijk zus en zo moeten doen. Maar ja op een gegeven moment bleek wel dat ik er wel veel dieper in zat dan hij. Maar ja hij wilde er wel meer mee doen maar hij heeft er gewoon weinig tijd voor en ik heb wel veel boeken dus hij leest wel boeken van mij. En ja met die kleine dan zitten er wel

rituelen aan die je dan moet volgen als je net een kleintje hebt en uh daar heb ik dan ook een boek over en ja zijn ouders weet je wel die doen dingen zoals zij ze kennen. Want ja die ouderen die volgen vaak de tradities die zij van horen zeggen kennen weet je wel? Maar niet omdat zij daar zelf over gelezen hebben en ja die ouderen zijn vaak wat koppiger en ja toen heeft hij wel gezegd tegen zijn ouders van ja zo hoort het en jammer dan. (lacht) Terwijl je toch wel hebt dat ze heel erg naar hun ouders luisteren maar dat is niet het geval. Maar uh (___)

C: Wat was het moment na al het lezen en al de cursussen dat je dacht nou ben ik om?

I: Uh ja we zijn een periode heel even uit elkaar geweest. Uh uh ja gewoon door dingen die we oen hebben meegemaakt en ook ja voor mijn gevoel wilde ik er heel graag mee verder en ik kon, kan me nog steeds heel erg vinden in de islam zeg maar. Het gevoel ja uhm het is heel moeilijk om uit te leggen maar ik heb wel het gevoel dat ik een band heb met God zeg maar. I weet dat klinkt heel zweverig want ik weet nog dat als vroeger iemand dat tegen me zei dan dacht ik echt van die spoort niet helemaal (lacht). Maar ik heb heel erg het gevoel dat ik geleid wordt en dat gevoel heb ik eigenlijk al vanaf het moment dat ik me daarin ben gaan verdiepen en bijvoorbeeld uh uhm even kijken. Ik was heel erg aan het twijfelen van moet ik het nou wel doen want er zitten wel heel veel regels aan en het is wel een geloof met heel veel regels en ik zie het niet als regels maar als een soort van overtuiging en ik doe dat ook omdat ik daarin geloof dat het niet goed is en niet omdat het niet mag. Maar er komt gewoon wel heel veel bij kijken. Je weet gewoon dat je heel veel gezeur krijgt op het moment dat je je als Nederlandse bekeert weet je vanuit je familie, vrienden, je werk, opleiding, je weet gewoon dat het wel iets is wat heel zwaar gaat worden en waar je wel heel goed over na moet denken en ik wilde er wel honderd procent achter staan omdat ik anders bang was dat ik het niet zo trekken door mijn omgeving. En uhm op een gegeven moment is er een bepaald gebed dat je kan doen en uhm dat is dat je vraagt om hulp en dat doe je dan voordat je gaat slapen en en ja dan krijg je een droom waarin je ja een antwoord in krijgt. Ik was toen wel al zover dat ik wilde leren bidden uhm ja dan moet ik eigenlijk even iets terug eigenlijk (lacht). We zijn heel even uit elkaar geweest. Ook omdat ik wilde weten wat wil ik hiermee? Is dit wat ik wil? Is hij wel degene waarmee ik verder wil? Want ja ik had best nog wel wat twijfels en toen ben ik een paar weken naar X geweest met mijn zusje om daar te werken en toen dacht ik, ik ga kijken hoe ik daar mee omga. Weet je en ik werkte daar op een camping achter een bar en uhm ik dronk eigenlijk al anderhalf jaar niet en ik vond het ook eigenlijk helemaal niet lekker. Ik ben toen op mijn iPod had ik heel veel Koranteksten staan en dat ging ik heel vaak luisteren. En ik had ook een boekje en om te bidden moet je eigenlijk wel die Koranteksten kennen. Dus toen heb ik behoorlijk wat verzen uit mijn hoofd geleerd in een korte periode omdat ik daar heel veel steun uit haalde en rust. En toen ik daar was had ik wel echt zoiets van als ik thuis kom, wil ik een koran kopen ik wil hier echt mee verder. En uhm toen kwam ik dus thuis en uh ik heb dat toen ook met mijn man besproken van ik wil hier mee verder want dit is wat ik heel graag wil. En toen zei hij van ramadan komt er binnenkort aan, ga maar eens meedoen en kijken hoe je dat ervaart ook. Want weet je als je die overtuiging hebt dat je het dan ook wel kan en als je het voor iemand anders doet dan hou je het ook niet vol. Dat heb ik toen ook gedaan en dat ging eigenlijk hartstikke goed, alle dagen vol gehouden. En toen heb ik ook een gebed gedaan om leiding te vragen want ik had wel angsten en toen heb ik dat gebed gedaan en die nacht heb ik dus gedroomd. Ik zat in een kamer met een vriendin die ook met een islamitische man getrouwd is en daar ben ik heel erg naar toegegroeid en we zijn nu nog steeds vriendinnen. Maar we zaten daar naast elkaar en zij had een hoofddoek op en ik zat in mij eigen kleding, gewoon normaal. En toen verscheen er een hele grote schaduw voor ons, echt heel heel groot alsof er iets heel groots achter ons stond en wij zaten echt helemaal in de schaduw. En ik was een beetje bang van ja wat is dat? En toen zei zij van je hoeft je niet druk te maken want als het goed is dan (___) En dat was voor mij het teken van waar ik nu mee

bezig ben, ik ben op het goede pad en dit is gewoon echt iets voor jou en ook omdat zij erbij was. Zij is natuurlijk een bekeerde moslima wist ik dat het echt goed was wat ik ging doen. En ramadan was volgens mij begin augustus en begin november ben ik bekeerd. En uhm je zegt dat er één God is en dat Mohammed zijn profeet is en dat zeg je met de intentie dat je je wilt bekeren en dat kun je in de moskee doen maar ook gewoon thuis. Ik heb dat toen gedaan met een aantal moslima's, ook een aantal bekeerde moslima's bij iemand thuis en dat was heel leuk. Zij hadden voor mij allemaal een kaartje met een boodschap, iets dat ze me mee wilde geven en dat ze heel erg blij voor me waren en dat ze hoopte dat ik er heel gelukkig in zou worden. Hele leuke en motiverende spreuken eigenlijk. En ik had een soort van ja welkomspakket gekregen met een kleedje om te bidden en boekje en ja van alles eigenlijk. Gewoon heel leuk, ze hadden er echt een feestje van gemaakt. En mijn man was er dan niet maar die had vis een vriendin een grote bos rozen gegeven, ja het was echt heel leuk. Een nieuw begin zeg maar en ja sindsdien ben ik nog steeds een gelukkige moslima. Ik had heel erg het gevoel dat ik gewoon geleid werd en dat gevoel heb ik nog steeds wel. Ik was ruim een jaar moslim en toen wilde ik heel graag een hoofddoek gaan dragen. Ik wilde het nooit maar op een gegeven moment wilde ik dat toch wel want het is gewoon iets wat er bij hoort en het is wel iets dat van je gevraagd wordt, ja van Allah. Dat je je wilt bedekken voor je man dat hij de enige is die jou onbedekt ziet en dat je je wilt onderscheiden van de niet-moslims. En ja dat bedekken dat is niet iets voor mij ja weet je wel ik heb modellenwerk gedaan ja uh weet je wel missverkiezingen dus ja ik zou het wel gek vinden als ik dan ineens me ga bedekken. Ja dus voor mij is het een stukje identiteit en iets wat ik voor mijn geloof overheb want natuurlijk het is niet altijd makkelijk om een hoofddoek te dragen en ik heb ook heel veel over me heen gekregen. Want toen ik me bekeerde droeg ik geen hoofddoek en niemand die het zag. Ik ben wel vriendinnen kwijtgeraakt want ik ging niet meer uit en ik dronk niet meer en dat vonden ze ongezellig en toen dacht ik wel van als dat de vriendschap voor jou is dan hoeft het voor mij ook niet meer. En het verwaterde gewoon en ik kreeg er veel mensen weer bij omdat ik via via veel mensen leerde kennen met dezelfde interesse. En ik wilde heel graag een keer naar de moskee maar ik kende niemand die met mij wilde gaan en toen heb ik op internet een oproep geplaatst van ik ben die en die en ik woon daar, wil iemand een keer met mij naar de moskee want ik durf niet alleen. En toen heeft een meisje gereageerd die is nu nog steeds een vriendin van mij en ja ik ben met haar gegaan en zo heb ik meer mensen leren kennen. Je krijgt gewoon een heel ander leven, je leert heel veel nieuwe meiden kennen en ja je echte vriendinnen hou je toch nog wel. Zoals bijvoorbeeld X. Zij is nu inmiddels ook bekeerd maar zij was het er toen helemaal niet mee eens en zij dacht dat ik het voor mijn man deed en we hebben daar heel veel discussies over gehad. Daar heeft ze later nog wel haar excuses voor aangeboden maar ik begrijp het ook wel ik dacht ook zo als ik een Nederlands meisje zag dat bekeerd was dacht ik oh zielig dat moest zeker van haar man.

C: En je ouders?

I: Mijn ouders hebben wel heel lang zo gedacht maar dat is ook omdat ik heb heel lang ruzie gehad met mijn ouders echt drie jaar lang alleen maar ruzie ruzie ruzie. En dat is natuurlijk gekomen toen ik hem leerde kennen vanaf dat moment ben ik wel gaan veranderen. Ik ging niet uit, ik dronk geen alcohol meer en in de zomer was ik wel meer bedekt. Ik wilde geen rokjes meer aan en mijn ouders zagen mij heel erg veranderen en gaven hem daar de schuld van. Ja en ik begreep het ook wel maar als je je altijd zo moet verdedigen ja weet je als ze ook maar iets zeiden dan ging ik al in de aanval en op een gegeven moment kwam ik ook niet meer graag thuis, er was alleen maar ruzie en ik heb mijn ouders ook nooit officieel verteld van ik ben nu moslim. Want dat durfde ik gewoon niet want dan kregen we ruzie. En op een gegeven moment ben ik getrouwd uh nee een half jaar voordat ik ging trouwen ben ik een hoofddoek gaan dragen want dat wilde ik gewoon heel graag. En dat verlangen had ik al en dat werd alleen maar sterker alleen kon ik geen moment vinden dat ik dacht nu ga ik het ook

echt doen. En mijn man, toen mijn vriend zei toen van moet je dat wel doen. Waarom wacht je niet?

(De baby wordt een beetje onrustig en heeft wat aandacht nodig.)

I: En uh die stond er ook niet echt achter dat ik al een hoofddoek zou gaan dragen en uh op mijn werk is toen mijn portemonnee gestolen of ik ben hem verloren en daar zat echt alles in: mijn rijbewijs, mijn paspoort, mijn ov. Echt alles wat je maar kon bedenken zat daarin. Dus ik was alles kwijt en toen dacht ik van he dat is wel een mooi moment om een hoofddoek te gaan dragen want dan moet je natuurlijk alles opnieuw aanvragen en want dat vond ik altijd een probleem want dan draag je een hoofddoek en dan staat er op al mijn documenten een foto zonder. Dat was voor mij gewoon echt het moment dat ik dacht weet je ik ga gewoon een hoofddoek dragen. En toen heb ik mijn man gebeld en gezegd van nu ik heb besloten dat ik vanaf vandaag een hoofddoek ga dragen en hij was helemaal overdonderd zo van moet je daar dan niet over nadenken en toen heb ik gezegd van nee ik weet het zeker ik ga gewoon nu een hoofddoek dragen. En toen heb ik mijn ouders nog opgebeld om het te zeggen en die vonden het heel erg, echt heel erg. De eerste keer dat ik naar mijn ouders ging nou vooral mijn moeder sprongen de tranen in haar ogen, die vond het echt heel erg. En als ik naar mijn ouders ga dan draag ik hem naar achter nog geeneens onderlangs maar naar achter. Omdat ze het eigenlijk niet kunnen handelen nou vooral mijn moeder niet. Maar uh en uh even kijken hoor op school reageerden ze heel heftig. Ik heb toen een vriendin gebeld van school en zij weet ook heel veel de islam zij is ook altijd heel erg geïnteresseerd geweest en met haar heb ik er ook heel veel over gepraat en zij begreep ook dat ik dat wilde. En ze zei van nou we gaan gewoon naar school en ik blijf gewoon de hele dag bij je en dat heeft ze ook gedaan en daar heb ik echt heel veel aan gehad. (___) En van een docent kreeg ik ook rare opmerkingen en dat was ja van hem had ik het niet verwacht want hij is qua uiterlijk ja hij is een heel uitgesproken persoon en hij is homo en daar kan je ook echt niet omheen. En hij vertelde dat hij altijd het buitenbeentje was en ik had juist van hem verwacht dat hij me zou begrijpen en hij was uiteindelijk degene die. We hadden een presentatie gehad en uh daar werd ik op beoordeeld en toen werd ik apart genomen en daar was nog een andere persoon bij en toen zei hij van ja ik dacht dat jij echt een integer persoon was. En toen was dat echt een klap in mijn gezicht, ik heb daar ook niet op gereageerd maar later dacht ik van wat heeft dat met mijn presentatie te maken. Het had met mijn hoofddoek te maken dat hij niet kon begrijpen dat ik ja ik weet het niet. En ik ben ontslagen op mijn werk waar ik toen al lang werkte. Ik werkte bij een marketingbedrijf en die zagen het niet zitten en die wilde daar niet mee geassocieerd worden, zo hebben ze dat ook aan me gezegd. En als ik hem afzette mocht ik gerust weer komen werken en als ik hem niet afdeed mocht ik niet komen werken. Maar ja ik wilde het gewoon heel graag en ja toen moest ik iets anders gaan zoeken. En ja weet je, je moet bepaalde beproevingen doorstaan wat ervoor zorgt dat de ene deur dichtgaat maar er gaat ook een andere deur weer open. Dat was iets waar ik altijd al in geloofde maar uh nu eigenlijk nog meer. Want ik ben daar toen ontslagen en volgens mij dezelfde week nog werd ik opgebeld door een meisje die ik echt al een jaar niet meer had gesproken. En zij had een vriendin die een eigen praktijk had en zij zocht nog een mondhygiënist. Maar wel pas na de zomer. En ik zocht eigenlijk per direct al iets zeg maar uh augustus was voor mij een beetje laat. En toen heb ik haar gebeld van kunnen jullie misschien per direct iemand gebruiken en toen zei ze ik ben echt heel blij dat je belt want er was iemand waar het helemaal niet goed mee ging die ze dus eigenlijk eruit wilde bonjouren. En ja toen ben ik daar gaan werken. En dat was voor mij echt een bevestiging van het is echt goed waar je mee bezig bent want er gaat inderdaad een deur dicht maar er gaat gelijk een nieuwe deur open. Ik had gewoon heel veel voordelen, financiële voordelen want ik heb daar gewoon heel goed verdiend en ik was nog niet eens

afgestudeerd maar ook persoonlijke voordelen en dat ik een leuke tijd heb gehad. En zou zijn er nog wel meer dingen hoor dat ik denk ik word wel echt geleid en ik word wel echt geholpen op momenten dat ik die hulp ook echt nodig heb. En daar vertrouw ik op. Dat het uiteindelijk allemaal wel goed komt.

Einde interview

1. Interviewprotocol Annabelle

Algemene gegevens

Interview:	Biografisch-narratief
Algemene gegevens:	Annabelle, moslima.
Datum afname:	Vrijdag 11 juli 2010
Plaats afname:	Bij de geïnterviewde thuis

Verklaring gebruikte tekens:

I:	Geïnterviewde spreekt
C:	interviewer spreekt
--	voor een korte pauze
---	voor een langere pauze
(__)	wanneer de woorden niet te verstaan zijn
((lacht))	commentaar: reactie/emotie

Elke zin moet beginnen met een hoofdletter en eindigen met een punt

De naam van de respondent (of andere namen, plaatsnamen en namen van organisaties, uitzonderingen zijn namen welke bepalend zijn voor het begrip van het verhaal) mag niet voorkomen in de tekst.

Contactopname

Ik kreeg het e-mailadres van Annabelle van een vrouw die ik al eerder had geïnterviewd. Ik had haar na het interview gevraagd of zij misschien nog vrouwen kende die mij wilde helpen met mijn scriptie. Ik heb Annabelle toen gemaïld en we hebben een afspraak gemaakt. Het was de dag na de verloren finale van de Wereldkampioenschappen voetbal.

Ontvangst

Ik had met Annabelle afgesproken bij haar thuis. Ik ging er met de trein naartoe maar stapte bij het station in de verkeerde tram. Ik vroeg een man op straat of hij wist hoe ik moest lopen en hij wees mij de weg. Na een half uur lopen besloot ik het toch nog maar eens te gaan vragen en wat bleek de man had mij totaal de verkeerde kant op gestuurd waardoor ik in een heel ander deel van de stad was beland. Ik nam de tram weer terug. Veel te laat kwam ik aan bij het huis van Annabelle Het vervelende was dat ik geen internet op mijn telefoon had waardoor ik haar niet kon mailen dat ik later kwam. Haar telefoonnummer had ik ook niet. Maar Annabelle was nog thuis. Ze ontving mij hartelijk en vroeg mij bij binnenkomst of ik

mijn schoenen uit wilde doen. Ik kreeg een vers geperst sapje en later nog een boterham met pindakaas. Het huis was netjes. Een koran in de kast en een kalender en Koranteksten aan de muur verklapten dat de bewoners moslims zijn.

Interviewsituatie

We gingen zitten op de banken schuin tegenover elkaar. Tussendoor zijn we een keer naar de keuken gelopen voor wat te drinken en een keer naar de slaapkamer waar Annabelle me haar bruidsjurk liet zien. Dit keer durfde ik wel te vragen waarom ik mijn schoenen moest uitdoen bij de voordeur, het is vooral hygiënisch. De man van Annabelle was ook thuis. Hij lag te slapen en ging later op de dag weer naar zijn werk. Tussendoor kwam nog een neef van haar man binnen die bij Annabelle en haar man woont. Het interview zelf duurde hooguit een uur. Annabelle had een goed lopend verhaal en ik hoefde tussendoor niet veel vragen te stellen. Toen de man van Annabelle weer terug kwam van zijn werk ging hij koken. Ik mocht blijven eten en durfde ook eigenlijk geen nee te zeggen. Opvallend was wel dat Annabelle en ik in de woonkamer aten en haar man en zijn neef in de keuken. Ik vond het een beetje vreemd maar aan de andere kant was het wel een opluchting want ik had een te kort rokje aan en voelde me daar toch wat ongemakkelijk bij. Ondertussen was ik daar ook al veel te lang en was ik die mensen onnodig aan het ophouden dus toen ben ik naar huis gegaan. Ik vond het gezellig. We hebben naast het interview ook veel gepraat over de dochter van Annabelle en over de kookkunsten van haar man. De vriendin van Annabelle die ik ook had geïnterviewd, belde nog naar Annabelle om te vragen hoe het interview was verlopen.

Korte samenvatting van de inhoud

Annabelle is niet opgegroeid in de Randstad waardoor zij en haar familie toen in een ander cultuurtje zaten. Annabelle is bijvoorbeeld jong getrouwd en heeft toen een dochter gekregen. Ze werkte een beetje voor erbij maar haar man was de kostwinnaar. Er veranderde een boel toen Annabelle besloot te scheiden. Ineens was ze een vrouw alleen met een kind en ze ging een opleiding volgen waardoor ze een betere baan kon krijgen. In deze tijd leerde ze een Egyptische man kennen. De eerste ontmoeting met de islam. Annabelle verteld dat ze het destijds een prettig idee vond dat zij en haar vriend gewoon seks hadden tijdens de ramadan. Dat gaf aan dat de toenmalige vriend van Annabelle niet zo extreem bezig was met het geloof. Later is Annabelle haar huidige man tegen gekomen. Deze was meteen al serieus en stelde Annabelle voor aan zijn familie in Turkije. Annabelle en haar man wonen nu samen en Annabelle wilde zich graag verdiepen in zijn geloof. Zij heeft met een vriendin een cursus gedaan bij Dar-Al-Ilm. En naarmate de cursus vorderde werd zij steeds meer overtuigd. Ze besloot zich te bekeren. Annabelle vind het op dit moment nog wel moeilijk om er met haar ouders en haar autistische dochter over te praten. Ze wil dan ook nog geen hoofddoek dragen omdat ze bang is dat haar dochter dat niet accepteert. Annabelle probeert nu door haar daden te laten zien, aan bijvoorbeeld haar ouders, dat de islam mooi is en niet eng.

2. Interviewtranscript Annabelle

I: X vind ik wel belangrijk om te noemen in verband met een andere cultuur daar. Dat heb ik later gewoon ervaren dat het een andere cultuur is dan hier in X. En uhm een hele leuke jeugd gehad, lieve ouders uh vrij standaard denk ik wel voor menigeen maar voor mij was het wel heel bijzonder. We gingen weg, een camping gingen we altijd naartoe. Ik had een broer-tje vier jaar jonger dan ik ben. Uhm nou goed familie, gezellige barbecuefeestjes enzovoort. En daarna (___) toch wel het cultuurtje van X. Het was vrij normaal dat ik na mijn school ging trouwen. Ik ben dan ook vrij jong getrouwd. Uhm anders was ik bang dat ik over zou blijven. Hoe stom dat nu ook klinkt. ((lacht)) Goed uh ik was uh net 21 getrouwd, zwanger geraakt, dochter gekregen. En ik heb er bewust voor gekozen om te scheiden toen (___) Uhm nu dertien jaar geleden. –

(Haar man komt de kamer binnenlopen om gedag te zeggen.)

I: Uhm even terug denken. O ja jong trouwen, kinderen en scheiden. Ja dat kwam op dat moment door het overmatig alcoholgebruik van mijn ex. Wat mij ertoe zette om te scheiden. En mijn dochter was op dat moment vier. En uhm toen om aan geld te komen een jaar lang huizen schoongemaakt. Ja dat was niet echt ja in die tijd was het heel normaal dat je als vrouw een beetje meewerkte voor de luxe maar niet dat het echt ging om jouw carrière. Dus vandaar dat het meest makkelijke was een beetje huizen schoonmaken en na een jaar dacht ik wil ik dit mijn hele leven doen nee. En daarna heb ik een secretaresseopleiding gevolgd. Kon ik makkelijk combineren met mijn dochter natuurlijk. Kantooruren werken, dus dat was voor mij een reden omdat te gaan doen. Daarna vrij snel werk gevonden na de opleiding. En uh was ik eigenlijk de enige in mijn omgeving die sowieso al gescheiden was, ik kende niemand in mijn hele omgeving die familie niet nou en de buurt. Uh ook nog eens de enige die daarna een opleiding ging doen. Niet in mijn omgeving in ieder geval. Dus ja ik was anders en uh toen vond ik dat Emmen waar ik grotendeels gewoond heb mij niet kon geven wat ik zocht. En wat ik zocht, wist ik niet. Maar ik wist wel dat ik iets moest gaan uitzoeken voor mezelf. Om daar achter te komen ben ik (___) bij de overheid ben ik uh heb ik overplaatsing aangevraagd naar Zwolle. Dat was vanuit Emmen gezien toch wel de stad. ((lacht)) En toen daar gaan wonen met mijn dochter en uhm even denken want ik ga iets te snel. Want ik heb in Emmen nog wel samengewoond met een man. Die was Egyptisch van afkomst. En ik vond het buitenland altijd interessant omdat ik tegen het vijf uur eten was, het acht uur de koffie en (___) Ik wilde wat anders, wat wist ik niet en ik vond dat op dat moment bij een buitenlandse man uit Egypte. Daar ben ik mee samen gaan wonen, ruim drie jaar. Hij is van afkomst uhm orthodox uhm nee moet ik even denken oh koptisch. En uhm omdat ik met hem samenwoonde wilde ik voor mezelf en van hem weten wat heeft je ertoe bewogen om daarin te geloven. En in die tijd wat videotjes gaan kijken. Sorry ik ben zelf opgegroeid zonder geloof dat had ik nog niet vermeld maar van huis uit helemaal niet. En uhm ik kreeg het riep heel veel vragen in me op en ik kwam er niet echt ik kon die vragen niet beantwoord krijgen. Door het kijken van die videotjes uh over uh Jozef en Mozes dat soort dingetjes. Toen heb ik een nare bijmaak gekregen van het apostolische geloof. Ik ben nu wel heel erg hard bezig merk ik hoor. Want in mijn pubertijd had ik vriendinnen die van huis uit apostolisch waren en uh ondanks dat die meiden veel vrijer waren met de jongens dan ik -- was wat een hele andere oorzaak had – Ik ben op vrij jonge leeftijd verkracht en dat weerhield mij ervan te ver te gaan met jongens, negen. Dat vormt je ook voor een gedeelte. Mijn vriendinnen waren (___)

C: Door een bekende?

I: Ja nee voor mij niet. Hij woonde achter ons maar ik kende hem eigenlijk niet. Als kind van negen houd je je niet met pubers bezig. Het was een jongen van zestien. Maar daar hou je je

ook niet mee bezig op zo'n moment natuurlijk. Dus ik kende hem eigenlijk niet, alleen zijn naam en dat ie achter ons woonde. Ja hij is naar een jeugdhuis ofzo tuchthuis ofzo gegaan heb ik begrepen. Mijn ouders vinden dat eigenlijk een onderwerp waar, ik denk te gevoelig. Ik heb wel eens wat geopperd maar ze wilden het er eigenlijk nooit over hebben. Ik heb alleen gehoord dat hij heeft wel meer gedaan en heeft ook vaker in de gevangenis gezeten. Het was niet zo'n fijne jongen waarschijnlijk. ((lacht)) Uhm om even terug te gaan naar het apostolische. Haar vader had gezegd van jouw vriendinnen zijn hoeren omdat ze uitgaan. Hij heeft zijn dochters weleens opgehaald uit een discotheek. En uh dat ging allemaal behoorlijk ver. Terwijl ik dacht ik doe toch helemaal niks, ((lacht)) je moest eens weten. En uh de ex-schoonouders van mij, ontzettende lieve mensen gereformeerd. Wel een geloof waar ze het heel druk of heel druk, hij was diaken. Ja toch wel behoorlijk bezig met de kerk. En zij vonden het heel erg jammer dat ik dat wij niet voor de kerk wilden trouwen. Ik heb toen heel eerlijk gezegd van hoe kan ik voor de kerk trouwen als het ergens om gaat waar ik niet achter kan staan. Dan vind ik dat schijnheilig en zo zie ik dat en dan kan ik ook niet in de kerk trouwen. Dat hebben we ook niet gedaan. Ik kreeg wel een bijbel. Ja het zag er wel leuk uit en het stond wel grappig in de kast. Meer had ik er ook niet mee en mijn ex ook niet. Die ging ook nooit naar de kerk. En uh hij komt uit een heel klein boerendorp uhm waar iedereen elkaar kent. Een klein plaatsje bij (Groningen) net iets meer dan een gehucht. Weet je met een slagerij, een supermarkt- je, uiteraard de kerk waarschijnlijk wel meer maar dan houdt het wel op. Dus dat was dan een beetje dan het verleden voordat ik naar Zwolle ging waar daar was ik blijven hangen. Ja na de Egyptenaar ben ik naar Zwolle gegaan om me te ontplooien en ook omdat ik hoopte dat mijn dochter meer afhankelijk zou worden van mij waardoor we een betere band zouden krijgen. Ik kwam er in Zwolle achter dat het te maken had met autisme. Iets wat ik voorheen niet wist. In Zwolle had ik een heel leuk leven. Heel leuk leven met mijn vrienden leuke dingetjes doen. Werken ja hè bij de belasting. En uhm weet ik wat doen en vakantie en dat ging allemaal hartstikke leuk, ik had geen zin in een man in mijn leven. Lang leven de lol een beetje de pubertijd die ik op een andere manier beleef zeg maar. En een van mijn vriendinnen had ik op vakantie leren kennen. Die woonde in Amsterdam en zij kwam weleens bij mij en ik kwam weleens naar haar toe. En op een van die uitjes in Amsterdam ben ik mijn huidige man tegen gekomen. Wat is al zei, hij is Turks van afkomst woont hier sinds 1998. Ik leerde hem kennen in een discotheek en hij was heel erg uhm uhm netjes. Ik kende dat eigenlijk helemaal niet van een man. Dat ze zo netjes konden zijn in plaats van opdringerig. Hoffelijk me bij haar huis afzetten, niet aandringen, niet verder gaan dan dan vragen om een kusje en niet eens proberen. Ik dacht van nou ja Jezus ((lacht)) dat is helemaal nieuw voor mij. En uh je bent natuurlijk ook geen zestien meer dus dan sta je anders in het uitgaansleven. Ik was natuurlijk al wel ergens in de dertig. En hij is toen nog een avond bij mij geweest in Zwolle. Kort erna anderhalve week later. En opnieuw is hij diezelfde avond weer naar huis gegaan. En ik dacht bij mezelf nou dat is de moeite waard. ((lacht)) Nou ben ik nog een heel belangrijk dingetje vergeten. Na die Egyptenaar die koptisch is, was er nog iemand waar ik heel lang iets mee heb gehad. Een Turk ook islamitisch, mijn eerste kennismaking met de islam. En ik vond dat op dat moment heel positief want we hadden seks tijdens de ramadan. Toen dacht ik van dat is niet zo'n extreme moslim. ((lacht)) En hij wilde ook wel eten en dat zag ik als positief op dat moment. Op dat moment wel maar ik wist ook niet beter op dat moment. Maar dat was dan natuurlijk niet zo positief. Wat ik van Emmen ken over islam dat is.. ik zit te denken in Emmen wonen weinig Egyptenaren en merendeel Turken en Marokkanen en vooral Turken. De Turken die in Emmen wonen die zijn van een familie, kennis van, neef van, nicht van of weet ik veel wat. Die die (___) En wij zien Turken als moslim e dus dat wordt geassocieerd met dus vandaar dat ik die vriend die ik toen had dat als positief bestempelde van tijdens de ramadan dus niet hield aan de regels. Dus van hij is niet extreem en hij is wel hij is Nederlands. Ja dus dat was een pluspunt ja en later heb ik dat

natuurlijk anders ervaren. Hij kon mij heel moeilijk loslaten, dat heeft heel veel problemen met zich meegebracht en dat ik naar Zwolle ben gegaan na Emmen dat is eigenlijk voor mij heel positief geweest omdat hij niet wist waar ik woonde en we konden elkaar dan loslaten. Dat moest op een gegeven moment ook wel. Hij heeft mij nog geprobeerd te traceren via werk enzovoort. Dat was minder leuk en minder makkelijk. En ik ben bedreigd door andere in die tijd van zijn familie in Emmen. Ik was allang blij dat ik in Zwolle woonde of werkte want daar kon ik normaal de straat weer op en uh ik had me nooit voor de islam geïnteresseerd. En uh die vriendin die in Amsterdam woonde, die ik op vakantie heb leren kennen, zij is Indisch – Indo van afkomst. Zij uh heeft een vriendin uhm waar ze heel veel mee omgaat, een Surinaamse en een Marokkaanse. En zo leerde ik een klein beetje over de islam via die Marokkaanse. Ik hoorde toen eigenlijk uhm als je godvrees hebt dat je dan niet zomaar tijdens de ramadan kan eten en op die manier ben ik daar langzamerhand anders over gaan denken en en zag ik wel in dat wat die uhm man uit Emmen deed niet goed was. – En intussen was ik toen bij mijn man. Nog steeds heel bescheiden en beschaafd enzovoorts (en kwam steeds meer in Amsterdam) en uhm situaties hoe hij daar over denkt uhm intrigeerde mij. En uhm toen gaf hij ook antwoord ook uhm maar dat heeft met islam te maken dat komt vanuit de islam. En dat zette mij aan het denken. Het grote verschil voor mij was in het begin toen ik hem leerde kennen is dat als wij op bed lagen en hierachter stond een moskee en uhm dat wij in één keer dat er omgeroepen werd voor het gebed opgeroepen werd en dat mijn man in één keer vanuit het kussen naast me ging liggen en dat ik zei doe normaal. Ja ik kende een hele andere kant vanuit Emmen. Ik snapte dat helemaal niet. ((lacht)) Dus ik heb heel veel omschakelingen moeten maken om dat te begrijpen. Van wat is goed en wat is niet goed en ik kreeg op het werk ook steeds meer de vraag toen ik aan het pendelen was (___) met mijn huidige man en we niet samenwoonde (___) we gaan verlovén, we gaan trouwen en dat ze zeiden van moet je dan geen hoofddoekje om? Mag je dan nog wel werken? En op een gegeven moment gaf ik de antwoorden die ik van mijn man hoorde en uhm maar je gaat je steeds meer dingen afvragen. Met name ook voor mij uh hoe hij sommige zaken bekeek en en dat hij zei van nee je ouders zijn heel belangrijk en je moet netjes zijn naar je ouders en dat zei mijn moeder ook wat is hij netjes hier en zorgt altijd voor het eten, mijn vader kan amper een ei koken en hij maakt hele gerechten voor mijn ouders klaar. En hij zorgt goed voor mijn dochter. Dat vind ik ook heel bijzonder hoe hij daar mee omgaat. Uhm --- Hij betrok mij gelijk bij zijn familie, vrij snel. En dat vond ik een een een gigantisch pluspunt omdat ik wel weet dat ik omdat ik gescheiden ben en een kind heb, daar wordt in sommige landen en culturen toch heel anders tegenaan gekeken. --- Hij heeft hier een zus wonen en een broer wonen en goed de rest woont allemaal in Turkije. En uh -- Dus ik was heel blij dat zijn familie en hij ook zei van dat we volgend jaar naar Turkije gaan zodra het mooi weer wordt en daar langs om alle familie te ontmoeten. En uh daar was ik heel blij mee van oké ik word in ieder geval geaccepteerd. Ja hij was vrij snel serieus want eh we hebben elkaar in juli leren kennen en we zijn in september, eind september hetzelfde jaar met zijn tweeën op vakantie geweest naar Griekenland. En ehm daar heeft hij mij ook gevraagd als we serieus verder gaan dan heb ik één verzoek aan jou: wil je alsjeblieft geen varkensvlees meer eten? Dus ik dacht dan mag ik dadelijk geen alcohol meer en dan moet ik zeker stoppen met roken en ehm ((lacht)). Nee hij zegt nee serieus dit is het enige wat ik je vraag voor de rest ga ik je niks verplichten of dwingen of opdringen of wat dan ook, ik wil alleen graag dat je geen varkensvlees meer eet. Dat vond hij toch wel een heel dilemma dat ik varkensvlees at. Omdat we heel veel samen zijn en en hè lichamelijk alles delen, ook in de pannen, dat ik dan voor mezelf varkensvlees klaarmaakte dat vond hij eigenlijk ook niet fijn. En daar was hij ook heel duidelijk in. Alcohol was hij niet zo moeilijk in omdat hij ook wel wist dat ik alleen dronk met uitgaan en niet thuis. Maar ik ga ook niet meer uit. Ja omdat ik me dan vrijer voelde met

dansen dat was wel een beetje de reden en ik vraag me ook af is het echt nodig? Maar het is heel erg geaccepteerd om te drinken. En toen even denken de familie heeft mij geaccepteerd –
C: Griekenland

I: Griekenland, geen varkensvlees meer eten. Ik at op dat moment een varkenshaasje en dat was toch wel erg lekker. ((lacht)) Ik was bang dat ik de rookworst van de Hema zou gaan missen en ehm speklappen op de barbecue. En Zwolle heeft ook nog wel – ehm ten eerste dacht ik dan kan ik gewoon kip gaan eten want we hadden het nog helemaal niet gehad over hala ofzo. Dus je kunt heel veel dingen gaan eten dan wat geen probleem is en uhm heb ik ook gedaan. We woonden apart maar ik at geen varkensvlees meer. Uhm Toen ik in Amsterdam ben gaan wonen ben ik automatisch wel halal gaan eten omdat mijn man natuurlijk halal eet. Even kijken hoor— We zijn na twee jaar, anderhalf, twee jaar gaan trouwen en uhm toen woonde ik nog in Zwolle omdat ik mijn werk daar had. Mijn man is aannemer en we zagen elkaar dus alleen in de weekenden. Uhm Ik ben vrij snel een dag minder gaan werken. (___) dat ik in Amsterdam ben gaan werken en ehm eigenlijk hier ook begonnen met halal eten. Verder nog niks wetende over de islam. Totdat ik wat meer gesetteld was. Ik had het druk met het nieuwe gebeuren van het autisme hè het gewenningsproces en en van hoe ga ik daar mee om enzovoorts enzovoorts. Cursus gevolgd, in Amsterdam een vervolgcursus gevolgd. Daar kwam toen wat meer rust in en toen ben ik me gaan interesseren voor de islam. Dat was er al wel op de achtergrond maar alleen ik had het te druk met andere dingen. Ik moest mijn man helpen want die had een administratie of zoals hij dat noemde geregeld en ik kwam er al vrij snel achter dat het gewoon zoals bij de boeren met bonnetjes in een zakje en dat ging naar de boekhouder. Dus ik moest of ik moest ik vond het wel heel erg nodig om dat te digitaliseren en dat allemaal op te zetten en een nieuwe boekhouder zoeken en er waren geen verzekeringen dus ik moest heel veel regelen. Maar uhm interesse gekregen en ik was ook al een beetje aan het zoeken, ramadan had ik ook al een keer meegemaakt met mijn man en als jij wilt eten geen probleem. En dan op zondag dat hij dan zei van zullen we op een terrasje gaan zitten en dan dan dacht ik nee want dat vind ik niet leuk voor jou. En uhm ik ging dan wel brood eten in de keuken als hij in de kamer was -- maar niet waar hij bij was want dat vond ik niet plezierig en uhm roken is voor hem geen probleem want hij rookte niet, nooit gedaan ook. Dus als ik in zijn bijzijn rookte dat stoorde hem toch al niet. Dat was geen verleiding voor hem. Ik moest alleen wel wennen uren met de ramadan van elkaar wel mogen kussen en en en dat was ook nieuw voor mij. Ik ken niemand in de familie die iets met de islam te maken heeft, alles wat ik toen we samenwoonde leerde was gewoon nieuw voor mij. Uhm de manier van eten, de manier van leven. Ik kom uit zo'n beschermd gezin eigenlijk – en omgeving, ik vond alles leuk om te ontdekken en en dat trok me ook enorm en het motiveerde me ook om weer te gaan zoeken en om meer te gaan ontdekken. En wat wil ik? En wie ben ik dan enzovoorts. En juist door door de denkwijze van mijn man hoe hij situaties ja hoe hij dan dan uhm situaties benaderde zeg maar met betrekking tot werk, mensen, familie uhm en en dat een aantal zaken door zijn cultuur kwam en en het onderscheid islam en cultuur uhm -- waar wij tegenaan liepen had altijd te maken met cultuur en bijna nooit met islam. Ik wilde wel weten waarom ik geen hoofddoek hoefde te dragen omdat ik zijn vrouw was en of ik nog wel mocht werken. En ik wilde dat eigenlijk tegen mijn collega's kunnen zeggen dat ik – vanuit mijn eigen leer. Ik had ook collega's op kantoor, Turkse meisjes waren dat met een hoofddoek die gewoon geneens wisten waarom ze een hoofddoek droegen. Mijn mama doet dat ook en oma doet het ook, ja dat begrijp ik maar waarom is dat belangrijk voor jou? En daar hadden ze geen antwoorden op en dat wilde ik gewoon wel. Ik werd gewoon steeds leergieriger en leergieriger, ik wilde het gewoon weten. En toen ben ik gaan zoeken en toen kwam ik bij X.

C: Hoe lang is dat geleden?

I: Twee jaar. Ruim twee jaar geleden ben ik begonnen met een studie die Darm gaf. X en ik zochten iets waar we echt veel meer konden leren over de inhoud van de islam. Wat betekent het? Vragen beantwoord krijgen. Ik wilde dat sowieso graag en we wisten niet hoe en waar we het moesten zoeken. Op een gegeven moment zijn we naar een lezing geweest uhm en daar hebben we een meisje leren kennen X. X is nu een vriendin van ons beiden en uhm en ehm X daar heb ik nu ook nog heel veel steun aan, als ik nog vragen heb of iets wil weten. (___) en we wilden meer en toen zei mijn man er fiets hier heel vaak een bekeerling, een man langs en en uhm die weet misschien wel iets. Nou dat is een goeie als ik hem een keer zie en toevallig zag ik hem een paar dagen later die man bij de tram staan. Dus mijn man de auto stopgezet, ik eruit. ((lacht)) Ik ernaar toe en gezegd van nou ja ik wil graag wat meer leren van de islam en ja je uiterlijk geeft wel aan dat jij bekeerd bent en kun je me op weg helpen. En hij gaf toen wat namen en ook van Darm. Nou en zo bij Darm gekomen en de studie koran van kaft tot kaft. X en ik en nog een ander meisje X hebben we die met zijn drieën gedaan. Ik was wel bang dat ik dingen zou ontdekken waar ik helemaal niet achter kan staan, Straks ben ik met een man getrouwd die dingen gelooft waarvan ik denk hoe kan je hier überhaupt in geloven. Ja daar was ik erg bang voor.

C: Deed je deze studie met de intentie je te bekeren of was het puur informatief?

I: Nee nee informatief. Ik wilde weten van de islam wat het inhield wat het betekende, waar het achter stond, waar het in geloofde. Uhm nee nee ik had uhm mijn man zei oh misschien wordt je ook wel moslim, toen zei ik dat weet ik helemaal niet. ((lacht)) Hij vond het heel leuk. Achteraf weet ik wel dat hij dacht van oh als ze die studie gaat doen dan komt het wel goed. Omdat het zo'n mooi geloof is, ben ik er wel van overtuigd dat zij zich gaat bekeren. Nou die studie gaan volgen en dan groei je ernaartoe in mijn geval, je wordt steeds meer overtuigd van het verhaal en uhm ik ging er in geloven inderdaad. En in het begin heb ik enorm de vraag gehad van is het dan zo dat uhm je krijgt nooit echt overal antwoord op. Dat bestaat gewoon niet vind ik. Ik had al wel het gevoel van er moet iets zijn maar wat weet ik niet. Mijn hele leven al er moet iets zijn, er is wel iets maar ik weet niet wat. Uitgezocht door natuurlijk die Egyptenaar maar dat deed het voor mij niet en de islam dus wel. Vandaar dat ik dus ook inderdaad besloten heb me te bekeren tot de islam. En ik wil nog steeds meer leren en ik vind het nog steeds leuk. Ik heb net vorige week een studie afgerond uhm het was de tweede die ze gaven. De islamstudie 2010 heette die en dat ging ook over de de de over de profeet Mohammed hoe hij leefde en waarom hij uhm hoe hij de boodschappen opving en uhm op welke manier. En uhm de geschiedenis van de islam en uhm dat vind ik zo interessant. Ik vind het zo jammer dat ie afgelopen is. En er komt weer een nieuwe en eigenlijk wil ik die ook gaan doen maar die duurt twee jaar. De vorige waren een half jaar en twee jaar vind ik wel heel erg veel. Het is een avond in de week, drie uur. En uhm ik zei al dat ik begin van dit jaar niet heb gewerkt want ik ben depressief geweest. En eigenlijk wilde ik maar ik was er gewoon niet tot in staat, de lessen die we gevolgd hebben om die uit te werken op de computer. Ik schrijf ontzettend veel, ik schrijf de hele avond door. Ik schrijf meestal gemiddeld acht a-4tjes per avond en die wilde ik uitwerken. Nou dat is er niet van gekomen ik heb het wel allemaal gescheiden opgeschreven op onderwerp. En ik ben nog wel van plan dit uit te gaan werken. Ik denk met mijn nieuwe baan, hè waarmee ik ga beginnen in X. Als ik die uhm als het niet te intensief is, hoop ik dat te combineren. Dat is mijn twijfel eigenlijk een beetje. Mijn man die zegt, toen ik ontslag nam bij de belasting, vond hij dat erg jammer. Maar dat is meer, dat heeft meer te maken met uhm ja als ik als een Turk hoort dat ik bij de belasting werk vinden ze dat gelijk dan heb je de top bereikt voor de Turken. Heel erg, ja heel erg. Een neef van mijn man die nu 25 is die hoorde dat, twee jaar geleden gingen we verhuizen intern van etage 15 naar 17, die dacht gelijk dat ik ook meer salaris zou krijgen daarbij. (___) En die is hier geboren. Dus dat houdt ook in dat geeft ook aan hoe hoe ze dan

over mij denken als ze horen dat ik bij de belasting werk. En daarom vond hij het jammer, het heeft heel veel aanzien. En dan neem je niet zomaar ontslag en ik dus wel. ((lacht)) En uhm mijn man heeft altijd gezegd 'je hoeft van mij niet te werken'. Want sinds wij samenwonen wil hij nooit dat ik de huur betaal. Dat ik niet betaal aan de vaste lasten hier, hij moet voor mij zorgen. Dat zit er heel erg in. Als het niet anders kan maar in principe moet de man altijd voor de vrouw zorgen. Hij heeft nooit een cent gevraagd aan mij. Hij betaald altijd alle vaste lasten. (___) Als jij jezelf vermaakt, ik niet dat je thuis gaat hangen op de bank, ga je de hele dag sporten of fietsen of maakt me niet uit wat je gaat doen of studeren of van mij hoeft je niet te werken. Maar ik denk niet dat ik te lang zonder werk zou kunnen. Maar ik heb altijd wel gewerkt eigenlijk. (___) en als ik er dan nog een studie bij wil doen en het paardrijden en ik zwem een keer in de week dan uh. (___) Er zijn dingen waar ik tegen aanloop en uh een is dan – ben uh al langer leren om teksten te leren en ik ben serieus begonnen met bidden nu ruim een week geleden. Ik zag er ook enorm tegenop. De wassing (___) Met een koptelefoon en een boekje erbij voor de bewegingen en de tekst. Maar het is veel makkelijker dan ben je er een beetje doorheen en dan (___). Plus dat ik (niet vrij ben) met de ramadan Twee jaar geleden had ik de ramadan doorgebracht in Turkije en als je dan de imam dus de oproepen hoort en en die familie is natuurlijk islamitisch en ook dat bidden dat was gewoon super. Uhm hier is dat veel minder, wel met mijn man thuis (___) en mijn moeder is toch wel heel open, toch wel ze probeert het te begrijpen uh maar als ik ga bidden hoe ga ik dat dan zeggen naar mijn ouders toe. Als ik dan ook daar ga bidden als ik bij mijn ouders ben. Ik logeer vaak bij ze. Voor mijn dochter kan ik het al al niet bespreekbaar maken dus dan zo ik alles moeten bewaren voor 's avonds. Dat zal ik ook bij mijn ouders doen omdat ik niet wil dat hun denken dat ik heel extreem ga worden. Ze zijn ook veel te bang dat ik met een hoofddoek ga lopen. Omdat ik sowieso X het autismeverhaal van haar ik denk dat zij mij niet meer zou kunnen accepteren en me nooit meer zou willen zien. En ik denk dat zij daar ook niet in zal veranderen. Dat is een groot punt waar ik over twijfel nog. Dus daar heb ik nog het een en ander uit te zoeken van wat kan ik wel en in hoeverre schaad ik haar daarmee. Het is niet altijd eigenwijzigheid maar soms kan zij ook niet ander. Beetje een heikel punt dat weet ik nog niet. Maar aan de andere kant ben ik daar nu nog niet aan toe. Omdat ik dan uh als ik daarvoor zou kiezen dan zou ik ook moeten besluiten nooit meer naar het strand gaan, geen zonzakanties meer, dus niet wat we nu doen. Want ik zie mezelf niet in zo burkini of hoe dat dan ook heet te gaan zonnen of zwemmen of wat dan ook. Dus ik ben er A nog niet aan toe en B voor mijn ouders vind ik het ook minder.

C: Hoe denk je dat dat beoordeeld wordt?

I: Uhm ik denk ik heb altijd toen mijn dochter kleiner was, ik heb altijd gezegd ik wil alle pijn wel dragen als het haar maar bespaart kan worden. En ook hierin geldt dat weer. Als ik hierop beoordeeld zou worden dan is dat mijn verantwoordelijkheid. Ik probeer naar de buitenwereld toe – door mijn gedrag te laten zien dat de islam mooi is. En dat doe ik ook ook naar mijn mijn ouders toe en ik heb ook nog een nicht dat is eigenlijk een beetje mijn zusje, mijn alles een beetje. En ook naar hun toe. Ik probeer maar gewoon door mijn gedrag, door meer behulpzaam te zijn, meer geduldig te zijn, altijd te helpen met van alles en nog wat hoop ik dan dat dat ik ze in laat zien wat het als persoon betekent om moslim te zijn. Als ik er nu naartoe ga logeren dan ga ik ook koken en ik ga ook meer uit de handen van mijn ouders uh van mijn moeder halen en schoonmaken uh. Ja daar ben ik zeker in veranderd en ik hoop ook door die veranderen dat ze denken dat is, ik hoop niet dat ze denken dat doet ze omdat X dat met haar doet ik hoop dat ze denken dat doet X omdat hij uh vanuit zijn geloof. Dat zeg ik ook weleens tegen mijn moeder. Soms zegt mijn moeder van uh ohw laatst nog vorige week. Mijn moeder is geopereerd en ik ben daar een paar dagen naartoe gegaan en dan zegt hij waarom ga je woensdag je kan maandag toch al gaan om te helpen. Ik zeg denk maar niet dat we dan met heel de familie rond het bed gaan staan dus ik ga woensdag en ik heb met mama

overlegd en mama vond het prima. Jajaja oké was wel een beetje moeilijk dan. Dan laat ik wel duidelijk zien merken dat ik goed voor ze wil zorgen. Nou ben ik even mijn verhaal kwijt. -- Dat laat ik zien door mijn gedrag maar af en toe benoem ik het uh doordat ik dan zeg dat ik het ook zo zie door de islam. Oh dat wilde ik zeggen. Ik ben naar mijn ouders toe gegaan om daar te helpen en dat ze zeggen goh je moet X maar bedanken dat je weer een paar dagen weg mag uit X. En uh maar dat hoeft niet want hij vindt het belangrijk dat ik goed voor jullie zorg, dat is een hele belangrijke prioriteit van hem en dat staat hoog in het vaandel en dat is ook vanuit de islam zo. En op die manier laat ik af en toe het woord islam vallen. Maar dat is wel moeilijk hoor. Omdat mijn vader dan weleens discussie wil aangaan met mij en dan zegt mijn moeder X kom nou. Dat doe ik ook met oma de moeder van moeder, nu 91. Die woont in X en dat is ongeveer 80 kilometer. Uh zorg wel dat als ik in X ben, dan geef ik aan mijn moeder toe aan van ik wil wel even naar mijn oma. Omdat ik weet dat mijn moeder dat stuk niet wil rijden alleen en voor mij maakt dat niet uit. En mijn vader heeft niet altijd even veel zin. Dus dan ga ik met mijn moeder naar X. Maar dat doe ik ook om te laten zien van als er iets nodig is dan ben ik er ook voor je en dan doe we dat samen. Als jij het niet alleen kan dan doe ik dat met jou. En dat deed ik voorheen nooit. Voorheen ging ik naar mijn ouders en dan stond het eten klaar en dan was het wel goed en nu ga ik gewoon koken daar. Mijn moeder is gek op de Turkse rijst, mijn moeder is gek op de Turkse soep en die ga ik dan ook vaak maken daar.

Einde interview

1. Interviewprotocol Maaïke

Algemene gegevens

Interview:	Biografisch-narratief
Algemene gegevens:	Maaïke, moslima.
Datum afname:	23 juli 2010
Plaats afname:	Op het terras van Engels in Rotterdam

Verklaring gebruikte tekens:

I:	Geïnterviewde spreekt
C:	interviewer spreekt
--	voor een korte pauze
---	voor een langere pauze
(__)	wanneer de woorden niet te verstaan zijn
((lacht))	commentaar: reactie/emotie

Elke zin moet beginnen met een hoofdletter en eindigen met een punt

De naam van de respondent (of andere namen, plaatsnamen en namen van organisaties, uitzonderingen zijn namen welke bepalend zijn voor het begrip van het verhaal) mag niet voorkomen in de tekst.

Contactopname

Ik had een oproepje geplaatst op de site www.moslima.nl

Gezocht 'Nieuwe' Moslima's

Beste vrouwen,

Ik studeer godsdienstwetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam en zit momenteel in de afstudeerfase. Ik schrijf een masterscriptie over vrouwen die zich bekeerd hebben tot de Islam. De vraag hierbij is natuurlijk waarom deze vrouwen juist voor de islam hebben gekozen en hoe zij het geloof beleven.

Hiervoor ben ik op zoek naar vrouwen die mij hun levensverhaal willen vertellen. Het vertellen van je verhaal duurt ongeveer een half uur en maximaal een uur. Het verhaal wordt niet gepubliceerd en daarnaast worden feiten als je naam, woonplaats etc. weggelaten in de uitwerking van het interview. Anonimiteit gegarandeerd. Lijkt het je leuk om je verhaal met mij te delen? Neem dan contact met mij op.

Een paar dagen daarna kreeg ik een mail van Maaïke. We hebben telefoonnummers uitgewisseld en een afspraak gemaakt. Vlak voor onze afspraak heeft Maaïke mij nog gebeld met de vraag of we iets eerder konden afspreken en om te vertellen wat ze aan had zodat ik haar zou herkennen. Een blauwe jurk en voor de rest was ze helemaal in het wit.

Ontvangst

Maaïke en ik kwamen ongeveer tegelijkertijd aan. Ik herkende haar meteen aan haar jurk maar natuurlijk ook aan haar hoofddoek. We wilden eerst binnen gaan zitten omdat daar minder geluiden zijn van de straat. Café Engels ligt naast Rotterdam Centraal dus daar is veel volk op de been. Maar aangezien het binnen warm was, zijn we toch buiten gaan zitten. We hebben wat te drinken besteld en zijn toen begonnen met het interview. Na een minuut kwam ik erachter dat het apparaat weer eens niet goed stond ingesteld dus toen moesten we even stoppen. Maaïke is toen opnieuw begonnen maar het voorstellen staat niet op tape.

Interviewsituatie

Het interview vond plaats op het terras. Het was aan het einde van de middag dus er waren veel mensen die naar het station liepen. Op het terras was het rustig. Er zat nog één ander tafeltje met twee mannen. Ik was tijdens het interview wel een beetje bang dat er bijvoorbeeld mensen naast ons zouden komen zitten en dat het de opname zou verstoren. Maar het bleef rustig. Maaïke ging goed van start. Ze vertelde veel over de periode waarin ze onderzoek deed naar de islam. Dit verhaal eindigde bij haar bekering. Toen ik haar vroeg wat haar ouders ervan vonden, werd Maaïke een beetje stil. Ik moest veel vragen stellen. Maaïke deed er luchtig over maar ik kon wel zien dat ze er moeite mee had. Het gesprek ging weer wat soepeler toen ik wat vroeg over haar vriendinnen. Maaïke heeft veel vriendinnen en dat geeft haar veel plezier. Maaïke leefde op toen ik uit het niets begon over die ene vriend die ze in het begin van het verhaal een keer noemde. Het bleek dat het nog steeds haar vriend is en ze vertelde glunderend dat ze ook gingen trouwen. Aan het einde van het interview heb ik haar nog twee vragen gesteld. Maaïke vertelde dat ze heel open is en zaken graag bespreekbaar maakt en om haar te testen heb ik haar toen heel direct gevraagd of ze nog maagd was. Zonder ook maar een seconde ongemakkelijk te zijn, gaf ze antwoord. Aan het einde hebben we nog wat gepraat over het werk van Maaïke en haar toekomstige huwelijk. Toen ging Maaïke naar het station en ik fietste naar huis.

Korte samenvatting van de inhoud

Maaïke verteld veel over hoe haar leven als fanatiek christen een wending nam. Ze weet zelfs de data nog van bijvoorbeeld de dag dat ze haar eerste koran kreeg van een meisje van haar opleiding. Maaïke verteld dat ze veel in discussie ging met meiden van haar opleiding over de islam en het christendom. Op een gegeven moment had Maaïke het idee dat ze er niet meer omheen kon en dat de islam voor haar het ware geloof was. Haar ouders hebben moeite met de situatie. Zeker toen Maaïke een hoofddoek ging dragen en dat is nog steeds zo. Maaïke woont nog bij haar ouders maar haar moeder en haar zus willen niet met Maaïke naar buiten omdat ze een hoofddoek draagt. Dit is moeilijk voor haar. Maaïke heeft sinds haar bekering nieuwe vriendinnen gekregen. Daar doet ze leuke dingen mee. Maar uitgaan, strandvakanties en drinken doet ze niet meer. Ook gaat Maaïke trouwen met een moslim. In het interview zegt Maaïke op een gegeven moment: 'Ik ben gewoon gelukkig.'

2. Interviewtranscript Maaike

I: Toen dacht ik dit is het gewoon, weet je wel en ik ging wel eens op kamp met die met die mensen en uh nou dat kamp was helemaal fantastisch want uh ja de heilige geest weet je wel en dit en dat ik was helemaal woehoe christelijk. ((lacht))

C: Oh

I: Ja, ja en toen was ik ook van mijn vriend toentertijd afstand genomen. Ik denk nee dat gaat niet weet je hij is moslim ik ben christelijk, ik wilde echt – ik wilde gewoon een christelijke man klaar.

C: Oké toen was je zeventien?

I: Ja toen was ik zeventien. Klopt, was ik zeventien. En toen ik zeg maar echt heel fanatiek christelijk was, bezig was met het christendom ging ik een opleiding doen, volgen zeg maar in Rotterdam. En ik ging steeds met hun in discussie en ook vanuit daar ging ik me steeds meer verdiepen in het christendom om hun te overtuigen zeg maar van het christendom. En hun wilde mij eigenlijk overtuigen van de islam. Dus maar goed ik werd steeds, ik dacht ohw op de een of andere manier ik ging wel met twijfels naar huis. Ik ging met vragen naar huis. En daarom werd ik nog fanatieker in het christendom. Ik dacht ja dag weet je, ze krijgen mij echt niet. Nou en toen ik ging dus mee met dat kamp en ik dacht echt van dit is het gewoon en ik zei ook tegen die meiden van goh laat het gewoon dit is het ik ben christelijk klaar. Maar goed. Hun hadden echt zoiets van ja nou ja nu ben jij (—)

Ik merkte gewoon dat dat blije gevoel vanuit het christendom zeg maar dat dat bleef niet. Ik ging gewoon verder nadenken, dieper nadenken. Ik ging nog meer met die meiden in discussie en ik dacht van ja maar hun stelde het zo mooi en zo goed en het klopte gewoon allemaal en ik voor mijn gevoel had ik er niks meer op in te brengen. Ik denk van ja, ik ging zo erg twijfelen. Nou toen heb ik op, ik weet de datum nog 15 december --2006 geloof ik, heb ik de Koran gekregen. De Nederlandse Koran van dat meisje dan, een Marokkaans meisje. Ja nou dat dat de Koran was zeg maar. Dat boek heb ik toen de eerste twee weken niet aangeraakt. Ik durfde het echt niet, het zat in mijn schooltas en ik denk laat maar lekker daar. Omdat ik op de een of andere manier gewoon bang was denk ik, bang voor de waarheid of bang voor wat er komen ging. Dus dat christelijke gevoel was er niet meer echt. Ik weet nog dat ik een keer naar de kerk ging dat was volgens mij voor of na kerst ik weet niet en toen zei de dominee ook iets over de islam ofzo en over moslims en toen dacht ik van nou dat klopt echt niet wat je zegt. Dat uh moslims niet dat vreugdegevoel kunnen hebben als ze in het christendom hebben. Toen dacht ik ja het klopt niet en toen dacht ik van zo ik ben gewoon de islam aan het verdedigen in de kerk. Dus uhm – ja ik ging gewoon steeds dieper in gesprek met die meiden en over Jezus zeg maar ja wie is Jezus? Is hij profeet of is hij God of nou gewoon een mens weet je wie is hij nou want ik heb hem altijd als God gezien. Ik aanbidde hem ook, ik sprak tot hem. Dus dat was echt mijn grootste twijfel en is hij opgehangen aan het kruis zeg maar. Dat waren echt de dingen daar twijfelde ik aan en dat was ook het moeilijkste wat is los moest laten toen ik me bekeerde maar goed. Even verder naar die tijd zeg maar. Nou ik ging steeds meer in gesprek en over de hoofddoek natuurlijk en vrouwenonderdrukking en al die vooroordelen ik wilde allemaal weten hoe het zat. Ja toen kreeg ik ook weer contact met die jongen zeg maar. Ja ehm ja en hij had zoiets van nou blijf jij maar lekker christelijk en uh voor mij hoeft je echt geen moslim te worden en eh ja weet je je hoeft dat allemaal niet te doen en wat voor een gevolgen het mee zou brengen met mijn ouders en met de familieband natuurlijk. Maar goed mijn drang naar de islam werd, bleef gewoon en eigenlijk was ik gewoon vrij snel overtuigd. Dat dat de waarheid voor mij was en dat dat hetgeen was waar ik echt in geloofde.

C: Oké

I: Ja het was allemaal zo duidelijk en uh met die meiden, ze gingen me echt boeken geven en ik ging zelf dingen opzoeken op internet. Ik ging boekjes kopen ook over de bewijzen zeg maar die vanuit de Koran in de wereld zijn en dingen die je naar mijn idee, ik kon het gewoon niet meer ontkennen. Ik dacht van nou – alle wonderen en heel heel de zwangerschap zeg maar van de vrouw dat dat al in de Koran staat vermeld terwijl de mensen nog geeneens wisten hoe dat allemaal zat en ja hoe de zwangerschap ja hoe dat ging zeg maar. Die die periode en dat het in de Koran staat vermeld terwijl die mensen daar nog geen kennis over hadden, denk ik van ja dat is voor mijn idee al een bewijs van ja er een bewijs van ja dat je daar niet onderuit kan zeg maar. En nog meer van die dingen en ik denk van nou ja – er kwamen van die dingen – ik ging meer over de Bijbel lezen en ik dacht gewoon ja er staan gewoon tegenstrijdigheden in en voor mij voelt het gewoon niet meer klaar, ik vind het niet meer zoals het moet zijn. En dat was de Koran voor mij wel dat is gewoon zoals het moet zijn.

C: En wanneer kwam het punt dat je dacht ik stap over, ik stop met fanatiek christen zijn?

I: Ja nou dat was eigenlijk vrij snel. Toen ik die twijfel weer kreeg toen dacht ik van dit is niet goed. Als ik weer die twijfel krijg en ik ben zo, een paar weken zo een paar maanden zelfs zo fanatiek met christendom bezig geweest en ik krijg weer opeens die twijfel en die meiden kunnen mij weer overtuigen en die kunnen mij weer stil krijgen terwijl ik niks in heb te brengen, denk ik van nou weet je dat is voor mij en die wonderen ik kon er gewoon niks meer tegenin brengen ja. Ik denk dat in februari, ik had ik december die Koran gekregen en in februari. Natuurlijk ik had echt heel veel vragen en heel veel twijfels maar mijn gevoel lag al wel dicht bij de islam zeg maar. Ik weet niet dat is snel gegaan. Ja en mijn moeder en iedereen kwam er ook wel achter dat ik ermee bezig was en uh ik had mijn Koran verstoep maar die had ze gevonden en uh.

C: Waarom had je die verstoep?

I: Ja ik schaamde me, ik wilde niet dat dat iemand er vanaf zou weten. Ja en uh dat is voor mij denk ik ook wel een bewijs geweest zeg maar dat ik mijn gevoel al meer bij uh lag dan bij christendom.

C: En wat zei je moeder toen ze het vond?

I: Ja van uh ik weet niet waar je allemaal mee bezig bent maar uh ik heb je Koran gevonden dit en dat. Nou toen zei ik van nou ik ben alleen maar aan het onderzoeken en uh terwijl ik eigenlijk al een beetje wist dat ik moslim wilde worden. Ja en uh je weet je doet je familie gewoon pijn ermee en ja ik heb ze er misschien te weinig bij betrokken dat kan ook. Ik heb heel veel dingen uh gedaan zeg maar. Maar goed. --Nou ja en toen uh --de zomer kwam --- Ik had nog een vakantie geboekt met mijn vriendin naar Spanje.

C: Mmm

I: Moest ik lekker met mijn bikini op het strand gaan lopen en toen had ik zoiets van nou dat wil ik eigenlijk helemaal niet. Ja omdat het niet toegestaan is. Maar goed ik en gewoon lekker op vakantie gegaan en uh lekker in mijn bikinietje lekker op het strand lekker zonnen. Ik dronk geen alcohol meer toen want daar was ik al mee gestopt. En zij wist er ook vanaf dus dat is nog steeds mijn vriendin trouwens. Dus ja uhm ja even denken hoor. – onderzoek en toen in september nee in oktober, oktober 2007 toen was ik negen maanden met de islam bezig. Toen had ik zoiets van nu is het genoeg, nu ga ik me gewoon echt officieel bekeren. Ja toen ben ik de shahada ik weet niet of dat, ((C. knikt)) de geloofsgetuigenis ging ik uitspreken in de moskee met die meiden van school erbij ja. Ja ja niet met een imam maar wel met een vrouw die daar best wel de regie heeft in de moskee voor de vrouwen zeg maar. Ja de mooiste dag van mijn leven eigenlijk. Maar goed ik denk dat mijn ouders, mijn vriendinnen wisten wel dat ik er mee bezig was, is las veel over islam en opeens at ik geen varkensvlees meer en opeens dronk ik geen alcohol meer dus voor hun was dat ook een teken. Maar goed ik uh ik heb ze er niet heel erg bij betrokken en uh dat wilde ik ook niet. Dus 26 oktober 2007 heb ik de shahada gedaan. Ja uh.

C: Heb je ook een nieuwe naam?

I: Nee dat heb ik niet. Ik heb er wel over nagedacht maar ik dacht van nah maar het is ook niet verplicht zeg maar. En ik denk mijn ouders hebben mij die naam gegeven en uh ik ben Maaïke, heel mijn leven ben ik Maaïke genoemd. Ik zie ik zie daar ook niks in voor mij persoonlijk. Al had ik nou een naam die niet mocht ofzo maar nee ik ben trots op mijn naam. Ik denk ik ben Maaïke klaar. Mijn persoonlijkheid is niet veranderd dus dan hoeft mijn naam ook niet veranderd te worden. ---

C: En toen moest je het vertellen.

I: Ja ja dat gebeurde ongeveer drie maanden na mijn shahada en uh in december. Rond de kerst was dat ook dat weet ik nog precies. We hadden ruzie, we hadden wel vaker ruzie daarover en toen dacht ik van nou ik kan het niet meer voor me houden, ik vertel het gewoon. Ik ben moslim klaar. En toen had ik dat verteld en toen uh ging ik naar boven – huilen. Ja dat denk ik maar goed toen uh toen was het eruit en ik denk dat voor het grootste deel de spanning weg was in die tijd maar het is er niet beter op geworden.

C: Nee?

I: Nee. Nee. Mijn moeder uh nou ik ben al sinds ik mijn hoofddoek draag, februari 2008, toen uh

C: Hoeveel tijd zat er tussen je bekering en dat je een hoofddoek ging dragen?

I: Drie maanden ja drie maanden nee wacht, oktober, november, december, januari. Vier maanden. Ja vier maanden.

C: Maar dat is best wel vroeg?

I: Ja ja ik weet niet. Ik was er natuurlijk al best wel lang mee bezig hè? Al negen maanden en ik vond het gewoon al heel mooi eruit zien en de reden waarom je die hoofddoek draagt vind ik gewoon prachtig en ik wilde ook dat mensen aan mij zagen dat ik moslim ben zeg maar. Ik wilde het ook echt gewoon laten zien. Zo van ik ben moslim, ik ben er trots op klaar. Ja en ik begon in februari ook met een nieuwe opleiding dus ik dacht dat is ook een mooie ja een nieuwe start dus. Ja sindsdien ben ik niet meer met mijn moeder weggeweest en met mijn zus. Ze willen niet met me gezien worden met een hoofddoek. Dus dat is er niet echt beter op geworden maar goed uh. –

C: Maar ze willen niet met jou de stad in?

I: Nee nee.

C: Maar hoe gaat het dan thuis?

I: Op zich nu is het wel rustig. Soms zijn er natuurlijk wel spanningen en uh --- ja het is gewoon die hoofddoek als ik mijn hoofddoek niet zou dragen dan dan zou er geen probleem zijn. Maar het is mijn hoofddoek en uh ja dat vinden zij toch een vorm van ja onderdrukking of dat ik ermee te koop loop en ja ik weet niet. Ik doe er nu wel heel luchtig over maar

C: Ja

I: Het is wel heel moeilijk.

C: En je vader?

I: Mijn vader is, ik denk dat mijn vader er een beetje tussen mijn moeder en mij in zit. Tegen mijn vader uh hij kijkt mij wel aan met mijn hoofddoek en soms kom ik hem wel tegen op straat en dan gaan we samen, hij werkt ook in X. en dan gaan we samen naar huis en dan dan is hij gewoon mijn vader zeg maar. Ja en dat is iets ja volgens mij is het zo dat hij een beetje tussen mij en mijn moeder in zit. En dat neem ik hem ook niet kwalijk ja.

C: En de rest van de familie? Want die zijn dus allemaal gereformeerd?

I: Mij oom en tante ook niet meer en mijn opa en oma nog wel maar mijn opa en oma zijn echt lief gewoon.

C: Ja?

I: Ja. Echt waar ze zijn gewoon.. toen ik het vertelde natuurlijk ze schrokken wel heel erg maar ze hadden het denk ik erger gevonden als ik zwanger werd ofzo of als ik lesbisch was

geworden. Ja dat vonden ze erger ja dat hebben ze ook gezegd. Weet je meid je bent gelukkig, dat ik nog in God geloof, dat ik bidt, dat ik met geloof bezig ben dat vonden ze heel mooi. En ze gaan ook met mij over praten en uh mijn oma vraagt altijd over mijn hoofddoek en hoe ik het doe en uh ja gewoon weet ja die mensen zijn echt heel lief, echt heel lief.

C: En vriendinnen van voor de bekering, ben je daar nog bevriend mee?

I: Ja met één nog heel goed zelfs. Die ken ik al vanaf de middelbare school. Dat is ook die vriendin van de vakantie. En zij heeft ook zoiets van goh meid dat is jouw eigen keuze en uh ik ben ook gewoon I. Zij ziet, zij kent mij al vanaf mijn veertiende ofzo en die ziet gewoon, qua karakter ben ik niet veranderd zeg maar. Maar het is gewoon puur, ik ga niet meer uit, ik drink geen alcohol meer, ik ga niet meer naar het strand en dat soort dingen dus maar voor de rest ben ik gewoon I. we gaan naar de stad, we gaan naar de film, we doen leuke dingen en uh dat is echt heel leuk en mmm dat is mijn enige vriendin waar ik nog echt goed mee contact mee heb. En dan zijn er nog wel vriendinnen van vroeger die ik af en toe zie die ik gewoon tegenkom maar niet om met hun af te spreken. Maar dat uh we groeien toch op de een of andere manier toch uit elkaar denk ik.

C: En je nieuwe vriendinnen zijn allemaal moslim?

I: Ja moslim. Ik heb twee hele goeie vriendinnen die zijn ook allebei bekeerd.

C: Oh

I: Ja ja ik merk toch dat dat – ik heb toch ook wel een paar Marokkaanse meiden waar ik mee omga maar dat is toch anders. Zeg maar die meiden die ook bekeerd zijn, gewoon ja je hebt echt die band. En qua karakter passen we ook bij elkaar en het is gewoon echt superleuk.

C: En is het met de Marokkaanse meiden dan anders omdat ze uit een andere cultuur komen?

I: Ja ook maar ook qua beleving van de islam is ook gewoon anders omdat hun ermee opgegroeid zijn en uh – Ik kan er niet echt wat over zeggen iedereen beleeft het op zijn eigen manier maar ik denk -- dat het dieper zit omdat je hebt er toch speciaal voor gekozen, je hebt er dingen voor gelaten, je hebt er nieuwe dingen voor moeten doen. Ik denk ja er zit wel een verschil tussen bekeerlingen en gewone moslims zeg maar die echt ja met de islam zijn opgevoed. Ja ja ja dat denk ik wel. En ook de thuissituaties zijn bij bekeerlingen toch vaak anders zeg maar.

C: Ja

I: --

C: En die vriend je had op je zestiende is dat nog steeds je vriend?

I: Ja ja ja ((lacht)) (I. gaat wat rechter zitten en haar ogen gaan stralen) ohw ja al zes jaar nu dus uh ik weet niet we zijn echt veel dichter tot elkaar gegroeid en uh ik weet niet hij is ook gewoon serieuzer. En hij is ja ik weet niet gewoon we zijn echt maatjes. Echt superleuk. En in het begin had ie zoiets van I. doe maar niet ja en ik denk hij dacht ook dat het een opwelling was denk ik. Maar hij had zoiets van weet je voor je ouders en je hoeft het niet te doen en blijf gewoon zoals je bent. En ik had zoiets ja ik wilde gewoon moslim worden klaar. En in het begin natuurlijk hij vond, hij vindt het heel mooi sowieso hoor want ja ik ben ook moslim geworden dus uh voor hem is het ook mmm voor hem is dat ook een geruststelling. Ik weet niet of we nog bij elkaar geweest waren als ik geen moslim was geworden zeg maar.

C: Vanuit hem of vanuit jou?

I: Ik denk vanuit allebei. Ik had ook toen ik heel erg met christendom bezig was had ik ook zoiets van ja weet je ik hoef geen moslimman zeg maar dus maar nu is het echt helemaal leuk. We gaan ook trouwen. We hebben nog geen datum maar wel zo snel mogelijk. Maar uh ik ben ook ik zijn familie opgenomen en (___) hij studeert nu ook, hij is ook bezig met zijn scriptie en dus en dan een beetje werken en uh maar uh ja hij is ook nog maar 22 best wel jong nog. Hij heeft ook zoiets van nog even rustig aan en dan uh ja het is wel heel leuk.

C: Het is wel een rustige jongen?

I: Ja rustig qua karakter en uh –

C: Serieus?

I: Ja niet een straatmarokkaan die je hier in Rotterdam ziet. Ja kijk hij wil ook met mij trouwen en hij weet ook dat een relatie in de islam niet goed is zeg maar. Je kan beter gewoon trouwen. Maar goed wij kunnen nog niet trouwen dus uh ja uh nog even wachten.

C: Maar waarom niet, je kunt ook op maandagochtend trouwen?

I: Ja ja klopt. We kunnen ook voor de islam trouwen maar hij heeft zoiets van ja als ik trouw met jou wil ik een huisje hebben en gewoon een goed salaris hebben, dan wil ik gewoon dat we het goed hebben. En niet dat we moeten bikkelen en dat we elke cent om moeten draaien. Maar goed ja van mijn part ik trouw liever vandaag dan morgen maar ja dus dat is wel heel mooi.

C: Wat vinden je ouders van hem?

I: Ja leuk, ja natuurlijk ze hebben ook wel gedacht dat ik het voor hem deed. Maar ik denk dat ze nu wel inzien dat dat niet zo is. Want ja zeg maar hij is welkom thuis, hij komt ook bij ons thuis en uh ze vinden hem echt uh een goeie jongen en ze zien ook dat het goed gaat met mij. Dus ja.

C: Dus het probleem is echt die hoofddoek.

I: Ja ja dat is echt het probleem ja en het is echt een beetje een strijd lijkt het wel, wie houdt het het langst vol? Doe ik mijn hoofddoek af of zet mijn moeder wel die stap om met mij de stad in te gaan zeg maar. Ja nou ze weet dat ik mijn hoofddoek niet afdoe.

C: En je woont ook nog thuis.

I: ja ja maar op zich de band is op zich wel goed en we eten elke avond met elkaar en het is wel rustig thuis. Dus en uh ja in de tuin lig ik ook gewoon in mijn bikini lekker te zonnen dus uh ja en verder uh ja ik ben gewoon gelukkig ja het heeft me echt rust gebracht en zekerheid en als ik vragen heb dan kan ik dat in de islam vinden. En of ik er wat mee doe of niet dat is aan mij. Sommige bekeerde moslima's zijn heel heel strikt en heel streng maar uh ik heb dat ja je moet ook je eigen weg vinden in de islam. Ja gewoon ze stoppen met hun opleiding of met mannen in aanraking komen en uh geven geen hand meer en uh ja --- Natuurlijk dat is ieders eigen keus maar ja je moet ook je eigen weg vinden waar jij je gelukkig in voelt in de islam en uh ik zou mij niet meer gelukkig voelen als ik mijn opleiding opzeg, mijn werk afzeg, X verlaat, mannen geen hand meer geef, niet meer op straat kan lopen, geen leuke kleren meer aan kan doen. Zeg maar dus ja.

C: En vier je verjaardagen?

I: Ja nee mijn eigen verjaardag vier ik niet echt. Mijn familie komt gewoon langs maar niet meer dat ik een feestje ga geven. En als mijn vriendinnen hun verjaardag vieren of mijn ouders of mijn familie dan ga ik gewoon langs. Daar doe ik ook niet moeilijk over alleen mijn eigen verjaardag niet. Dat vind ik ook niet echt boeiend eigenlijk. Nee.

C: en voor de bekering?

I: oh ja wel natuurlijk vond ik leuk, feestjes man. Veel niet ja maar wel ben in en in of corso geweest en naar de Thalia. En ik heb ook modeshows gelopen trouwens. Dat was ik even vergeten te zeggen. Niet echt heel, heel uitbundig maar gewoon om een nieuw merk te.. Wij deden zeg maar de nieuwe kledinglijn laten zien. Ik was ook een meisje van het uiterlijk en mooi eruit zien en ook wel eens uitgaan, niet elk weekend en toch wel ja.. echt wel Nederlands meisje zeg maar. ((lacht))

C: Zijn er dingen verandert aan je persoonlijkheid.

I: Ja ik hecht niet niet veel waarde meer aan geld of ja wat er anders is aan mijn persoonlijkheid? Ik weet het niet. Ja dan toch wel lekker naar het strand gaan, vakantie dat zijn denk ik de grote veranderingen denk ik. Ik wil wel echt de islam navolgen zeg maar. Ik denk dat ik vroeger meer oppervlakkig was weet je van goh leeft maar een keer en dit en dat. Ik was ook nog best wel jong dus ja doelen -- ik wil gewoon echt wat voor de maatschappij betekenen. Ik ben altijd een meisje geweest van trouwen, kinderen en huisje boompje beestje.

Nog echt van het carrière maken, veel geld dit en dat nee. Dus op zich ja het is echt mijn geloof, mijn overtuiging die veranderd is. En toch ook de manier van leven, vijf keer per dag bidden en uh gewoon ook serieuzer over dingen nadenken en dingen laten voor je geloof.

I: Ik bid op mijn werk. Ik heb toestemming gevraagd en ik heb een kleedje gekocht nou ja in het toilet en kun je gewoon de wassing verrichten. En daar is een kamertje en dan ga ik even bidden. Er zijn ook mensen die even gaan roken tussen hun werk door en ik ga gewoon even bidden. Ja ((lacht)). (___) toen ik ging solliciteren bij mijn stage, dan moet je natuurlijk werken met jongeren en uh geef je mannen wel een hand en ja ik geef mannen wel een hand en ja. Mijn stagebegeleider zei laatst ook echt van dat dat echt weet je twijfels had van ja gaat ze dat allemaal wel volhouden en zouden er geen opmerkingen gemaakt worden over haar hoofddoek en dit en dat. Maar ik ben ik ben qua persoon heel open en ik maak ook wel makkelijk contact en ik niet iemand die niet over dingen praat en uh – waar jongeren over praten. In dit werk wat ik nu doe nou ja die jongeren hebben volop seks, gebruiken drugs nou ja ik ben daar niet uh als ze mij zien denken ze oh een moslima die nergens over praat maar dat is helemaal niet zo zeg maar. Dus mensen ja natuurlijk ze hebben bepaalde gedachten als ze een moslima zien. Maar qua persoonlijkheid ben ik heel open en niet echt wat mensen verwachten zeg maar.

C: Hoe kijk je nu naar het christendom?

I: Ja natuurlijk ja de bijbel is sowieso oorspronkelijk het boek ook van God natuurlijk. De bijbel was voor de koran hét boek. Maar het is veranderd en het is niet meer zoals het is geopenbaard. Ja het christendom is ja natuurlijk het is een mooi geloof en uhm hoe de mensen het beleven het is gewoon prachtig, klaar. Ik heb het zelf ervaren. Ik kijk niet met afkeer naar het christendom ofzo helemaal niet. Ja het is dezelfde God zeg maar hoe het oorspronkelijk is uhm – is geopenbaard dus voor mij is God niet veranderd. Ja dat klinkt een beetje warrig.

C: Ga je als maagd het huwelijk in?

I: Ja

C: Ohw echt!

I: Dat had je niet verwacht hè?

C: Nee.

I: ja.

C: vet spannend!

I: nou moet ik zeggen hij is daar ook heel sterk in gelukkig. Ja. Weet je wat het is, hij komt bij mij thuis maar we gaan bijvoorbeeld niet naar mijn kamer. We blijven ten alle tijden beneden waar mijn ouders bij zijn. We gaan gezellig naar de film, we gaan gezellig wat eten, we gaan de stad in ja je moet gewoon die situatie niet zo maken dat het mogelijk is. En natuurlijk we pakken elkaar wel eens lekker vast en dat is gewoon, dat is ook heel intens dus. Ja zolang je die situatie er niet naar maakt, kom je ook niet zo heel snel in die verleiding.

Einde interview

1. Interviewprotocol Petra

Algemene gegevens

Interview:	Biografisch-narratief
Algemene gegevens:	Petra, moslima.
Datum afname:	Vrijdag 30 juli 2010
Plaats afname:	Op mijn kamer op het PCHoofthuis.

Verklaring gebruikte tekens:

I:	Geïnterviewde spreekt
C:	interviewer spreekt
--	voor een korte pauze
---	voor een langere pauze
(__)	wanneer de woorden niet te verstaan zijn
((lacht))	commentaar: reactie/emotie

Elke zin moet beginnen met een hoofdletter en eindigen met een punt

De naam van de respondent (of andere namen, plaatsnamen en namen van organisaties, uitzonderingen zijn namen welke bepalend zijn voor het begrip van het verhaal) mag niet voorkomen in de tekst.

Contactopname

Ik had een berichtje op mijn facebookpagina geplaatst dat ik op zoek was naar bekeerde moslima's. Ik kreeg van een bekende een sms dat hij misschien wel via via wat mensen kende van de studie Arabische taal en cultuur. Ik heb hem een mailtje gestuurd waarin ik uitlegde wat de bedoeling was van het interview. Hij heeft dit mailtje verspreid en zo kreeg ik het e-mailadres van Petra Ik heb haar gemaïld en na enige tijd kreeg ik een mailtje terug dat als ik nog mensen zocht, zij wel bereid was om mee te werken. We spraken af in Amsterdam op het PCHoofthuis omdat we deze plek allebei kende. Aangezien er voor de rest niemand in mijn kamer zat, hebben we het daar gehouden.

Ontvangst

Ik had met Petra afgesproken bij de balie van het PCHoofthuis. Ik wist niet hoe ze eruit zag maar toen er een meisje met een hoofddoek binnen kwam lopen, moest zij het wel zijn. Dit ook omdat er bijna niemand in het gebouw was wegens de vakantieperiode.

Interviewsituatie

Het interview vond plaats in mijn kamer van het PCHoofthuis. De kamer was heel rommelig alleen het hoekje van mijn bureau was strak opgeruimd. Ik vroeg haar of ze koffie of thee wilde maar ze wilde niets. Ze had zelf een flesje water bij zich. We gingen tegenover elkaar zitten. Zij zat op wat normaal mijn plaats is en ik zat in de stoel ernaast. We zijn vrij snel begonnen met het interview. Ik heb het apparaat aangezet en het vertellen ging haar goed af. Ik heb tussendoor wel vragen gesteld maar dat waren korte informatieve vragen. Zo verteld Petra dat ze in Cairo met twee vriendinnen naar de moskee ging. Ik heb toen even gevraagd of die vriendinnen zelf moslim waren. Dit om een beter beeld te krijgen van de situatie en het verhaal in een context te plaatsen. Ik vond het interview soepel verlopen. Ik begreep wat ze vertelde en durfde haar ook de vragen te stellen die ik had. Een voorbeeld daarvan is de vraag: wat is er zo erg aan blikken van mannen? Ik had moeite met het antwoord dat ze gaf maar heb dit niet laten merken. Na het 'officiële' interviewgedeelte hebben we nog gepraat over dierenleed in de Arabische landen en over Egypte. Toen zijn we naar beneden gelopen en uit elkaar gegaan.

Korte samenvatting van de inhoud

Ook al geeft Petra aan dat de band met haar moeder beter is dan die met haar vader, heeft haar vader een belangrijke rol in haar leven gespeeld. Hij was piloot wat er voor zorgde dat hij veel van huis was. Dat zorgde er aan de ene kant voor dat de moeder van Petra zich ongelukkig voelde en dat er veel ruzie was maar aan de andere kant zorgde de baan van haar vader ook voor ruime financiële middelen. Petra heeft hierdoor in haar jeugd veel gereisd en ook tijdens haar studententijd is zij altijd financieel ondersteunt. De relatie tussen Petra en haar vader is moeizaam. Dit was al zo voordat ze zich bekeerde. De vader van Petra accepteert de keuze van Petra maar had het liever niet aangezien hij antireligieus is. Opvallend is dat de familie en vrienden van Petra geen moeite hadden met haar bekering en het zelfs doodnormaal vonden dat Petra nu moslim was en een hoofddoek droeg. Petra heeft gelijk na haar bekering ervoor gekozen een hoofddoek te dragen. Die hoofddoek speelt een belangrijke rol. Petra had in haar jeugd een gebrek aan eigenwaarde waardoor zij dingen deed om sociaal geaccepteerd te worden. Een van die dingen was het hebben van vriendjes en strakke kleding dragen. Ze was op zoek naar aandacht van jongens zodat ze zich goed over zichzelf kon voelen. Nu draagt Petra bedekkende kleding en een hoofddoek en heeft ze deze aandacht niet meer nodig. Petra stelt dan ook dat de islam haar respect voor haarzelf geeft.

2. Interviewtranscript Petra

I: Ik ben Petra en ik ben nu 24 jaar. Nou ehm ik moet beginnen bij mijn jeugd nou oké. Mijn jeugd was nou ja ehm heel verschillend ik was echt een een een eigen nou ja compleet in mijn eigen wereld. Nou ja heel verlegen en een beetje schuw naar mensen. Mm en mijn vader die was piloot dus mijn vader die was heel veel weg en mijn moeder die was nou gewoon huisvrouw maar mijn moeder vond het helemaal niks dat ze alleen thuis moest zijn van mijn vader. Dus dat ging niet altijd even gezellig. Ik heb nog één oudere broer (___) en altijd als we met zijn drieën thuis waren was het meestal heel erg ruzie en allemaal gedoe enne ja nou ja goed. Ik denk dat ik daardoor juist beetje in mijn ja --.

C: Waar hadden jullie dan ruzie om?

I: Echt om niks. Echt om niks. Het is gewoon mijn moeder was gewoon gefrustreerd dat ze alleen thuis moest zijn van mijn vader en goed ja mijn moeder was gewoon bijna depressief als mijn vader er was dus dan was het echt een totaal andere wereld, dan was het een gelukkig gezinnetje.. Mijn vader was natuurlijk piloot dus heb ik echt mijn hele jeugd ontzettend veel gereisd, waar ik echt heel erg blij mee ben. Gewoon uhm ik denk dat ik daardoor juist door het vele reizen ja uhm gewoon mijn ogen heb geopend en ja. Culturen van andere mensen maakt niet uit wie of wat ze zijn nou ja het maakt allemaal niet uit. Ik denk dat dat heel erg belangrijk is geweest in mijn leven. Ik denk nou zo ben ik echt opgevoed, echt opgevoed ((lacht)) Nou gewoon echt zo heel erg Hollands. Uhm verder helemaal niet religieus, ben wel gedoopt want eigenlijk al mijn grootouders zijn protestants, waren protestants maar mijn ouders hadden daar veder helemaal niks mee. Dus ja ik heb verder echt nooit echt iets van meegekregen. Nou een gebedje zei voordat ik ging slapen en dat was het eigenlijk. -- Maar ja ik merkte wel dat ik heel wel dat van jongs af aan wel echt heb gemist. Dus echt van ja gewoon een beetje (___) en ja vond het eigenlijk wel dat er een God was en dat we konden bidden ja en ja dat vond ik heel erg fijn. En ja wat ik zei ik leefde een beetje in mijn eigen wereld en ja ik vind het echt jammer dat ik niet echt religieus ben opgevoed. (___) Uhm ja nou ja even kijken mmm basisschool was ook ja was gewoon heel leuk. Ik was wel een goede student, dus uhm ja haalde veel hoge cijfers, had veel vriendjes en vriendinnetje uhm maar de overgang van basisschool naar de middelbare school was echt, was echt verschrikkelijk. Was echt van basisschool je kende iedereen al acht jaar naar middelbare school was echt ineens heel anders. Heel ergens anders heen.

C: Was het een grote school?

I: Nee niet echt een grote school maar ja ik woonde in X en daar was één middelbare school in X en dat was echt voor ja ik kom uit X dus dat was echt een kakkersschool en nou ik weigerde daar dus heen te gaan. Ik denk ik ga niet naar een kakkersschool dus ik ga lekker heel ergens anders heen. Toen ging ik uhm met twee vriendinnetjes naar X en dus dat was echt elke dag fietsen en dus dat was een beetje uhm ja wat men noemt een alternatieve school een beetje meer vrije school waar uh heel veel (___) Maar goed ja ik vond uh de eerste paar jaar van de middelbare school vond ik echt, echt verschrikkelijk. Het was echt ja gewoon echt verschrikkelijk. Ik ging daarheen met mijn beste vriendin nou die had me meteen gedumpte na het eerste jaar, die dacht nou zoek het maar uit. Nou ik was nog helemaal niet klaar daarvoor om echt uh – en dus ik kon gewoon echt geen vrienden maken en ik voelde me gewoon overal nergens bijpassen en uh ja. Mijn eigen hoekje en dat kwam eigenlijk pas ja nou de eerste paar jaar waren gewoon echt heel erg. Dus ja nou ja ik was mijn hele leven echt een streber dus ik legde heel veel druk op mezelf om goede cijfers te halen. En dat lukte over het algemeen wel maar ja ik vond de middelbare school ja het was niet echt de fijnste periode in mijn leven. En ja

Uhm ja eindexamen toen was ik echt heelmaals kapot. Toen dacht ik echt van nou het interesseert me allemaal niet meer. Echt klaar. Ik was echt heelmaal school af, ik was er heelmaal klaar mee. Mijn examen heb ik middelmatig gedaan nou goed diploma gehaald. Ik was er gewoon zo klaar mee.

C: Had je dan zoiets van ik wil iets anders? Had je een idee wat je dan wel wilde?

I: Ja ik wilde gewoon. Ja ik wilde gewoon klaar mee zijn. Was gewoon heelmaal klaar mee al dat stomme huiswerk. Uitkijken naar de universiteit gewoon echt ja gewoon ja studeren wat je echt wil studeren in plaats van allerlei dingen ja die moet je natuurlijk doen. Maar ik was heel erg goed in talen dus alle talen vond ik heel leuk maar ja dan moet je natuurlijk ook nog wiskunde doen en scheikunde doen. Ja ik wist niet zo heel goed wat ik dan wilde gaan studeren. Ik wilde eerst antropologie gaan studeren. En toen in de tussentijd (___) vond ik het heel erg interessant. En ja dat begon gewoon eigenlijk met het Arabisch ja de taal vond ik gewoon heel erg interessant en dan kijken of ik een beetje de richting van het midden oosten op kon. Maar ik was er nog niet heelmaal zeker van en aangezien ik zo klaar was met school ging ik een jaar gewoon werken. Gewoon werken. Maar ja dacht ik als ik nu meteen door ga naar de universiteit daar heb ik gewoon geen zin in. Dus ja op een gegeven moment ben ik een stom suf baantje gaan doen. Ik dacht van ja oké ik heb vwo gedaan maar ik wil niets doen waarbij ik me ook nog mentaal moet inspannen. Ik wil gewoon iets heel sufs gaan doen. En ja toen kwam ik bij uh – linnenkamer van een verzorgingshuis. Dus dat was gewoon elke dag, dag in dag uit kleren wassen, knoopjes aannaaien na ja. En dat was gewoon de perfecte baan die ik nodig had. Gewoon lekker nou ja gewoon soort van automatische piloot je werk doen. En niet te veel nadenken en ik had hele leuke collega's gelukkig. En één college is echt nu nog steeds ook echt een van mijn beste vriendinnen en vriendinnen aan overgehouden en ja het was echt gewoon ja elke dag was het feest en we gingen kussengevechten houden en weet ik niet veel wat. En ja het was gewoon een suffe baan, je moet wat. We deden er gewoon eigenlijk alles aan om het gewoon leuk en gezellig te maken. En dat lukte goed. In die tijd had ik dat echt nodig. Gewoon even lekker weg van alle stress en gewoon lekker even niks, nergens aan denken, gewoon heelmaal niks. In die tijd heb ik echt heelmaal niks gedaan behalve gewoon een beetje werken. Nou goed ben ik op de Universiteit een beetje rond gaan kijken en uhm nou ja goed toen en het was eigenlijk meteen ik ga geen culturele antropologie studeren maar ik ga Arabisch studeren. En dus toen ben ik Arabisch gaan studeren hier aan de Universiteit. Omdat ik dat leuk vind en het is natuurlijk ook een taal en ik ben altijd goed geweest in talen ja uh vond ik heel leuk. Wat het leukst was, nou dat trok mij heel erg is dat je in het tweede jaar, in het tweede jaar kan je naar Cairo gaan voor een aantal maanden. Dus daar zat ik natuurlijk heel erg op te wachten, ik dacht oeh dat vind ik leuk. Ondertussen kreeg ik ook interesse in de Islam want ja dat hoort erbij, dan krijg je de geschiedenis van de islam dus dan lees je heel erg veel en ja uhm. -- Ja toen kwam dat tweede jaar er natuurlijk aan en toen mocht ik een semester in Cairo gaan studeren. (___) Het is echt goed voor je taal want waar kun je nou beter een taal leren als in het land zelf. Dat is heel erg logisch. Met twee van mijn studiegenoten hebben we dus vier maanden samengewoond. En uhm – ja leuk vond het heel hard werken, was echt uh veel heftiger dan ik had verwacht. Iedereen had gezegd van 'Ja je krijgt heel weinig huiswerk en je krijgt alle vrijheid om te doen wat je wilt en huiswerk heb je gedaan in een uurtje en was blijkbaar precies dat jaar dat ja uh het systeem hadden omgegooid omdat ze zagen dat dat studenten heelmaal niet na de lessen gewoon lekker naar buiten gingen enzo dus hebben ze gedacht van nou dan geven we maar meer huiswerk. Dan leren ze het ook wel Maar daar was ik niet zo mee eens dan kun je lekker nou de stad enzo intrekken.' Nou dat is dus heelmaal niet zo. ((lacht)) Dat. Het was echt gewoon heel erg leuk, vier maanden. Nou ik had daarvoor, voordat ik naar Egypte ging, dacht ik wel een beetje zo van nou als ik daar ben ga ik gewoon nog meer ja ook in contact komen met moslims en over de islam en misschien kan ik daar met mensen over praten en misschien kunnen we dan, kan

ik dan wel kijken of ik die of ik die stap kan zetten. (___) Ik ging niet uh echt doelbewust. Ik ging niet echt ja stappen zetten maar ja het ging het een beetje vanzelf. En uhm anders dan daarvoor kleden en uh gewoon uh ja gewoon toch niet zo prettig en toen ging ik me een beetje anders kleden en ja in Egypte inderdaad kwam ik dus wel in contact met andere met andere moslims en als ik als ik me nu niet bekeer voordat ik terug ga naar Nederland dan durf ik het misschien niet meer. Dat dacht ik echt. (___) Misschien ja wordt het helemaal niet geaccepteerd. Drie weken voordat ik terug ging naar Nederland ben ik bekeerd en uh – dat was gewoon vrijdag ging ik met vriendinnen naar de moskee.

C: Waren zij moslim?

I: De een was geen moslim, de ander wel. Dus uh nou goed voor mezelf besloten als ik nu de moskee uitloop, hou ik die hoofddoek gewoon om. (___) Ja nou goed toen ging ik weer terug naar huis, toen moest ik terug naar huis. En uh wwel el in de tussentijd mijn ouders wel verteld dat ik was bekeerd. Dat moest natuurlijk over de telefoon en uh ja ik vertelde het mijn moeder en mijn moeder gaat zelf ook al jaren heel veel naar Egypte dus die had zoiets van oh nou, een beetje zo van ja oké is goed als jij ja als jij dat wil ja dan uh vind ik goed. Ja die was uh die was er heel blij mee. Mijn vader dat was het probleem, mijn ouders zijn in de tussentijd ook wel gescheiden en mijn moeder ja ik heb gewoon een heel goede band met mijn moeder. En daar zag ik heel erg tegenop want dan moet ik hem én bellen én dan moet ik hem dat vertellen. En toen heeft mijn kijk mijn moeder heeft mij ook niet religieus opgevoed maar ze heeft nog wel een idee van nou ja die heeft nog wel iets van haar eigen geloofssysteem. Om er maar een naampje aan te geven. Maar als ik christen was geworden had ie het ook heel erg gevonden. Maar goed na ja ik moest het hem toch vertellen dus uh maar goed ja zoals ik had verwacht hij was er echt helemaal niet blij mee. Het was echt van oh en goh en na ja maar accepteren maar blij ben ik er niet mee. Nou ja goed dat had ik verwacht dus ik maar ja natuurlijk vind je het dan nog wel erg om dat van je vader te horen omdat je denkt van ja kom op. Maar goed maar ik heb al best wel lang niet zo'n goede relatie met mijn vader. We kennen elkaar gewoon niet zo goed ja terwijl van mijn moeder wist ik gewoon die die ziet zoiets een beetje aankomen terwijl mijn vader gewoon die had echt zoiets van: 'Hoe kan dat nou, hoe kan dat nou.' En dat was ook zo typisch want hij was toen toen was hij nog piloot, hij is inmiddels met pensioen maar hij was nog in Cairo bij mij thuis omdat hij toevallig moest werken, dus hij was bij mij in Cairo thuis. Na ja en toen ja nou het was bij mij in huis en daar lagen allemaal boekjes van de islam en hoe je moest bidden lagen daar gewoon en ik weet dat ie ze allemaal heeft gezien maar en als ik dan een week later vertel ik ben moslim geworden dat vond dat vond ie heel erg raar dat had ie dus niet zien aankomen oké. ((lacht)) Hij is gewoon zo iemand die misschien uh een beetje mannen eigen uh die zien dat niet. In de tussentijd is het wel uh ik heb er laatst nog met hem over gehad. En hij vind na ja zoals ik al zei hij is gewoon antigodsdienst. Hij vind het gewoon, hij zal het nooit begrijpen, hij zal mij nooit begrijpen en denk ik ja nou ja goed dan begrijp je het maar niet maar je moet het maar accepteren. En hij heeft heel erg problemen met mijn kledingkeus. Hij vindt gewoon echt uh ja zo van je bent al een beetje afgesloten maar juist doordat je je zo kleedt zoals je je kleedt, ben je helemaal afgesloten. Nou ja goed ik zie dat niet maar ja. Er is een wereld voor me open gegaan toen ik moslim ben geworden want dat is namelijk de hele grote moslimgemeenschap. Waar je natuurlijk dan als bekeerling ontzettend makkelijk contact mee krijgt eigenlijk. Het is het is een beetje verschillend. Het is niet dat je nou zo over straat en iemand ziet me lopen en zegt: 'hé wat leuk..' ((lacht)) Nee zo gaat het natuurlijk niet maar als je iemand al een beetje leert kennen dan is het, merk ik wel om me heen dat een heleboel moslims (___). Uh inmiddels wel een hele grote groep.

C: Had je daarvoor al veel contact met moslims? Of had je alleen die ene vriendin?

I: Nou nee uhm ja ik had eigenlijk uh ja een beetje twee vriendinnen nou ja dus een zij uh was ook moslim en (___) had een Marokkaans vriendje dus ja nou goed uh achteraf gezien denk ik

die jongen was volgens mij uh helemaal niet echt moslim, hij is natuurlijk gewoon geboren als moslim. Ja dus inderdaad ja in de tussentijd kwam ik een beetje vooral in contact met de Marokkaanse.. en ja uh niet zozeer dat ik echt uh met hem er veel over had, ik had het er natuurlijk wel over ook ja de studie en ja praktiserend moslim, denk ik van o ja de ramadan en ja achteraf denk ik ja ik sta er gewoon heel anders in maar goed. In de tussentijd natuurlijk en wegens mijn studie en uh nu ook uh vrijwilligerswerk gewoon meerdere moslims om me heen. ((lacht)) uh ja --- weet niet meer waar ik het over had.

C: Over je vader

I: Ja over mijn vader ja inderdaad ja nee we zijn nu een beetje op het punt beland ja hij accepteert me. Ja ik kan er gewoon wel verder wel over praten. Ja mijn broer is echt zo iemand die denkt echt helemaal nergens over na en ja dat klinkt misschien een beetje flauw maar mijn broer heeft gewoon zoiets van als jij dat wilt nou dat is goed oké. Hij bekijkt het rationeel en dat vind ik leuk en ik praat er verder met hem niet heel erg over en als ik er met hem over praat dan is het van oh oké ((lacht)). Zonder oordeel of zonder van dat vind ik raar ja heel leuk vind ik eigenlijk. Maar ja toen kwam ik terug naar Nederland en ja uh toen zag ik mijn familie. Ja mijn -- mijn hele familie is heel erg heel erg tolerant. Ik vind het af en toe zelfs echt een beetje te tolerant ze vinden gewoon alles doodnormaal. En alles is gewoon. En gewoon nou ja die eerste paar maanden want ik was gewoon een beetje zo van ja nou goh wat als ik terug ga, maar positieve reacties van allemaal gewoon van mijn familie en van mijn vrienden van allemaal niet-moslims. Ja nou oké nou goed ja het past bij je en het is ook gewoon ook consequent uitleggen. Eigenlijk uh ja nou toch nog ander kleding, ben in de tussentijd wel -- ik denk dat ik me daar ja prettiger in voelde -- want ik had het gevoel dat ik werd nagekeken en ja nou (___) Toen hield het vanzelf op. Het is echt niet van de één op de andere dag gegaan.

C: Kun je me uitleggen wat er erg is aan blikken van mannen?

I: -- Ja goeie vraag uhm -- ja ik heb voor mij in de tijd dat ik me wel strakke kleding enzo droeg, werd ik niet geaccepteerd als mannen mij niet aantrekkelijk vonden. Of door andere mensen en betekende ook dat ik vriendjes moest hebben en ja nou ja uh een beetje ja op de een of andere manier probeerde ik maar alles om een beetje sociaal geaccepteerd te worden. Terwijl die dingen gewoon helemaal bij mij passen zoals uitgaan en drinken en ik heb echt ik heb alles gedaan maar ik heb me gewoon nooit nooit prettig bij gevoeld. Gewoon echt zo van dit past niet bij me en als ik dit doe dan heb ik geen respect voor mezelf voor uh wie ik ben. En uh ik heb daar echt jaren een beetje mee gestoeid en geworsteld. Wel strakke kleding droeg en als ik dan aandacht kreeg van mannen vond dat ik eerst nog wel positief dacht ik van goh nou wat leuk er is iemand die mij leuk vindt, die mij aantrekkelijk vindt of mooi vindt maar ja -- als ik dan achteraf verder keek dan dacht ik zo van ja ze zijn maar geïnteresseerd in een ding. Het gaat helemaal niet om wie ik ben als persoon en uhm het gaat echt alleen maar om strakke broek en borsten en dat is echt dat is echt mijn ervaring geweest dat is echt het enige waar mannen op uit zijn. En toen ik dat een beetje door begon te hebben zo van mannen zijn helemaal niet geïnteresseerd in wie ik echt ben -- toen dacht ik van ja maar --

C: En bijvoorbeeld mannelijke studiegenoten?

I: Nou die waren er ook niet zo heel veel en ja omdat ik toch ja helemaal geen contact mee dat heb ik in die tijd toch een beetje afgesloten terwijl er ook een tijd dat ik heel veel met jongens omging dat ik echt dacht van veel relaxter dan al die meisjes met al dat gedoe en dat was ook nou goed dat was ook normale vriendschappelijke contacten maar ik had toch altijd het idee van ja dan wilde de een dan wilde of ik weer net iets meer of dan wilde de ander weer net iets meer en ja dat vond ik uiteindelijk, dat vond ik ja ik vond het gewoon ook niet werken gewoon het hele tussen een man en vrouw een normale platonische vriendschap. Het werkte voor mij gewoon helemaal niet. Ik geloof daar gewoon niet zo in. En dan gewoon echt gebaseerd op mijn ervaring ((zucht)) ja ik vond en na ja nu denk ik zoiets je kan niet zien wat

er onder zit dus dat na ja dat zegt niet dat moslimmannen dan daar niet naar kijken of dat ze daar niet in geïnteresseerd zijn. Iedereen wil er gewoon goed uitzien dus dat uh ja ik heb toch het idee dat het inderdaad niet meer perse om uiterlijk hoeft te gaan en uh ja. Ik droeg echt altijd make-up er was echt geen moment dat ik er aan dacht om zonder make-up het huis uit te gaan. Het was echt gewoon nee dat doe je niet en ja dat was ook niet van de een op de andere dag ik denk dat ik uhm toen was ik ook net bekeerd toen droeg ik nog wel wat make-up maar op een gegeven moment toen had ik ook zoiets van er kijken mannen naar me en misschien was dat helemaal niet zo maar dat idee had ik en ik heb altijd, ik droeg altijd veel oogmake-up en in de Arabische landen was dat echt altijd echt een lokkertje want dan zagen ze die blauwe ogen en ja veel mascara en eyeliner en ja dat dat is gewoon heel erg in trek in de Arabische landen. Na ja goed dat had ik dan ook nog wel toen ik net was bekeerd en ja ik voelde me daar gewoon niet prettig bij en ik had echt zoiets van mannen kijken nog steeds naar mijn ogen en dat wil ik helemaal niet want ik wil helemaal niet die aandacht meer krijgen. Dat was in de tijd dat ik heel erg onzeker was en juist die aandacht wilde dat ik me goed over mezelf kon voelen en ja dat had ik niet meer nodig en dat wilde ik ook echt helemaal niet. Dus ja uhm dat heeft denk ik wel een jaar geduurd uhm ---

Nou ja goed ik heb mijn studie gekozen echt omdat ik het leuk vond en niet omdat ik dacht van daar kan ik iets mee. Ik ben ook totaal niet niet carrièregericht en ben ik ook nooit geweest ja ik ben natuurlijk wel altijd een goede student en ja de baan die ik nu heb ik hoop wel dat dit een tijdelijke baan gaat blijven want ja ik kan er ten eerste echt mijn geld niet mee verdienen en ja uh vertalen ja ik heb al heel lang zoiets van vertalen wil ik ook niet. Ik hou echt heel veel van taal maar uhm vertalen is gewoon achter je bureautje, achter je computer zitten met je woordenboek en totaal geen contact met andere mensen en ja dat is gewoon iets wat ik heel graag wil. (Ik geef nu les aan kinderen) die thuis geen Arabisch spreken en dus gewoon alleen maar leren lezen en schrijven enzo. Ja lastig. ik vind het ook heel erg moeilijk. Ik ben ook totaal geen onderwijzeres. Maar ja gewoon het contact met mensen om me heen vind ik wel heel erg leuk. En ja ik zou gewoon dolgraag de rest van mijn leven blijven werken ook al is het niet perse voor geld maar gewoon vrijwilligerswerk of echt uhm ik heb lang gedacht misschien moet terug gaan naar Egypte. Ik heb gewoon altijd het idee gehad ik wil me inzetten voor de maatschappij gewoon iets. Als ik terug kijk op mijn leven -- ik heb geld was echt nooit een issue voor ons, mijn vader had gewoon een goede baan en we konden reizen en en het is niet dat mijn broer en ik alles kregen maar ik ben financieel gezien zo goed opgegroeid en er was echt nooit iets waar tekort aan was of en weet je en alles was er en ik heb alle kansen gekregen. Ik kon gewoon gaan studeren en mijn ouders die uhm zijn gewoon heel makkelijk die ja uhm die hebben me eigenlijk altijd financieel gesteund nou ja goed wat er ook nodig was, het was er gewoon altijd. Ik heb het gewoon goed gehad maar er zijn zoveel mensen die dat niet hebben. Maar hoe dat er precies uit zou komen te zien of hoe praktisch.. hoe praktisch gezien zou moeten doen daar ben ik daar nog niet over uit. Daar ben ik al twee jaar mee aan het stoeien en over aan het nadenken van wat moet ik nou en ja daarnaast ja daarnaast wil ik gewoon heel graag een groot gezin. Ik uh ik wil nu nog niet trouwen uh ik wel onlangs iemand een soort van date gehad dus een potentiële kandidaat via via maar (hij woont in Egypte) dat zie ik ook helemaal niet zitten. (___)

C: Gaat het dan zoals het daar ook gaat. Je gaat langs, je praat wat en je beslist na één of twee keer?

I: Ja ja nou goed ja ik heb pas een keer gezien en dat was toen hij in Nederland was en hij is nu weer terug in Egypte. Het is inderdaad zo dan zie je hem een keer en dan gaat hij weer terug naar Egypte en dan moet je maar besluiten of je hem hierheen wilt halen of niet en ja -- of jij daarheen wilt gaan of niet. Na ja goed dat is wel ook op basis van mijn ervaring met jongens ik vind het ook zo'n gedoe al dat vriendje en vriendinnetje. Ik voelde me er nooit

prettig bij en ik denk nu zo van dan maar van ja dan bekijk ik het maar een beetje van de praktische kant en ja je bekijkt het ook gewoon heel erg praktisch zo van kan het kloppen en zou je met elkaar een gezin kunnen opbouwen en echt een relatie kunnen aangaan en ja daar voel ik me nu gewoon wel prettig bij. Ik ben echt een gevoelsmens dus wat betreft laat ik het gewoon altijd aan mijn gevoel over en als iets niet goed voelt dan zou ik het niet doen. En nou ja ik vind het heel moeilijk uh ja maar ja ik weet van mezelf als ik verliefd ben, ben ik niet meer rationeel en dan gaat gewoon alles dan gaat het hele systeem daarboven uit en dan wordt het dus echt niks dat weet ik gewoon van mezelf. Dus nu is een beetje mijn plan om vooral niet echt op iemand verliefd te worden en toch meer gewoon een beetje mijn hoofd koel te houden en gewoon toch uhm ik heb het alleen in mijn hoofd bedacht ((lacht)). En ja in de praktijk ik weet niet of dat zal werken. En nou ja goed ik bedoel als ik iemand ergens zou ontmoeten via mijn werk of studie dan wil ik het een kans geven uh om te kijken hoe het loopt maar wel in een islamitisch kader dus inderdaad ik hoef geen vriendje. En ik denk dat ik me daar wel prettiger bij voel. Ik heb niks te verliezen. ((lacht)) Dus ja het is gewoon afwachten. En ik zie het wel. Maar dan denk ik ergens ook wel als ik vier kinderen wil, moet ik nu wel een beetje gaan beginnen. Maar goed ik ben er eigenlijk nog niet klaar voor. ((lacht)).

Vragen

C: Rekening je jezelf tot een bepaalde stroming?

I: In brede zin? Of in ja uh ik ben soenniet (___) en ik denk dat dat toch vooral te maken heeft met uh met de mensen waar je al mee omgaat. Toen ik las over sjisme dacht ik van oké dit is zo niet mijn idee over waar de islam om draait dus dat was gewoon uh dat was nog niet eens - - ja de vriendinnen die ik had zijn of Marokkaans of Turks dus die zijn sowieso allemaal soennitisch en ja in Egypte ook dus dat zijn allemaal. Ja ik denk dat het toch vooral te maken heeft ik denk dat het te maken heeft met de mensen waar je mee omgaat en ja nou goed ik heb daar van te voren ook niet heel erg over nagedacht. Ik heb nu af en toe nog wel eens vragen en dan kan ik het aan mijn vriendinnen vragen maar die zeggen ook van uh weet ik het of die zeggen die hebben daar totaal geen verstand van dus ik heb zelf nog wel eens van als ik nou een vraag heb aan wie moet ik het vragen?

C: Ga je naar de moskee?

I: Nou uh nee ik ben eigenlijk al een hele tijd niet meer naar de moskee geweest want ja sowieso uh ik woon in X en daar hebben we geen moskee dus uh en ik ben die heel erg houd van uitslapen en uh tegen de tijd dat ik wakker wordt is er al geen tijd meer om de trein te pakken en naar X te gaan. Dus nee ik ga niet naar de moskee. Ik heb wel uhm afgelopen half jaar een cursus gevolgd bij Darm. Het was de eerste cursus die ik deed en het was eigenlijk gewoon een hele brede cursus. (___) Zij willen ook nergens bijhoren. Ze zijn academisch geschoold en dat zeggen ze ook: 'We zijn academici dus uhm wij hebben verder ook geen persoonlijk oordeel over bepaalde stromingen.' En soms geven ze wel een persoonlijk oordeel maar dan zeggen ze wel van dit is echt heel persoonlijk. Gewoon hoe zij de islam hebben gestudeerd. Zij hebben echt gewoon bij een islamitische universiteiten gestudeerd. (___) Ik vind het wel fijn dat ik niet als moslim ben opgegroeid omdat je dan niet zit met traditionele normen en waarden die dus niks met de islam te maken hebben. Maar die gewoon bij de cultuur horen. Waar die moslims wel vaak helemaal geen weet van hebben. -- uhm ja dus ja aan de ene kant ben ik daar heel blij mee maar aan de andere kant denk ik ook van ja ik heb echt zo'n achterstand. Ik ben echt bekeerd toen ik 21 was en ik heb al 21 jaar achterstand met mijn islamitische kennis zo zie ik dat af en toe en ja uhm ik had natuurlijk voor mijn gevoel echt helemaal geen kader. Gewoon het enige wat ik wist over de islam is wat ik hier op de universiteit te horen kreeg. Ja ook dat denk ik ook wel eens kan ik het gewoon heel erg rationeel bekijken. Mijn neef heeft zich meer dan tien jaar geleden bekeerd

en heeft zich echt van heel de familie gewoon afgekeerd, hij was daarvoor al heel erg afgezonderd en hij wilde eigenlijk niet bij de familie horen en uh die gewoon niet met Nederlanders of niet-moslims te maken wilt hebben zelfs. Maar uh mijn tante die die mag dus ook geen oma zijn voor die kinderen want ze is geen moslim en hij wil echt niet dat zijn kinderen contact hebben met de familie ook al zijn het zijn ouders. Uhm -- ja zo ben ik dus echt totaal niet. Ik kan me niet voorstellen dat ik zou zeggen van nou jullie zijn maar stomme stomme niet-moslims ik uh wil niet meer met jullie omgaan. (___) Zo bekijk ik dat ook helemaal niet. Je kan niet je kan echt niet je gewoon zomaar van je ouders afkeren. Ik bedoel uh hun relatie is nooit echt goed geweest, hij is altijd wel buitenbeentje geweest gewoon voor andere redenen. (drugsgebruik). Maar dat is zijn keuze. Ik heb hem in de tussentijd ook helemaal nooit meer gezien.

C: Vier je verjaardagen?

I: -- Uhm Nou ik vier mijn eigen verjaardag echt nooit omdat ik gewoon ik vierde ik eigenlijk ook al nooit. Nou ja cadeautjes krijgen, ja als ik die krijg, neem ik het wel aan. Ja natuurlijk nee uhm op zich mijn vader viert dan af en toe wel zijn verjaardag dan gaan we uit eten en dan ga ik mee.

C: En als zij dan een wijntje drinken, vind je dat dan erg?

I: Ja ik vind ik vind het jammer maar ik kan er niets aan doen kijk ik woon nu ook nog bij mijn moeder en mijn moeder drinkt ook maar ik kan er niets aan doen. Ik kan er wel wat van zeggen maar dat heeft totaal geen zin en als zij mijn keuze respecteert dan moet ik ook haar keuzen respecteren en ja het blijven mijn ouders maar ja uh ik drink geen alcohol, ook geen vlees voor mij --

C: Luister je muziek?

I: Uh ja muziek luister ik wel naar uhm ook dat is iets waar niemand over uit is. Mag het nou wel of mag het nou niet. Ik denk zo van ja ik heb muziek altijd al leuk gevonden Muziek is echt gewoon echt bij mij. Ik luister echt mijn hele leven al muziek en ook van alles en maakt ook niet uit wat dus ja ik denk zoiets van als het mij verder niet niet afleid van belangrijkere zaken dan dan waarom dan moeilijk doen. (___)

Als ik me vergelijk met de moslims die ik ken dan ben ik al bijna extreem maar dat komt simpelweg gewoon omdat omdat zij bijvoorbeeld al niet bidden en bijvoorbeeld al geen hoofddoek dragen of gewoon heel andere kleren dragen. (___)

Ik ben niet heel erg strikt maar er zijn gewoon vijf zuilen die gewoon echt verplicht zijn, waaronder gewoon vijf keer per dag bidden en als je dat al niet doet dan ben je gewoon niet praktiserend bezig. Het kan veel strikter maar het kan ook veel lossier dat kan.

C: Wat brengt de islam jou?

I: Ik heb ook uhm een periode gehad waarin ik dacht ik ben niet religieus opgevoed en ik mis het en toen ben ik zelf de bijbel gaan lezen en dat werkte helemaal niet. Het werkte gewoon echt niet. Huh huh ik begreep het gewoon niet. En ook het taalgebruik dat werkte al helemaal niet. Uhm ja ik denk dat het op een gegeven moment gewoon zo gelopen is en het belangrijkste verschil was inderdaad ik was als kind eigenlijk wel christen maar heb ik nooit geloofd in de heilige drie-eenheid. Ik kon gewoon niet geloven dat God een zoon had en dat ie die had opgeofferd. In mijn herinnering vond ik dat niet logisch vond ik dat gewoon niet logisch. (___) Ja het geeft me veel respect voor mezelf en veel respect gewoon voor alles om me heen want ik weet alles is Gods creatie. Ik ben zelf een heel erg gedisciplineerd persoon dus ja regeltjes vind ik niet erg, dat past eigenlijk wel bij me en ja al die vrijheid achteraf gezien was ik daar helemaal niet zo blij mee. Al die vrijheid, ik ging allemaal rare dingen doen die niet bij mij paste en uh (___) het bidden vooral echt uhm de relatie tot jouw Schepper en uhm in het christendom is alsof je niet uhm er niet een rechtstreekse band met jouw God. Je bidt gewoon vijf keer per dag en dat is echt veel en uhm die relatie is heel persoonlijk maar tegelijkertijd ook iets heel erg gemeenschappelijks. Wat in de islam en in de Arabische

cultuur wel gewoon ja je helpt elkaar en ja gewoon goed sociaal contact en ja dat is ook wel anders in een christelijke gemeente en ja er is altijd wel iemand die nu aan het bidden is en je hebt één doel en dezelfde God, ja ik weet niet.

Einde interview